

Kungl Utrikesdepartementet

Avd: P

Grupp: 2

Mål: Eu^I

Efterforskning av

Raoul Wallenberg

1954, aug. - dec.

Stockholm den 9 augusti 1954.
Överlämnas för kännedom till Kommissarie Danielsson.

(Gunnar Jarring)

Beskickningen i Bryssel meddelar den 2 augusti 1954:

Den 25 november 1953 blev Kon frigiven från fängelset i Arlon vid gränsen till Luxemburg och förhölls att samma dag före kl. 22 utresa ur Belgien. Han sade då att han tänkte fara till Marcel Cahen, 46 Grande Rue Luxemburg. Enligt vad som konstaterats, finns ingen med detta namn, som har denna adress. Man har gjort förfrågan hos fru Marcel Cahen under en annan adress men utan resultat. Utlänningskontrollen i Luxemburg har meddelat, att Kon icke finnes upptagen i dess register. Enligt löfte skall utrikesministeriet i Luxemburg snarast anmoda polisen eftersöka Kon. Enligt vad senare erfarits, har Sam Weinstock, boende 226 Kimberly Place 3 A, New York 63, enligt uppgift i brev den 25 juli 1953 onkel till Kon, upplyst justitieministern i Belgien, att Kon utlovats tillstånd till inresa i USA av (?) Council of USA i Luxemburg. Härvid anges Kon som en farlig svindlare av internationella mått, vilken utomlands upprepade gånger blivit dömd och är förbjuden att uppehålla sig i ett flertal länder. Följande namn sägs det att han använt sig av: docteur Dentre, docteur Louis Dolfs, född 18 augusti 1910 i Boston, Adolfo Key, Dolfi Cohn, Dolfi Bonati, docteur Jack eller Adolf Jack Dentre Coen. Jag föreslår att Marianne Ruymaegirs likaså kontaktas. Hon är advokat och säges kunna anträffas genom hotell Plaza First and D Street, North East Washington DC 2, samt hotell Collingwood 45 West 35 TV Street, New York, under tiden 12 respektive 15/8. Hon säges vara den person som närmast biträtt Kon. Vikarien för henne vill ej lämna någon som helst upplysning.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Köln

Avsant den Teløx 19 kl.

Inkom den 10 / 8 1954 kl. 1155.

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 10: B		18
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	ELF

18.

För Jarring från Göransson. Ditt hand-
brev den 3 augusti. Bifogade brevet
överlämnat till Schuster personligen.
Göransson.

12.9

P.M.

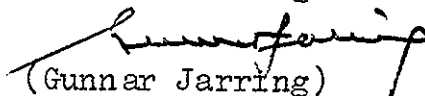
Författaren Philipp meddelade idag att Erhard
Hilles nya adress vore:

Flüchtlingslager Zeilsheim,
Frankfurt a.M.

Pfaffenwiese 52.

Herr Göransson bekräftade per telefon att Hille
erhållit det brev med frågelistor och 6 mark, som herr
Philipp genom kurir översänt till honom.

Stockholm den 10 augusti 1954.

(Gunnar Jarring)

Jarring/DS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Sjöborgsutredningen.

STOCKHOLM		11/8	19 54
N:o 49✓	BUD CHIFFER	BIL.	
INK. D. N:o.			
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I	

Svensk
Bonn

För Göransson från Jarring
Sök erfara hos fru Moser som januari 1952 var bosatt i
byn Brannenburg Gemeinde Degerndorf vid Rosenheim (Bayern)
om hennes man general Moser återvänt från Sovjetunionen
och var han i så fall vistas

Cabinet

Exp. 11/8 kl 10 30 Dan

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

Från Berlin

Avsändt den TELEX 19 kl.

Inkom den 13 /8 19 54 kl. 1600

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 6: B		108
Avd. P	Gr. 2	Mål. hu I

Ljöringsutredningen

24/8 Parafras till Danielsson

A 2.

108.

f

Edert chiffer 94. För Jarring.

Inga ytterligare uppgifter har kunnat erhållas från modern. Den ene namngivne uppgives numera ha återvänt till östzonen, den andre vid namn Steinicke, adress Beh Günter Putbusser Strasse 46 Berlin, sagt sig träffat Gentz i Tajschet. Denne därvid icke nämnt vistelse i Lefortovskaja. Steinicke på sjukhus i Tajschet träffat över femtioårig undersätsig man i lägret sysselsatt med bageriarbete, som uppgivit sig svensk, men vars namn han icke erinrade sig.

Tamm

13/8-54
Bonn, p.t. Köln, den 11 augusti 1954.
Strängt förtroligt.

18/9 Göransson, Bonn

13/8 DM 20:- ent.
besk. kurs idag = 24:80 kr.

AL
✓ Broder,

Åberopande gårdagens telefonsamtal ber jag få meddela, att DM 20:- översänts till Hille under hans nya adress utan att beskickningen framträtt som avsändare. Beloppet har utlagts av mig personligen, och jag vore tacksam vid tillfälle få det ersatt.

Vad beträffar det med Ditt handbrev den 30 juli översända brevet till Hille, innehållande bl.a. DM 6:-, ber jag härmed få närsluta mottagningsbeviset i original. Brevet har tydligen eftersänts från Hanau till Frankfurt a.M. Den på beviset angivna avsändaren är skrivbiträdet vid beskickningen fröken Vera Sjöholm.

✓ Slutligen får jag översända ett brev till Philipp från Ministerialdirektor Schuster i Wiesbaden, till vilken, såsom redan meddelats Dig, direkt i handom överlämnats det vid Ditt handbrev den 3 dennes fogade brevet från Philipp.

Din tillgivne
Tord Göransson

Utrikesrådet J a r r i n g ,
Utrikesdepartementet.

Avskrift.

Dr. ERICH SCHUSTER
Ministerialdirektor
im Hessischem Ministerium des Innern

Wiesbaden, den 9. August 1954.
Bertramstrasse 3, Telefon 254 40

29
Herrn

Författare Rudolph P h i l i p p
S t o c k h o l m
Grevturegatan 8 B

Lieber Genosse Philipp :

Über die Angelegenheit H i l l e bin ich bereits durch Sallinger unterrichtet. H i l l e hat bei mir vorgesprochen. Ich habe mich ausführlich über die Angelegenheit unterhalten. H i l l e kennt mich von Bautzen, er stammt ja aus Sohland a.d. Spree, Landkreis Bautzen. Ich habe versucht sofort eine Unterredung mit Zinn zu vermitteln, es war nicht möglich, da Zinn sich in Urlaub befindet. Auf Grund Deines Briefes vom 2. August halte ich auch die Unterredung für nicht nötig. Dieser Brief ist mir über die Schwedische Gesandtschaft in Köln gebracht worden. Ich habe sofort Deinen Brief an Jaksch an ihn weitergeleitet und um eine Aussprache gebeten. Ich hoffe, dass allein durch mein Eingreifen H i l l e als Spätestheimkehrer anerkannt wird. Jaksch ist ja gar nicht mehr im Innenministerium tätig, nachdem er in den Bundestag gewählt wurde. Diese Abteilung untersteht jetzt auch mir mit. Sofern sich neue Momente in der Angelegenheit ergeben sollten gebe ich Dir sofort Bescheid. H i l l e ist ausserordentlich dankbar, dass ich mich seiner Sache angenommen habe.

Mit bestem Gruss :

Undert. E.Schuster

Herrn

Författare Rudoph P h i l i p p

S t o c k h o l m

Grävturgatan 8 B

Ablieferungsschein Nr. 70a

Gegenstand: *Lib*

Einlieferungs-Nr. *447*

Wert: *100*

Gewicht: *100*

aus (Einlieferungs-A): *Wohn*

abgesandt von: *V. Späth, Köln, Vorkriegsdruck*

an: *Herrn G. Müller*

Nachgebühr: *Pf*

Pf

Sendungen gegen Rückschein dürfen nur an den Empfänger selbst oder seinen Bevollmächtigten ausgehändigt werden.

Zustell- oder Ausgabevermerk:

Bew. bel. off

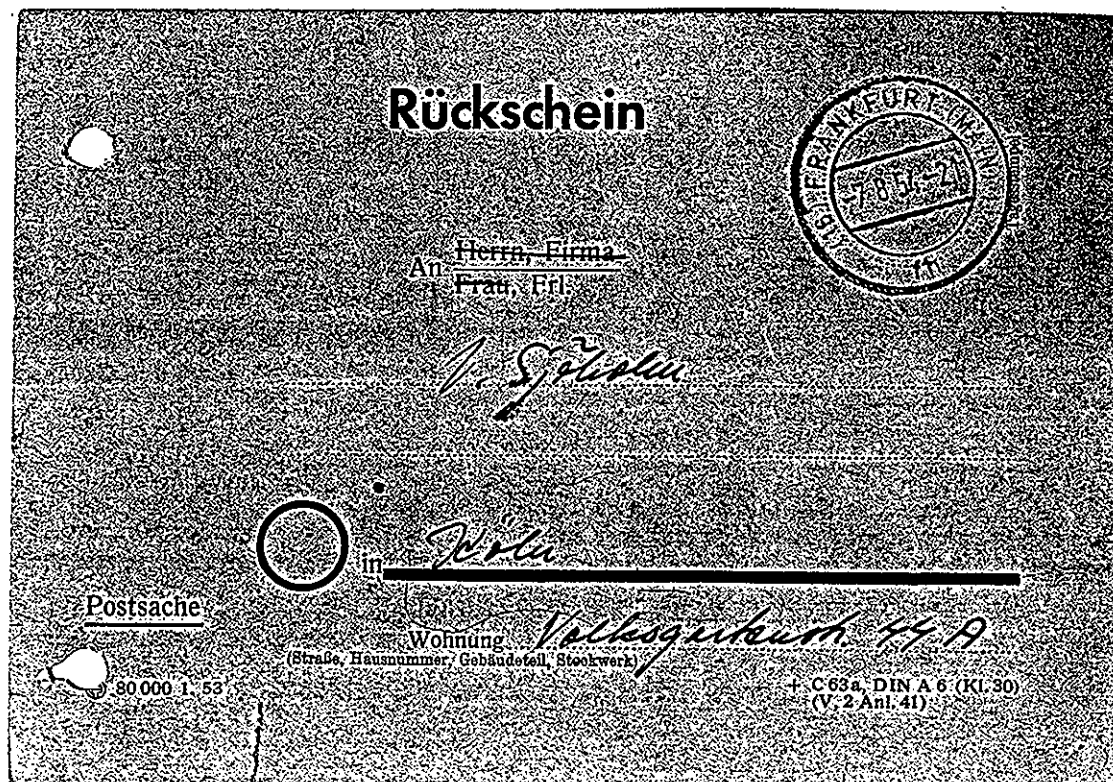
10.11.38

Auswärtige u. Nichtdeutsche

Postamt 5, Bonn erhalten

Stefan 17.8.1954

Müller

Jarring/DS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

sjöborgsutredningen.

Telegram

STOCKHOLM 13/8 19 54

N:o 7v BUD
Chiffer BIL.

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

2

MAL.

Eu^I

Även till Hs Jarring.

AL

SH

Svensk

Hamburg

g

Handbrev Reinius-Jarring 7 augusti.
Kontakta Meyer.

Cabinet

Exp. 13/8 kl 12⁰⁰ Dan

Jarring/IS
24/8

a
Danielsson, f.k.
u. Jarring

16/8

Ans. à Milles dors.

Freie Kommentierung

16/8-54
Klausur

3. Schreiben vom 28.7.54

Lgf. kam am 8.3.45 in die Lefors.
E.H. wird an diesem Tage nicht verlegt, son-
dern saß bereits auf 6.3.45 in der Lefors.
auf Zelle 105. "Er" bezieht sich in Bericht
vom 5.7.54 vermutlich auf Lgf.

18.3.45 war ein Sonntag. Lgf. erzählte E.H.,
daß er (Lgf.) bis zu diesem Sonntag mit
Rödel und Tscheken zusammen in
Ljubitanka saß.

Lgf. wurde am 18.3.45 auf eine Zelle
im Erdgeschoss der Lef. gebracht, und zwar
im Korridorflügel, vom Spazierhof aus-
gehen rechts, vermutlich 35. Lgf. zeigte
E.H. diese Zelle beim Gang zum Bad und
sagte, daß er früher immer in Zellen
gesessen hatte, die durch 35 teilbar waren
105 und 35. Und in Ljubitanka Zelle
140.

Im Mai 1945 saß E.H. in Zelle 92 Ritz...

2) Zelle 92 Lefot. ist in bezug auf Mai 1945
Hofehler oder Versprechen. In Zelle 92
Lefot. sap E.H. 1948 vom 1.2. bis 17.2.
mit Pokonien zusammen.

E.H. kam am 6.4.45 nach Dnityrka Zelle
287. In dieser Zelle war er bis 20.4.45 zu-
sammen mit Oberst Schip, von Pränitz,
Feldwibel Kähler, Uffz. Klier und Gefr.
Glerisberg. Die Insassen dieser Zelle kamen
(außer Klier, der auf 287 blieb) geschlossen
auf Massenzelle 92 der Dnityrka. Auf
dieser Zelle waren insgesamt 25 Mann,
die alle an mehreren Tagen aus den verschie-
densten Zellen (288, 286, 290, 291 usw.)
zusammen gezogen wurden.

Loyda kam Mitte Mai, es kann sogar gegen
Ende des Monats gewesen sein, auf Zelle
92 Dnityrka. Loyda war in dieser Zeit
sehr zurückhaltend. Er hatte bereits 2 Jahre
in der Ljubl. gesessen und machte einen
sehr deprimierten Eindruck. Sap er Tage.

3) chg sei, sagte er nicht und da er fließend deutsch sprach, nach seinen eigenen Darstellungen in Mittweida / Sachsen aufgewachsen war, kann E. H. nicht auf den Gedanken, daß Loyda mit dem Tschechen aus der Darstellung von Lff. identisch sei. Loyda ist ein einfacher Mensch, von Beruf Lehrer. Voraussetzungen für eingehenden Unterhaltungen mit ihm waren kaum gegeben. Außerdem war es auf einer so großen Zelle (92 in Butyrka) so, daß sich unter den Tisassen kleinere Gruppen gebildet hatten, deren Leute sich untereinander etwas näher angeschlossen. E. H. kam eng zusammen mit den mit ihm aus Zelle 282 ^(Butyrka) gekommenen Tisassen (siehe oben) und mit Oberst Hiebocher, Rechtsanwalt Richter, Gesundheitssekretär Koch, Lorke, Wuschkan, Stanislaw Kowak (alias Stanley Young) - Charakteristika dieser Leute folgt später. Loyda stand diesem

49 Kreis" fern. Außerdem war man in
einer so großen Zelle mit Pfählungen
über heisse Thüren vorrichtig. Leffen und
wusste keiner von anderen, wer er wirk-
lich war. - In meinem persönlichen
Falle kam noch hinzu, daß Lef. in d. E.H.
in der Lefosta nicht so sehr, man kann sagen
die ganze Zeit, darüber sprachen, daß Lef.
praktisch von den Russen nur deshalb
festgehalten wird, damit von Verleib
Wbg. nichts nach draußen dringt. Das
für Lef. galt, galt aber analog auch für E.H.,
da er durch das Zusammenkommen mit Lef.
ebenfalls mitwisse über den Fall Lef. war.
E.H. hatte deshalb wenig Anlaß, in dieser
Umgebung über den Fall Lef. zu sprechen.
Bist Lef. - "Tocheche". Lef. hat den Namen
des "Tochechen". E.H. nie genannt. Lef.
hatte sich mit Rödel in der Ljüßganka
eng angefreundet. Das mag wunderbarlich
klingen, wenn man bedenkt, daß Lef.

5. Hyde und Rodel SD.-Leiter in Birkarest war.
Aber Rodel scheint Lgf. nichts von einer
SD.-Tätigkeit gesagt zu haben. Lgf. sprach
immer nur davon, daß Rodel früher im
Verwaltungsdienst Beamter gewesen sei
und Killinger, den deutschen Gesandten
in Birkarest gekannt habe und so in den
diplomatischen Dienst gekommen sei.
Lgf. erwähnte Rodel immer als Gesandtschaftsrat I. Klasse. — Daß Rodel Leiter
des SD Birkarest war, erfuhr E.H. erst
1951 von Trüber und 1952 von Hofketter,
beide kannten den Namen Rodels als
SD-Leiter von Birkarest. —

Lgf. schilderte sein Zusammensein mit Rodel
und dem Tschechen Stwa so: „Mit Rodel
wurde Zeit sehr interessant. Wir haben uns
all die Tage (vom 6.2. bis 18.3.45) über so
viele unterhalten. Rodel ist ein interessan-
ter Mensch, nur vor den Russen kriecht
er zu viel. Ich habe ihm immer wieder
gesagt, als deutscher Gesandtschaftsrat

24
I. Klasse muß er ganz anders auftreten. E.H.
fragte Lof., wer der andere war, der noch
auf ihrer Zelle war. Darauf sagte Lof. etwas
folgendes: Ach das ist ein eigenartiger
Mensch. Er ist Tscheche, aber hat in Kroatien
gelebt. Er ist schon 2 Jahre in der Ljubi-
zanka, es ist möglich, daß er Überläufer
ist und ist Kommunist mit, ein einfacher
Arbeiter. Er ist zweimal bei einem russ.
General gewesen, hat nur Rodal beim
Spaziergang gezeigt. Er liest fast den
ganzen Tag russische Bücher oder
dort vor sich hin. Ich habe mich mit
ihm kaum befaßt, ich kann Ihnen
nicht einmal seinen Namen sagen. Er
scheint mir überhaupt nicht zu leben.

Dort da blieb auf Zelle 92 Butyrka bis Anfang
Juli 1945 (also von Mitte Mai 45 bis Juli 45) nicht
mehr, als E.H. am 20. oder 21. Juli 1945 von Zelle
92 Butyrka wieder zurück nach Zelle 187
Butyrka kam. Bereits ne...

Zur Erzählung des ehem. Zellengenossen Tro-
boda (siehe später) erzählt E.H. im November
1945 bereits in Krasnogorsk, daß Loyda im
Frühling 1945 unmittelbar aus der Prütyrka in die
antifaschistische Schule Krasnogorsk gekom-
men war (diese Schule lag außerhalb der Kras-
nogorsker Arbeitslager in der Stadt und trug
den Namen 27/II, später wurde diese Schule
aus dem Verband des Lagers 27 gelöst und
anderweit untergebracht, dann erhielt das frühere
Arbeitslager 27/III, Krasnogorsk, den Namen 27/III.
Troboda erzählte, daß Loyda inzwischen in die
Kammarmannschaft der Schule aufgenommen
sei und dort Bruchhalter sei. Loyda käme
jede Woche einmal zusammen mit der
Schule nach Lager 27/III zum Baden. Das
Bad lag etwas abseits von den Wohnbaracken
des Lagers 27/III und da wir tagsüber zur Arbeit
waren, habe ich bis Februar 46 ein einziges
Mal, als die Schule am arbeitsfreien Tag
zum Baden kam, Loyda gesehen und
ganz kurz mit ihm gesprochen.

Die 5monatige Gefangenlagergemeinschaft

82
Von Loyda und E.H. bezieht sich auf eine
spätere Zeit, als E.H. bereits im Lager 27/I
war.

Die antifaschistische Schule Krasnogorsk
wurde im August 1946 aufgelöst. Ein Teil
der sogenannten Hörer und Dozenten mit
der Stammmannschaft kam ins Lager 27/I.
Mit ihnen traf Loyda Ende August 1946 in
27/I ein; die Schule bezog im Oktober 1946
ihre neuen Quartiere - etwa 100 km östlich
von Moskau. Loyda ging jetzt mit der Schule
nicht mehr mit, sondern blieb im Lager
27/I, angeblich weil die Kriegsgef. Slawen
nach Nationalität zu einem Butlessins,
Transport zusammen gestellt werden sollten.
Bis am 10. 12. 1946 verließ dieser Transport
das Lager 27/I, mit ihm auch Loyda.

Loyda arbeitete vom Oktober 46 bis Dezember
46 als Dolmetscher in der operativen Abteilung
des Lagers. Diese Abteilung empfing führende
deutsche technische Spezialisten, die Patente
Forschungsergebnisse usw. den Russen lieferten.
Ihre schriftlichen Darlegungen wurden in
der operativen Abteilung ins Russische übersetzt.

9c) Hier arbeitete Loyda. E.H. arbeitete damals im
Bogd des Lagers. Die Bohmetscher hatten bevor-
zugte Stellung im Lager. Sie konnten ein gehen
kochen. Einmal kam auch Loyda, der sich
damals als Tochter ausgab. E.H. kam mit
ihm ins Gespräch und fragte ihn, ob er in
der Grubjanka etwa Lef. getroffen habe.
Dabei erzählte Loyda E.H. was, was E.H. am
5.7.54 in Berlin berichtet. ~~Das~~ E.H. hatte
dabei den Eindruck, daß Loyda sein Foto keine
besondere Bedeutung beizulegen. Er sagte etwa:
"An dem Tage, vor Lef. von uns wegging, kam
sein Kumpel zu uns. Er war ein sehr guter
Kamerad und wollte Lef. etwas von seinen
Zigaretten zuschicken und hat sie dem Tage
offizier übergeben. Wtz. wurde mehrmals
zur Vernehmung gebracht. Auf der Zelle sagte
er, daß die Russen keinen Grund hätten,
ihn inhaftiert festzunehmen. Er hätte für
die Russen in Bredapest gearbeitet, aber
das glauben die Russen ihm natürlich
nicht. Er ist ein reicher schwedischer Kapi-
talist. Und was sollte er für die Russen
tun?" Für dieses Gespräch hatte E.H.

(10.)
Zum ersten Male die volle Bestätigung dafür,
was die Darstellung von Lef. tatsächlich hieß,
ke. Dies war im November 1946, E.H. betrach.
te die Situation für sich nun sehr ernst.
Er sagte sich: die schwedische Regierung wird
sicher Schritte unternehmen, Wbz. frei zu be-
kommen. Dann werden die Russen nach-
forschen, mit wem Lef. oder Wbz. zusammen
waren und werden alles verraten, diese
Leute zu isolieren, damit nichts nach außen
kommen dringt. Bei der Einstellung, die Royda
zeigte, äußerte E.H. diesem gegenüber nichts
von seinen Bedenken.

Seite 2, 1. Absatz: Nach den Worten von Royda
sah er vom 18.3.45 bis Mitte Mai 45 die
ganze Zeit und nicht nur einen Teil mit
Poedel und Wbz. zusammen.

Hinter: Er ist 1908 in Wien geboren, Sohn
des Generalmajors Hinter, hat die k. u. k. Kadetten-
schule besucht, anschließend Kaufm. Lehre.
Hinter zusammen mit seinem Eltern in verschiedene
deutschen Städten der ehem. Donaumonarchie
geleitet, spricht perfekt rumänisch, arabisch.

1d.)
im ten Wter Jahren in Bukarest an einer
römänischen Bank als Korrespondent und
kehrte 1936 nach Wien zurück und machte
dort zusammen mit einem Compagnon eine
Kunststeinfabrik auf. Nach 1938 trat die
deutsche Abwehr mit ihm in Verbindung und
schickte ihn mehrfach nach Rumänien,
um dort ihre Sendeanlagen zu transportieren
und unter den Volksdeutschen V-Leuten
für die Abwehr zu agitieren: n.a. einen
gewissen Schlüter aus Hermannstadt, Dr.
Schroten (Rechtsanwalt) aus Gernowitz
(weitere Namen nicht mehr im Gedächtnis).
Nach Kriegsausbruch kam er zu den Nachrich-
tentruppen und später zur Abwehr. Diese schickte
ihn wieder in Rumänien hin, zur Ausbildung
von Finkeas und Einrichtung von Finkestatto-
nen. Beim rumänischen ~~Kriegsausbruch~~
zusammenbruch geriet er in Kriegsgefangen-
schaft und wurde im Flugzeug im Februar
oder März 1945 nach Moskau transportiert.
Im Januar 1946 wurde er zu 10 Jahren ver-
urteilt und kam im März 1946 nach Berlin.

12 Am 2. Mai 1947 brachte man ihn erneut nach Moskau in die Dzyubjanka. Fort würde er noch in der gleichen Nacht verurteilt, was er über den ehemaligen Brückenstein-Baukier, der während des Krieges unter dem Decknamen Klatt ein umfangreiches Nachrichtensystem gegen die Russen auf dem Balkan und in der Ukraine und zum Teil auch im übrigen Rumpfland aufgebaut hatte. Später würde er noch ein oder zweimal über Angehörige der Abwehr, - Allen Brückstein befragt, kam dann mit dem V-Mann Schlüter (siehe oben) zusammen, der bereits seit 22. Juni 1941 saß und zur März 1951 noch immer in Untersuchungshaft war.

Über Lef. berichtete Klüber E.H. folgendes:
Am 7. oder 8. April (das genaue Datum weißte er nicht mehr) kam ich auf Zelle 105 der Lefort. Fort waren Lef. und Kengstenberg. Lef. erzählte, daß er Ing. sei und hauptsächlich an Aufbauten arbeitete.

Das Gespräch ergab nun, daß er der bekann-
ten Maschinenfabrik Langfelder in Buda-
pest entstammt. Inhaberin dieser Fabrik
war die damals noch lebende Großmutter
von Wilhelm Langfelder. Diese Fabrik mußte
die Familie Langfelder an den Göring-Kon-
zern oder an Messerschmitt abgeben. Ich
(gemeint ist Hüber) stellte bei diesem Ge-
spräch fest, daß ich einen Vetter von Wilhelm
Langfelder und dessen (Wilhelm's) Tante
flüchtig von Primanien her kannte.
Lgf erzählte mir, daß er zusammen mit
einem schwedischen Gesandtschaftssekre-
tär in Budapest von den Russen verhaf-
tet wurde."

Die weitere Schilderung, die Hüber E.H.
gab, wich etwas von der Darstellung, die
Lgf. dem E.H. gab, ab. Die Hübische Dar-
stellung war etwa folgende: Der Schwede
sah, wollte noch bevor die Russen
in Budapest eintrafen, aus Budapest
hervor. Er nahm Lgf. als Chauffeur.

140) ¹⁴⁰⁾ Unterwegs wurde der Wagen von den Russen
festgehalten. Huber sagte ein paar Mal:
Lef. sagte: „Der Russe ist über uns
hinweg gerollt.“ Ich ^(E.H.) sagte ihm, daß Lef.
E.H. gegenüber eine andere Darstellung
gegeben hatte. (Siehe Bericht vom 5. 16. 7. 54)
Huber meinte darauf: „Ich weiß nicht,
wie es gewesen ist.“ Außerdem sagte Huber,
Wbg. sei wahrscheinlich nicht Diplomat
gewesen, sondern wohl nur der Vertreter
einer mehr oder minder privaten jüdischen
Mission, die den Schritt über die jüdischen
Interessen in Bräclapert ausgedrückt habe.
Ich (E.H.) kann nicht mit Bestimmtheit
sagen, ob Huber diese Ansicht nur als
seine private Meinung vertrat oder ob
Lef. ihm etwas Bestimmtes gesagt hat,
ich möchte es aber als private Meinung
von Huber darstellen.

Huber wußte weiter, daß Wbg. eine große

15 Geldsumme bei sich hatte. Aus dieser Tatsache schloß Huber ebenfalls (er sagte es wörtlich), daß Wbg. von Brädapest nach Schweden zurückkehren wollte.

Huber kannte den Namen von Wbg. nicht. Er sprach Huber mit von dem Schweden. Ich (E.H.) nannte ihm den Namen.

Betr. Geldsumme: ^{Lgt.} sprach E.H. gegenüber, daß Wbg. den Betrag von 1,5 Mill. Pango bei sich hatte. Lgt. erklärte dazu: Wbg. meinte, es wäre immer gut, wenn man in Ungarn Geld bei sich hat. Eventuell kommt man auch bei den russ. Stellen weiter damit.

Ich (E.H.) weiß nicht, ob ich am 5. od. 6. 7. 54 die Tatsache des Geldes erwähnt habe, falls nein, so bitte ich, es nachzutragen.

Betr. Pelkoness: P. sprach kein Wort Deutsch und nur ganz wenig russisch. Über Lgt. wirkte er sehr wenig. Er konnte sich mit ihm so

16
1945 wie gar nicht inderhalten. Als Pelkonen
mit Lgf. zusammen war, war als dritter
noch auf der Zelle 106 Leforta Konteradmiral
Kraft (siehe Angaben vom 5. 7. 54). Was
Pelkonen über Lgf. wußte, stammte in
der Hauptsache von Kraft. Pelkonen wußte
am 1. 2. 48, als E.H. zu ihm auf die Zelle
92 Leforta kam, den Namen von Wg.
nicht. - Von Kraft erfuhr Pelkonen, daß
Lgf. bis Dezember 1945 mit Kraft auf Zelle
106 Lef. zusammen blieb.

Der General Hachel ist nicht identisch
mit General Spalke. Es kann sich bei
dem Namen nur um Hachel oder Hachel
handeln. Pelkonen konnte kein „ch“
ausprechen, sondern sprach immer
wie „h“ aus. Dieser General gehörte zu
den deutschen Instruktionsoffizieren,
die von sogen. Jägerbtl. nach 1918 in
Finnland waren und konnte daher perfekt
finnisch, so daß Pelkonen sich mit ihm

17) gut unterhalten konnte. Pelkonen, Kachel
und Kraft waren auf Zelle 105 Lfg. vom
April 1946 bis 27. 7. 1947 zusammen.
General Kachel war 1944 zur Zeit des Wars-
chauer Aufstands Hauptkommandant
von Warschau. Von Kraft wußte Pelkonen,
daß Langfelder in der Zeit von Mai 1945
bis Dezember 1945 einige Male zum Ver-
hör war und ihm gesagt wurde, er
sei Agent der Engländer (siehe Bericht
vom 5. 7. 54). Kraft hatte Pelkonen eine
ähnliche Version über den Schweden
erzählt, wie auch Huber, daß Wbg. wohl
keinem Diplomaten gewesen sei, sondern
nur im Auftrag einer Mission zum
Schutze der Juden in Budapest gewesen
sei und auf Wbg. und Lfg. vor den
Russen geflüchtet seien. Über einen
größeren Geldebetrag, den Wbg. bei sich
hatte, wußte Pelkonen ebenfalls

187
Trennung. E.H. und Pelkonen haben sich
mit Hilfe eines getrockneten Russisch unter-
halten und sehr oft auch mit durch Zei-
chen. Die Verständigung war stets sehr
schwer. Sobald E.H. auf den Fall Wbg. zu-
sprechen kam, winkte Pelkonen ab und
schrak gewöhnlich „Was soll das alles?“ Ich
weiß, daß ich nicht mehr aus dem Ge-
fängnis herauskomme. Die Russen wer-
den mich umbringen. Ich habe etwas
gehört, und da weiß ich es.“ - Ich (E.H.)
muß noch darauf hinweisen, daß Pelko-
nen zwei oder dreimal Selbstmordversuch
begangen hatte - in der Zeit vom
27. 7. 47 bis 1. 2. 48, in der er nach seiner
Befragung über Wbg. auf Einzelzelle kam.
Er (Pelkonen) war vollkommen deprimiert
und oft hysterisch, er litt an Verfolgungs-
wahn. Auch als Pelko. und E.H. in Klad,;
nur mit Hofstetter zusammen waren,
erzählte Pelkonen erst im Frühjahr 1953

19) Versteht er überhaupt Norwisch? Er war
in Karellem in einem Kriegsgefangenen-
Lager als Ordnungsmann tätig gewesen. Nach
einem Besuch der Russen hatten 4 russ. Kriegs-
gefangene ausgesagt, dass Pelk. sie geschla-
gen habe. Außerdem hatte Pelkonen nach
seiner Gefangennahme 1944 vor einem NKWD-
Kommando bei Filmaufnahmen als Zeu-
ge mitgewirkt. Die Russen drehten einen Film
um zu zeigen, wie die Finnen russ. Kriegs-
gefangene behandelt hätten. Pelkonen
einfach vor der Kamera demonstrieren, wie
russ. Kriegsgefangene eingega-
ben wurden. Charakteristika von Pelkonen:
Er ist ein einfacher Bauernbursche aus Karellem,
Jahrgang 1922. Mit 15 Jahren wurde ihm
beim Spielen mit einem Jagdgewehr
die rechte Gesichtshälfte völlig zerschossen.
In der Universitätsklinik Helsinki wurde
ihm eine Gesichtsplastik angelegt, von
1937 bis 1938. Er hat die finnische Volkshoch-
schule besucht und ist geistig sehr aufgeweckt.

Seine Schwermut und seine Gesichtserstarrung ließen bei ihm oft Minderwertigkeitsgefühle aufkommen. Nach seiner Tätigkeit in dem finnischen Kriegsgef.-Lagereth kam er im Frühjahr 1944 an die Front und geriet Anfang Juli 1944 in russ. Kriegsgefangenschaft. Er war etwa 1 Woche im Lager und wurde dann vom NKWD. rettet, kam in verschiedene Gefängnisse, Gdansk, Jaroslaw und kam im Januar 1945 in die Lubjanka und sofort anschließend in die Defsta.

Petr. Loyda-Hofsteller. Loyda kam im Januar (nicht im Februar) 1948 - einige Tage vor E.H. in die Defsta zu Hofsteller. Lager Odessa - Simment, und zwar war es der tschechische Repetiermaschinenleger.

Loyda hatte Hans Hofsteller von 1948 bis 1952 (solange sie zusammen waren) verheiratet, bevor er bereits von 1943 bis 1945 im Gefängnis war. Hofsteller erfuhr dies erst am 15.4.52 von E.H. Loyda hatte Hofsteller

24) demzufolge auch nichts über den Fall Wg.
oder Laf erzählt. Trotzdem ist der Lage da
von ~~erzählt~~ ~~erzählt~~ mit dem Logde von E.H.

E.H. konnte sich am 24.4.57 nach der
Verurteilung mit Logde in der Wartezelle
im Erdgeschoss ganz kurz verständigen.
Nach dem Namensabfragen durch die Wg.
Porten an diesen Zellen hörten Logde und
E.H., daß die Zellen achtzehn waren. Als der
Porten weg war, fragte Logde (die Zellen
würde an dieser Abteilung sind ~~an~~ ~~an~~ ~~an~~
daß man jedes gesprochenes Wort verstehen
kann - es handelt sich um die Zellen in
denen man ist und noch der Wg.
Schuldung werden muß.) "Halle, wieviel hast
du?" E.H. antwortete: "25 Jahre" - Logde: "Ich
auch - 40 bist du her?" E.H.: "Aus der Nähe
von Barmen" Logde: "Ich auch, ich war
in diesem Augenblicke bemerkte von Porten
daß gesprochen wurde und verwandte
uns beide."

22)
Charakteristika Hofstetter: Jahrgang 1924, geb.
in Lüzern, gelernter Beruf Drucker, kam
1942 nach Deutschland als Freiwilliger zum
SS, kam an Finnlandfront bis etwa Anfang
1943, dann in die Reichssicherheitshauptamt
Kavalerie, später Untersuchungen Juppel in
Arbeitsstelle über Chiffretriebe zusammen
mit ellischem Nachrichtenendienst. Nach
rinnäischem Zusammenbruch von Mat.
schon in der Nähe von Braila nach Buka.
rest. Dort am 3. oder 6. März 1945 von
Russen aus Schweizer Haus herausgelockt
und nach Morkan per Flugzeug gebracht.
Wird von Wog. und Lgf. nichts. Nur erzählt
er (Hofstetter), dass er Loyda gesagt hatte,
dass Rordel der Lt.-Führer und sein Vorge-
setzter (Hofstetter) in Rinnäien war.
Loyda hatte sich voranstellen bei Hofstetter
(Hofstetter erzählt dies E.H.) eingehend
erkundigt, was Rordel für ein Mann
war.

Im Bericht vom 5.7. heißt es, dass E.H.
am 3.2.48 mit Leuten zusammen

war, die direkt oder indirekt jenseits des Falls lag. oder Wbg. waren. Im Bezug auf Hofsteller muß dies nicht dringender heißen, daß die Russen natürlich annehmen konnten, daß Heyda Hofsteller davon erzählt hatte. E.H. kann dieser Fakt erst jetzt wieder in Erinnerung.

Betr. Blatt d. E.H. aus dem 24.1.51.

Dies ist ein Schreibfehler, es muß heißen vom 24.4.51 (Tag der Urteilsverkündung)

Mitgefangene: Oberst Schup von Prammnitz (E.H. zusammen mit ihm vom 6.4.45 bis Ende Mai 1945, Zelle 287 Butyrka mit 92 Butyrka.) I A bei 6. Armee in Rumänien, bei Generaloberst Loehr, Jahrgang 1895.

Nachtrag: Im Dezember 1947 traf im Lager Kramatorsk der ehemalige Hauptmann Diade ein (Kette des bekannten deutschen Rindfleischkontingents General v. Fleger Diade.

24) Bixade kam im Januar 1948 ins Lager 271 mit E.H. ins Gespräch und erzählte ihm folgendes: Ich war ^(Bixade) während des Krieges an der deutschen Gesandtschaft in Stockholm. Aus diesem Grunde haben mich die Russen in die Spitzjanka gebracht. E.H. fragte Bixade, ob ihm der Name Wbg. bekannt sei. Bixade wurde darauf hin sehr unruhig und sagte: "Ja, ich kenne Wbg., ich habe drüben eine Etage unter ihm bewohnt. Ich bin in Moskau oft danach gefragt, was ich über Wbg. weiß. Aber ich weiß gar nichts." E.H. hatte den Eindruck, daß Bixade an dieses Thema nicht rühren wollte. Dieses Gespräch erfolgte 2 oder 3 Tage, bevor E.H. erneut ins Gefängnis kam, also am 27. oder 28. Januar 1948. Bixade und E.H. sahen sich nach diesem Tage nicht mehr im Lager. E.H. weiß nicht, was aus Bixade geworden ist.

Heutige Charakteristiken von Mitgefangenen:

Koch, Paul, Gesandtschaftssekretär aus Sofia, etwa 55 Jahre alt, SS-Lieutenant Leiter der Nachrichtenstelle in der Gesandtschaft Sofia 1947 zu 25 Jahren verurteilt. Kehrt mit E.H. aus Wladimir zurück. E.H. war mit ihm von Mai bis Juli 1945 auf Zelle 92, Spitzjanka. Koch hat sich anscheinend nach Hamburg entlassen lassen.

25 Koch, Robert, Feldwebel, aus Danzig, war mit E.H. ✓
vom 20. April 1945 bis Juli 1945 auf Zelle 92 Bityrka
und erst Mai, 1946 bis September 1947 in Krasnog.
Jordk. Koch wurde im September 1947 nach Deutsch-
land entlassen.

Lörke (Vorname nicht mehr bekannt), gehörte
als Angestellter zur Hoch. Gesandtschaft Sofia,
stammte aus Hettlin. E.H. war die gleiche Zeit,
wie Koch, Paul ~~mit~~ Lörke zusammen. Lörke
soll noch in Libinien sein.

Born, Ludwig, Konsulatssekretär aus Sofia, war
mit Koch, Paul, zusammen, stammt aus der
Pfalz. War mit E.H. die gleiche Zeit zusammen
in Bityrka, Zelle 92, wie Koch, Paul. Verurteilt
zu 25 Jahren, war im Lager Gleski, und wurde
mit Koch, Paul und E.H. über Tapan entlassen.

Freysmith, (Vorname nicht mehr bekannt) bei
Wehrmacht angehöriger und fiel mit Sofioter
Hoch. Gesandtschaft in Lda. der Russen, war mit
E.H. wie Koch, Paul, in Bityrka, saß im Lager
Gleski, und wurde zusammen mit Koch, P.
und E.H. über Tapan entlassen.

Fehr, Hans, Gehr., war Ordnungsmann im Fiktionslager
quartier, saß mit E.H. in Mai und Juni auf

Wolff Zelle 92 Bityrka, kam im Juni 1945 nach
Krasnogorsk. E.H. traf nach Gefängnis nicht
mehr mit ihm zusammen.

Oberst Eilscher, Führer einer Division in Rumä-
nien, vorher Mitglied der deutsch-frz. Waffenstill-
standskommission in Wiesbaden (1940). War mit
E.H. von Ende Juni 1945 bis Juli 1945 in Bityrka
Zelle 92. Eilscher soll nach Gerüchten im Pro-
zess von Jurlojenski 1946 mit abgestellt
worden sein.

Waschkan, Grütler, stammte aus Bochum. Sonst
Führer, war von 1932 bis 1935 in Moskau als Beauf-
tragter der Reichsgruppe Industrie bei der Abnah-
me deutscher Wagenlieferungen tätig gewesen.
Mit E.H. von Juni 1945 bis Juli 1945 in Bityrka
(92). E.H. traf ihn dann im Lager Krasnogorsk
im Jahre 1946 und 1947. Im Sommer 1947
Waschkan Krasnogorsk und soll bald danach
entlassen worden sein. Genau weiß E.H. nicht.

Von Kellisch-Horn, Ingenieur und Verwalter
oder Freihänder einer von den Deutschen in Warschau
beschlagnahmten Maschinenfabrik. Gab sich als
Kazigiguer aus. E.H. war mit ihm in Bityrka
von 20. April bis Anfang Juli 1945 (Zelle 92) zusam-

Wittenberg, verließ nach Bntzoka. E. H. traf ihn von
Oktober 1945 bis Februar 1946 in Krasnogorsk
287 II und von Mai 1946 bis März 1947 in
287 I. Im März 1947 ging Killisch-Florn
mit einer Gruppe von Spezialisten zum Besuch
des Glückner, SS-Mann, Mitarbeiter aus dem
OD, mit E. H. auf Zelle 92 Bntzoka von 1.6.
45 bis Juli 1945. Später abgestellt.

Barzike, Johann, Abwehr-Vfz. aus Ostpreußen
mit E. H. von 20. April 1945 bis 20. Juli 1945 auf
~~Bntzoka, Zelle 92~~
Klier, Willy, Abwehr-Vfz. mit E. H. auf Zelle
287 Bntzoka von 6.4.45 bis 20.4.45.

Gleisberg, V2-Spezialist, Boänge, Karl, Bauer,
Karl, Fischer, Fritz, Lwoboda, Johann, Melcher,
Kurt (?), Faustmann, Kurt, sämtliche
V2-Techniker, zusammen mit E. H.: Gleis-
berg von 6.4.45 bis Ende Mai 45 auf 287 Bn-
tzoka, dann auf 92 Bntzoka, die anderen
ab 20.4.45 bis Ende Mai 45 auf Zelle 92.

Linge, Heinz, SS-Kommandoführer, Chef des
persönlichen Stabes von Hitler, Jahrgang 1918

hat mit Gornau die Leiche Hitlers verbrannt.
E.H. war mit Linge seit 24.4.46 bis 25.4.46
in Butyrka Zelle 188 zusammen. Linge
verließ am 25.4.46 Zelle.

Richter, Heinrich, Rechtsanwalt, Syndikus und
Vizepräsident der Deutsch-amerik. Handelskamm.
in Berlin, war mit E.H. auf Zelle 92 Butyrka
von Mitte Mai 1945 bis 27. Juli 1945 zusammen.

Ich (E.H.) kann den Tag, an dem ich aus Zelle
92 Butyrka weg kam, nicht mehr mit Bestimmtheit
angeben, weiß nur noch, daß es ein oder
zwei Tage nach dem 20. Juli war. Wir sprachen
an diesem Tage noch über die Ereignisse vom
Jahr zuvor.

16. 8. 54.

Richard Kille.

17/8/54
Bonn, p.t. Köln, den 13 augusti 1954.
Strängt förtroligt. 1 bil.

HEMLIG

Jarring/DS a + b
23/8 Danielsson, f.k.
u. Jarring
exp. 23/8-54
gr.

11.9.

Broder,

./.

Härmed ber jag få överlämna en P.M. av Damgren rörande ett samtal han den 12 dennes haft med den på bankdirektören von Hinckeldeys lista över hemkomna Vladimir-fångar uppförde Hans Buhd. Denne satt fängslad i Vladimir från juni 1947 till maj 1953.

Vidare ber jag få meddela, att de i särskild ordning efterfrågade krigsfångarna Rensinghoff och general Gerstenberg icke återkommit till Tyskland. Rörande övriga omfrågade personer fortsätta vi våra efterforskningar.

Den tillgivne
Tad Danielsson

Utrikesrådet J a r r i n g ,
Utrikesdepartementet.

P.M.

Jag besökte igår i Heppenheim (an der Bergstrasse) den från fängelset Vladimir i Sovjetunionen hemkomne forne krigsfånge Hans Bund.

Bund, som nu är i 30-års åldern, berättade, att han såsom "Oberfeldwebel" i ett tyskt truppförband tillfångatogs i Prag i början av maj 1945, att han till en början såsom vanlig krigsfånge passerat olika krigsfängeläger i Sovjetunionen, att han den 21 april 1946 förklarades anklagd såsom krigsförbrytare, samt att han sedermera i regelrätt krigsrättsförfarande dömdes till 15 års fängelse. Han ankom den 6 juni 1947 till Vladimir-fängelset, där han befann sig till den 29 maj 1953, då han med en fångtransport avsändes till samlingslägret Tapiaw i Östpreussen, varifrån han omkring årsskiftet 1953/54 återkom till sin hemort Heppenheim.

Det framkom under samtalet med Bund, vilken såsom framgår av bankdirektören von Hinckeldeys lista över fångar i Vladimir (bil. till hbr Kumlin-Lundberg den 3 juli 1954), länge personligen varit tillsammans med bl.a. Pörzgen, Schildknecht och Stelzer, att B. visserligen under samvaron med dessa och andra medfångar i Vladimir hört dem berätta åtskilligt om tidigare fängel-

sevistelser och fängelsekamrater, bl.a. i fängelser i Moskva, men att han ingenting nämnvärt mindes av dessa berättelser. Han anförde såsom förklaring, att han ej tyckt sig ha anledning lägga något av sina medfångars berättelser om deras tidigare upplevelser på minnet, då han under vistelsen i Vladimir knappast räknat med att någonsin komma tillbaka till Tyskland; hade man vetat, yttrade han, att man nu skulle vara tillbaka i sin hemort, hade man nog bemödat sig att komma ihåg både det ena och det andra.

Bund hade således utöver de av honom lämnade uppgifter om andra Vladimir-fångar, vilka återfinnas på Hinckeldeys lista, knappast något av intresse att förtälja. Han hade aldrig hört talas om någon svensk, som skulle ha befunnit sig i fångenskap i Ryssland, och han hade aldrig hört namnen Wallestein, Gentz, Stühler, Loyda, Pelkonen, Huber, Langfelder eller Wallenberg. Han hade icke heller hört talas om någon generallöjtnant Stahel eller om generalmajor Spalcke. Han hade intet minne av att Pörzgen talat om någon ungrare vid namn Galffy eller om Rödel. Däremot hade han ett dunkelt minne av att han hört talas om en person vid namn Hofstetter, men han visste icke, huruvida han hört denne omnämnas såsom en i Vladimir befintlig fånge eller såsom en person, vilken någon medfånge träffat på annan ort. Vidare hade han hört namnet Supprian (vilken ju förekommer i Hinckeldeys lista över Vladimir-fångar, dock utan att Bund där angives som källa till någon uppgift om S.).

Bund omnämnde emellertid såsom en person, vilken torde sitta inne med direkt kännedom om medfångar i Moskva-fängelser, den på Hinckeldeys lista över från Vladimir hemkomna fångar upptagne Paul Koch, nuvarande adress: Husum, Markt 22, som varit tillsammans med general Gerstenberg i Vladimir, och som tidigare befunnit sig i olika fängelser i Moskva. Koch skall enligt Bunds uppgift vara en "Lehrer SS-Führer", som under kriget varit verksam i Sofia, där han i en eller annan form varit knuten till tyska legationen.

Bonn, p.t. Köln, den 13 augusti 1954.

(J. Damgren tillfälliga förvarare)
T. Larsson
(K.A. Damgren)

Berlin den 17 augusti 1954.

Strängt förtroligt.

20.10.54

11.2

Broder,

81

Ditt handbrev den 9 augusti åberopas. Brevet från Philipp har överlämnats av Ljunglin till Sallinger, som ej synes ha tagit någon egentlig anstöt av innehållet, då han, som han uttryckte saken, väl kände till Philipps manér och impulsivitet. Sallinger förklarade vidare, att han ämnade skriva till Philipp i ärendet.

Hugo Tamm
(Hugo Tamm)

Utrikesrådet Jarring,
Utrikesdepartementet.

Wien den 18 augusti 1954.
Strängt förtroligt.

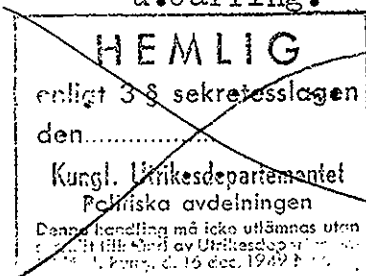
Jarring/DS
23/8

a
Danielsson, f.k.
u. Jarring.

exp. 23/8-54
g.

Broder,

A. L.

I anslutning till mitt tidigare meddelande angående en person vid namn Helmuth Styhler, som under kriget skulle hava tjänstgjort vid tyska beskickningen i Bukarest och därifrån förts till ett fångläger i Sovjetunionen, vill jag ej underlåta att omnämna, att jag för ett par dagar sedan träffade en fru Neubacher, vars man under kriget var tysk ekonomisk högkommissarie för samtliga Balkanländer och bosatt i Bukarest, där hans kansli officiellt betecknades såsom en avdelning av beskickningen. Från min egen tjänstgöring på Balkan känner jag väl såväl herr som fru Neubacher.

På min förfrågan meddelade den sistnämnda, att hon icke kunde erinra sig någon tjänsteman med namnet Styhler. Det vore emellertid ingalunda omöjligt, att denne tjänstgjort hos minister Killinger, vilken handlade politiska och administrativa ärenden.

Fru Neubacher tillfogade emellertid, att hon med bestämdhet visste, att ingen av de tjänstemän vid tyska beskickningen i Bukarest, som tillfångatagits och förts till Sovjetunionen, hittills återvänt därifrån. Så gott som alla dessa hade för övrigt tillhört Killingers avdelning av beskickningen.

Sven Allard

Sven Allard

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Wien

Avsändt den 23/8 19 54 kl. 1205

Inkom den 23/8 19 54 kl. 1205

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr		60: B 40
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	Eu

23/8 Chtel. Tit.

40.

Personligt för Jarring.

Hellman här ringt Lorentzon under namnet Rohan och begärt få träffa denne. Han uppgivit även fäst-mön här. I samråd kabinettsssekreteraren ifrågasätter att min promemoria överlämnas österrikiska polisen. Telegrafera omgående om vi skall söka främtaga honom svenska främlingspasset. I annat fall ingen anledning Lorentzon mottager honom.

Allard.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Wien Telex

Avsant den 23/ 8 1954 kl.

Inkom den 23/ 8 1954 kl. 2006

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 60:B		41.
Avd. P	Gr. 2	Mål. 2 I

41. Jarring från kabinettssekreteraren.

Orolig att Hellman gifter sig med svenskan. Om affären Hellman publiceras kan det frågas, om UD gjort allt för att rädda flickan från tragedin. Vad säger fadern? Bör vi inte be polisen här skugga Hellman? Genom våra förbindelser bör hans återsändande till Sverige kunna hindras.

Allard

KUNGL. UTRIKES

Telegram

DEPARTEMENTET Jarring/AA.

Sjöborgsutredn.

STOCKHOLM 23 aug. 1954.		
N:o 43	Chiffer.	BIL.
INK. D. N:o 60:B/40.		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

Svensk

Wien

För Allard från Jarring. Ditt 40.

Säkerhetspolisen här avråder bestämt från att promemorian överlämnas österrikiska polisen då detta endast skulle medföra att österrikarna på ett eller annat sätt återsänder honom hit. Ej heller bör han fräntas främlingspasset.

Cabinet.

Exp. 16 35 Rhm 23/8

Cr

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Köln

Avsant den teléx 19 kl.

Inkom den 24/8 19 54 kl. 16.45

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr		10: B	19
Avd.	Gr.	Mål.	
P	2	Eu I	

25/8 Parafras till Danielsson.

AK 19

Edert 49.

För Jarring.

General Moser återvände vid jultiden 1953,
nuvarande adress Grossbrannenbergl, post
Brannenburg. Brev följer.

Göransson

Jarring/D^s

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Sjöborgsutredningen

ädel f. Jarring

STOCKHOLM 24/8 19 54		
N:o 44. ✓	BUD Chiffer	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MAL. Eu ^I

Svensk

Wien

Edert 41 För kabinettssekreteraren från Jarring.
Primo. Jag har talat med Danielsson och Hasselroth som anser de gjort allt för att varna fadern. Flickan är även varnad och måste vara fullt medveten om vad Hellman går för. Hon är emellertid myndig och inte ens fadern torde kunna påverka henne.
Secundo. Danielsson och Hasselroth anser att om man skall taga kontakt med österrikiska polisen är det ingenting annat att göra än att endera Du eller Allard går till högsta ort exempelvis Kreisky och öppenhjärtigt talar om vad som förevarit i fallet. Samtidigt bör man i så fall utverka att österrikarna icke sänder honom tillbaka hit.

Cabinet

Rep. 24/8 kl. 1310 H.

Stockholm den 24 augusti 1954.
Överlämnas för kännedom till Kommis-
sarie Danielsson.

(Gunnar Jarring)

Från Generalkonsulatet i Berlin meddelades den 13 augusti 1954, att modern ej kunnat lämna några fler upphysningar. En av dem som namngivits hade enligt uppgift återvänt till östzonen, den andre, vars namn var Steinicke, boende Beh Günter Putbusser Strasse 46 Berlin, påstod sig ha mött Gentz i Tajschet. Vid detta tillfälle hade Gentz icke sagt något om att han uppehållit sig i Lefortofskaja. På ett sjukhus i Tajschet hade Steinicke sammanträffat med en man omkring femtio år, undersåtsigt byggd. Han hade arbetat som bagare i lägret och sagt sig vara svensk. Steinicke kunde icke erinra sig hans namn.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

Avdelningschefen

25/8 54

1 bil.

B. 9.

P.M.

Bifogade papperslapp överlämnades till mig av Thomsen-Krisko vid dennes besök i Stockholm. Han uppgav, att samtliga där förtecknade personer var sådana MVD-tjänstemän, som kunde tänkas ha haft med Wallenberg att göra under förhör i Moskva.

Stockholm den 25 augusti 1954.

(Gunnar Jarring)

Överste Maklakov

" A.I. Vaindorf

Överstelöjtnant Asenkratov

Undersökningsledare Smernitski

STRENG VERTRAULICH

УГБ (УПРАВЛЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ)

ПРИ МВД (МИНИСТЕРСТВЕ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ)

V ОТДЕЛ УГБ; КОНТР-ШПИОНАЖ

- 1) Полковник МАКЛАКОВ
- 2) " " А.И. ВАЙНДОРФ
- 3) Подполковник АСЕНКРАТОВ
- 4) Комиссары Следствия по особым
делам : СМЕРНИЦКИИ
- 5) " " БУБНОВ

23/8,37

P.M.

Enligt meddelande från beskickningen i Bonn 24/8-54
skall general Moser julen 1953 ha återkommit.
Han bor nu under adress Grossebrannenber, post
Brannenber. Ytterligare upplysningar följa per
brev.

Stockholm den 25 augusti 1954.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Jarring/AA.

Sjöborgsutredn.

STOCKHOLM		2 aug.	1954.
N:o	47V	Chiffer.	BIL
INK. D. N:o			
AVD.	GR.	MÅL	
P	2	Eu ^I	

Svensk
Bonn

För Göransson från Jarring.

Sök verkställa allmän efterforskning om tyska krigsfångarna Walleinstein - förnamn saknas - Rensinghof - förnamn saknas - samt general Gerstenberg återvänt till Tyskland samt deras adress. De torde ha varit Lefortovskaja fram till åtminstone 1948.

Cabinet

4p. 2/8 kl. 18.45 JH.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram
Jarring/AA.

Sjöborgsutredn.

STOCKHOLM 2 aug.		19 54.
N:o 48	Chiffer.	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

Svensk
Bonn

Primo. För Göransson från Jarring.
Sök fastställa om en tysk journalist
Gentz (förnamn saknas) tidigare yrkes-
officer senare korrespondent för USA-
tidningar häktad av ryssarna i Halle
1947 kan ha kommit ut från Sovjetunio-
nen. Gentz's senast kända adress var:
Berlin Schlachtensee, De la Gardiestras-
se 16-18. Om han inte kommit ut medde-
la om möjligt alla uppgifter om namn,
födelseår etc. och vad som eventuellt
känt om honom under hans vistelse i
Ryssland.

Secundo. Liknande uppgifter behövs
om Helmut Styhler född 27 oktober 1915
i Frauendorf Siebenbürgen. Bör från
sept. 1946-maj 1948 - eller åtminstone
viss del av denna tid - ha befunnit sig
i Lefortovskaja.

Tertio. Vi sända samma anhållan till
Berlin och Hamburg.

Cabinet

Dep. 2/8 kl. 18.55 J.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Jarring/AA.

Sjöborgsutredn.

STOCKHOLM			2 aug.	1954.
N:o 396		Chiffer.		BIL.
INK. D. N:o				
AVD.	P	GR.	2	MÅL. Eu ^I

Svensk
Wien

Från Jarring för Allard. Tysken Helmut Styhler som vid krigsslutet var anställd vid tyska beskickningen i Bukarest och därefter bortfördes till Ryssland lär ha hustru bosatt Salzburg på okänd adress. Sök kontakta henne för att få de uppgifter hon eventuellt kan ha om mannens öde eftersom han kan förmodas ha sammanträffat med Wallenberg. Sök förmå henne att även främdeles meddela alla uppgifter som kan framkomma. Är det tänkbart att han exempelvis genom andra krigsfångar erfarit namnet på fängelset samt namn på cellkamrater eventuellt cellnummer.

Cabinet

exp. 2/8 kl. 1835 clus

KUNGL. UTRIKES **Telegram**
 DEPARTEMENTET Jarring/AA.

Sjöborgsutredn.

STOCKHOLM 2 aug.		1954
N:o 40V	Bud Chiffer.	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅLEu ^I

Svensk
 Wien

h

För Allard från Jarring. Hellman
 som erhållit ett främlingspass ut-
 ställt på namnet Jaromir Alexander
 Balcar född 7 maj 1920 har troligen
 begivit sig till Wien. Han har upp-
 givit sig skola besöka specialist för
 fotskador. Det är icke uteslutet att
 han därifrån reser till Tjeckoslova-
 kien. Det är möjligt att han trots
 passet uppträder under namnet Rohaⁿ.
 Ur vår synpunkt icke önskvärt att någon
 aktion företages mot honom under hans
 vistelse i Österrike. Ovanstående
 endast för att hålla Dig à jour.

Cabinet

350

Exp. 2/8 1800 CUS

G³

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Jarring/AA.

Sjöborgsutredn.

STOCKHOLM 2 aug.		19 54.
N:o	<i>92 V Bond</i> Chiffer.	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MAL. Eu ^I

Svensk
Berlin

5 *AK*
Primo. För Tamm från Jarring. Sök fastställa om en tysk journalist Gents (förnamn saknas) tidigare yrkesofficer senare korrespondent för USA-tidningar häktad av ryssarna i Halle 1947 kan ha kommit ut från Sovjetunionen. Gents senaste kända adress var: Berlin Schlachteensee, De la Gardiestrasse 16-18. Om han inte kommit ut meddela om möjligt alla uppgifter om namn födelseår etc. och vad som eventuellt känt om honom under hans vistelse i Ryssland.

Secundo. Liknande uppgifter behövs om Helmut Styhler född 27 oktober 1915 i Frauendorf Siebenbürgen. Bör från sept. 1946 - maj 1948 - eller åtminstone viss del av denna tid - ha befunnit sig i Lefortovskaja.

Tertio. Vi sända samma anhållan till Bonn och Hamburg.

Cabinet

Stp 2.8 kl. 1800 SH

KUNGL. UTRIKES

Telegram

DEPARTEMENTET Jarring/AA.

Sjöborgsutredn.

STOCKHOLM 2 aug. 19 54.		
N:o 5V	Brnd Chiffer.	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu I

Svensk

Hamburg

För Reinius från Jarring. Ditt handbrev 29 juli. Angeläget Ott höres noggrant om förhållandena i lägret i Omsk. Han bör vidare uppmanas lämna namn på så många medfångar som möjligt särskilt sådana som han vet varit i förbindelse med Wallenberg. Ha några av dessa återvänt till Tyskland? I så fall deras adress. Kan Ott lämna något så när noggrann beskrivning på Wallenberg?

Cabinet

(351)

Exp 2/8 kl 1845 Draen

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Jarring/AA.

Sjöborgsutredn.

STOCKHOLM 2 aug. 1954.	
N:o 61 Bnd Chiffer.	BIL.
INK. D. N:o	
AVD. P	GR. 2
	MÅL. Eu ^I

Svensk
Hamburg

Primo. För Reinius från Jarring.
Sök fastställa om en tysk journalist
Gentz (förnamn saknas) tidigare yrkes-
officer senare korrespondent för USA-
tidningar häktad av ryssarna i Halle 1947
kan ha kommit ut från Sovjetunionen.
Gentz's senast kända adress var: Berlin
Schlachtensee, De la Gardiestrasse 16-
18. Om han inte kommit ut meddela om
möjligt alla uppgifter om namn födelse-
år etc. och vad som eventuellt känt om
honom under hans vistelse i Ryssland.

Secundo. Liknande uppgifter behövs
om Helmut Styhler född 27 oktober 1915
i Frauendorf Siebenbürgen. Bör från
sept. 1946-maj 1948 - eller åtminstone
viss del av denna tid - ha befunnit sig
i Lefortovskaja.

Tertio. Vi sända samma anhållan till
Berlin och Bonn.

Cabinet

Exp. 2/8 kl 18⁴⁵ Danc

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Från Bryssel

Avsant den 2 / 8 19 54 kl. 2255

Inkom den 3 / 8 19 54 kl. 0745

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 11:B		2
Avd. P	Gr. 2	Mål. Lu ^I

9/8 Danielsson erh. del.
(parafra). (9)

A. 9.

2.

Edert chiffer 4.

Kon frigavs den 25 november 1953 från fängelset i Arlon nära luxemburgska gränsen med förståndigande att före kl 22 samma dag lämna Belgien. Han sade sig skola fara till Marcel Cahen, 46 Grande Rue Luxemburg. Jag har konstaterat, att ingen person med detta namn bosatt där nu. Förfrågan hos fru Marcel Cahen med annan adress resultatlös. Luxemburgska utlänningskontrollen har uppgivit, att Kon icke finns i dess register. Luxemburgska utrikesministeriet har lovat att skyndsamt låta polisen efterspana Kon. Jag har senare erfarit, att Sam Weinstock, 226 Kimberly Place 3 A, New York 63, som sade sig vara Kons onkel i brev den 25 juli 1953 till belgiske justitieministern meddelat, att tillstånd för Kon att inresa i USA utlovats av fsan(?) Council of USA i Luxemburg. Kon betecknades här som en farlig internationell bedragare, som flera gånger dömts i utlandet och förbjudits att vistas i flera länder. Han sägs ha använt följande namn: docteur Dentre, docteur Louis Dolfs, född 18 augusti 1910 i Boston, Adolfo Key, Dolfi Cohn, Dolfi Bonati, docteur Jack eller Adolf Jack Dentre Coen. Jag föreslår, att kontakt även tages med advokaten Marianne Rüymaegirs, som till den 12 respektive 15 augusti uppges vara anträffbar genom hotell Plaza First and D Street, North East Washington DC 2, samt hotell Collingwood 45 West 35 TV Street, New York, och vilken uppgives ha varit Kons huvudsakliga biträde. Hennes vikarie här har nekat lämna varje upplysning.

Johansson

Coll.: Dan

352

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

STOCKHOLM		19
Stockholm den 3 augusti 1954.		
N:o		Bil. I bil.
INK. D. N:o.		
AVD.	GR.	MÅL.

Broder,

./.

Bifogat följer ett brev från skriftställaren Rudolph Philip till Dr. Erik Schuster i Wiesbaden. Jag vore Dig tacksam, om Du kunde se till att detta brev överlämnades personligen till Dr. Schuster eller i varje fall undersöka, att han finns på platsen och är beredd att taga emot det personligen. Om han skulle vara bortrest, bör i stället brevet överlämnas till medlemmen i Bundestag Wenzel Jaksch, vars adress är oss okänd men vilken Du säkerligen kan fastställa. Jaksch är f.d. chef för Flüchtlingswesen i Hessen. Han måste väl finnas någonstans i Wiesbaden.

Jag vore Dig tacksam för ett kort meddelande i särskild ordning med bekräftelse på att uppdraget utförts.

u/ Jarring

T.f. Chargé d'Affaires Göransson,
B o n n.

Enl. telefon.
meddelande från
Göransson 10.8
att Schuster fått
brevet.

204p. 4/8-54
15

2. April 1954

Herrn

Dr. Erich Schuster

Bertramstr. 3

Wiesbaden

Lieber Genosse Schuster,

erst heute erhielt ich per Kurierpost die Kopie des Briefes vom 21.7.54, den Genosse Hans Sallinger in Angelegenheit des Erhard Hille und der Frau Ernestine Leitholt Dir schickte.

Mein Gespräch mit Genossen Sallinger ging in aller Eile vom Stapel, so dass sein Zitat betreffend Genossen Zinn recht verwirrt wiedergibt, was ich à propos so nebenbei - und nicht im Zusammenhang mit Hille - erwähnte:

Ich erwähnte, dass ich am Tage des München-Paktes eine Aktion zu Gunsten unserer Genossen im Sudetenland einleitete, da ich voraussah, dass vor allem die zehntausenden Mitglieder der sozialdemokratischen Schutzwehr sich nun in Lebensgefahr befanden und dass auch wir in Schweden alles uns Mögliche tun mussten, um recht viele durch rasche Emigration vor der Gestapo zu retten. Als einige Zeit später der Prager Parteisekretär Ernst Paul (jetzt MdB) hierher kam, fand er den Boden bei unserer Partei und dem Gewerkschaftsbund (Landsorganisation genannt) vorbereitet, sodass es gelang, hunderte Familien hierher zu bringen. Parallel arbeitete der ehem. Parteivorsitzende Wenzel J a k s c h im gleichen Sinne in England.

Und im Zusammenhang mit dem Fall Hille sagte ich zu Sallinger, als er fragte, "wohin Hille und Frau am besten gebracht werden sollten": Jaksch war bis vor kurzen Leiter des hessischen Amtes für Flüchtlingswesen. Er werde uns wohl gerne in dieser Sache helfen. - Und ich erwähnte, dass ich vor ca 1 Jahre nach Wiesbaden geflogen war, um Genossen Zinn zu interviewen resp. den "Hessenplan" für unsere Presse zu schildern. -

Nun warf Sallinger diese Fakta zusammen und referiert: Zinn sei mein Freund und ich hätte vorgeschlagen, er solle etwas für Hille tun!

Nota bene musste ich eine grosse Photo-Reportage "Hessens Ministerpräsident - Feind Nr 1 des Neonazismus und Kommunismus" - die in Skandinavians grösster Bildzeitschrift publiciert werden sollte, aus der Setzerei zurückziehen, weil Zinns Pressereferent Maass mir schrieb, es sei inopportun, die Entlarvung der neonaz. Gruppe durch Zinn gerade damals gross auf zu ziehen. - Ich respektierte dieses Verlangen, da ich annahm, dass Genosse Maass im Auftrag handelte.

Ich bitte, diese Richti Stellung betr. Zinn ad notam zu nehmen.

Vor allem: Ich habe nie vorgeschlagen, Hille mit Genossen Zinn zusammen zu führen. Sollte aber Jaksch etwas für Hilles Anerkennung als Spätheimkehrer tun können, so bitte ich ihn über Dich, das Mögliche zu tun. Jaksch ist betr. Fall Wallenberg gut informiert.

Zu Deiner Information lege ich Ausschnitt aus der Schweizer Illustrierten "SIE und ER" bei.

Dem Hille helfen, als Spätheimkehrer anerkannt zu werden, das und nur das war Gegenstand mein^{er} Intervention. (Die Intervention unseres Berliner Generalkonsulates soll nie erwähnt werden). -

Aber Hille - vor seiner Mobilisierung Redaktionsmitglied von Görings Leibblatt Essener Nationalzeitung - mit Zinn etc zusammen zu bringen eine solche Zumutung lag mir völlig fern. Soweit geht wohl unsere durch die sowjetische Machtpolitik nötig gewordene Toleranz doch nicht. Im Gegenteil schrieb ich vor einer Woche - als ich telegraphisch erfuhr, dass Hille nach H a n a u abfliegen wird - ihm dorthin: er möge sich recht bescheiden aufführen und womöglich nicht publizistisch hervortreten. - Dass er durch die Umstände Mitgefangener des Chauffeurs Wallenberg wurde und hierdurch EINER VON VIELEN ZEUGEN für unsere Befreiungsaktion wurde.... das verschaffte ihm eine gewisse Bedeutung für uns und für alle, die in Wallenberg den besten Kämpfer gegen die Judenausrottung sehen - er rettete auch viele gefährdete ungar. Genossen unter Einsatz seines Lebens. - Aber das kann ihn doch nicht als verlässlichen Demokraten, würdig etwa einer persönlichen Intervention eines sozialdemokratischen Regierungschefs, legitimieren. -

Kann Jaksch - und andere Freunde in Hessen - ihm und seiner Frau helfen, als Spätheimkehrer anerkannt zu werden, so werden wir Euch hierfür dankbar sein. Denn kommt er in Not, so besteht ja die Gefahr, dass er sein Wissen dem Höchstbietenden verkauft. Man muss mit allem rechnen, denn 9 Jahre Gefangenschaft veredeln nicht einen Idealisten, geschweige einen nationalsozialistischen Journalisten von Gestern. - Aber ihn etwa a priori als Demokraten in unserem Sinne anzuerkennen und ihm ohne Bewährung publizistische Aufträge zu erteilen.... dazu kann kein politisch Denkender auffordern. -

Ich lege auch einen Auszug in englischer Sprache aus meinem Buch bei. Druckjahr 1947. Diese Broschüre bitte gelegentlich zu retournieren, da mein letztes Exemplar.

Mit der Bitte, mir mitzuteilen, was meine Freunde für Hille tun können, verbleibe ich mit Dank und Grüßen

Dein ergebener

2. August 1954

Herrn Wenzel, J. a. k. s. c. h.

MdB

via Dr. Erich Schuster - Wiesbaden

Lieber Genosse,

unter den vielen Zeugen betr. die Gefangenschaft des schwed. Diplomaten

Raoul Wallenberg befand sich auch ein ehem. Mitarbeiter der "Essener

Nationalzeitung" - Erhard Hille. Seit 1946 stand er auf meiner Suche

liste. Im Dezember 1953 erfuhr ich durch andere Spätheimkehrer, dass

er sich unter den 24 "privilegierten" Gefangenen befand, die Ende

Dezember nach Deutschland kamen. Da er Eltern und 2 Kinder in Bautzen

hatte, fuhr er vorerst dorthin. Am 5. Juli 1954 gelang es mir, ihn

nach Westberlin zu holen. Inzwischen hatte er erfahren, dass seine Frau

gestorben war und dass seine Schwiegereltern seine Kinder nicht wieder

herausgeben wollen - was nach ca 10 Jahren Entfremdung begreiflich.

Deshalb waren die familiären Motive für Hilles Repatriierung nach

der Sowjetzone weggefallen, und er erklärte mir am Tage nachdem ich

ihn vernommen hatte, er wolle im Westen bleiben. - Ich hatte schon mei-

nen Platz im Flugzeug gebucht, es ist sehr schwer, Platz im Flug Blm

Hamburg zu buchen, da Anzahl ^{der Plätze} infolge Flüchtlingstransporte sehr be-

schränkt ist. So hatte ich nur wenige Stunden für Hille zur Verfügung.

Ich kaufte Kleider, Wäsche, Schuhe etc. für ihn und seine neue Frau -

auch Spätheimkehrerin und erhielt von Franz Tausch den Rat, mich

an Hans Sallinger betr. Anerkennung Hilles als Flüchtling beziehungs-

weise Spätheimkehrer zu wenden. - Sallinger erklärte nach einem Blitz-

gespräch von ca 10 Minuten: "Geht in Ordnung. Wohin sollen wir die Zwei

schleusen?" Da Hille keine Verwandten im Westen hat, so fiel mir im

Augenblick ein, dass Du ja -mindest bis zu Deiner Wahl in den Bundestag -

Chef des hess. Flüchtlingswesens warst, und ich erwähnte das für Sallin-

ger. - Da Du ja weisst, was Schweden für sozialdem. u. andere polit. Flücht-

linge getan hat, und da Dir (und Ernst Paul) ja bekannt ist, was Wallen-

bergs Befreiung für unsere Regierung bedeutet, so war ich überzeugt,

dass Du uns in Sache Hille (und damit indirekt in Wbgs Sache) helfen

wirst. - Ernst hilft uns bestens seit Jahren. -

Es handelt sich NUR darum, Hille plus Frau Anerkennung als Spätheimkeh-

rer zu schaffen. - Für seine Entwicklung vom Nazi-Journalisten zum

Demokraten kann niemand bürgen. -

Neun Jahre Gefangenschaft machen niemanden besser, meist demoralisiert
Gefangenschaft. Das erlebte ich bei den Überlebenden aus Bergen-Bel-
sen und bei Heimkehrern aus NKWD-Gefängnissen. -

Hille ist intelligent, und er und seine neue Frau können aus dem Russi-
schen übersetzen. - Da wird sich wohl eine Verwendungschance finden,
ohne ihm ohne Prüfungszeit wichtigere journalistische Aufträge anzu-
vertrauen. - Und bekommen die Zwei die vom Bundestag den Spätheimkehrern
bewilligten Subventionen, so haben die Zwei eine St-ärmöglichkeit.

Aber ihn mit Zinn zusammenbringen - wie Sallinger phantasiert -
ist reiner Nonsens, eine politischer Leichtsinn. -

Dass Rudolf Hübner Kammer (Prokurist) der Kreditbank (Schwedens statl.
Handelsbank) wurde - auf Grund grosser Tüchtigkeit und ohne Prote-
- ist Dir wohl schon bekannt. Jetzt klettert Rudi mit Arthur Schober
in den Österreich-Alpen. -

Herzliche Grüsse an Deine Joan und an Mary und Georg. -

1953
NB musste ich eine Grossreportage für Skandinaviens grösste Bildzeit-
schrift "Zinn - Hessens Ministerpräsident - Feind Nr. 1 des Neonazis-
mus und Bolschewismus" aus der Setzerei zurückziehen, weil Gen. Mad-
mir express schrieb: Der Zeitpunkt sei ungeeignet, im Ausland auf Neo-
nazismus etc und dazu im Zusammenhang mit Zinn hinzuweisen. -
Dass das mir nicht gerade leicht fiel - der Verlag hatte ja ca 800 DM
Spesen -, ist klar. - Aber ich muss ja politische Gesichtspunkte von
Genossen publizistischen Ambitionen voransetzen. -

Ich freute mich, als ich hörte, dass Du als MaB endlich wieder in der
Dir adäquaten Sphäre gelandet. -

Hoffentlich dienen Dir die Parlamentsferien zur notwendigen
Erholung. -

In Freundschaft

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

Från Wien

Avsant den TELEX 19 kl.

Inkom den 5 8 19 54 kl. 1135

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Dnr 60: B		JP
Avd. P	Gr. 2	Mål. Su I

38. Edert chiffer 39.

För Jarring. Enligt vår kontaktman i inrikesministeriet torde namnet vara felaktigt, då ingen fru med detta efternamn i polisens register i Salzburg. Jag torde ha möjlighet att genom i Tyskland bosatt medlem tidigare tyska beskickningen i Bukarest så småningom erfara riktiga namnet.

Allard

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Berlin

Avsänt den 5 / 8 1954 kl. 16.35

Inkom den telex 19 kl.

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 6: B		105
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	Lt

105

Edert chiffer 92.

För Jarring.

Primo. Gentz identitet fastställd genom förfrågan
Suchdienst, bekräftad av modern Frieda Gentz,
Berlin-Zehlendorf, Deisterpfad 10, som tidigare
jämte sonen Ulrich bosatt angiven adress. Denne
enligt Suchdienst häktad Halle 1947 antagligen
för olaga gränsövertredelse. I februari 1950 25 års
fängelse. I december 1953 vistats lägret 022 Tasschet,
vari 2 eller 3 % av fångarna utlänningar. Två namn-
givna från detta läger uppges vistas i Berlin. Bör
kontakt sökas?

Secundo. Hittills ingen information Styhler.

Tamm

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Sjöborgsutredn.

Chiffer.

STOCKHOLM den 6.8. 1954		
N:o 94 ✓ Bud		BIL.
INK. D. N:o.		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu

12
f
Svensk
Berlin

Dnr. Edert 105 primo. Sök genom modern eller/och
de två namngivna uträna

alfa när Gēntz kom till Lefortovskaja

beta i vilka celler satt han där eller åtminstone
om någon kan ha hört talas om vilken våning hans cell
var belägen

gamma kan någon av dessa personer ha hört talas
om någon medfånge till Gentz under den tid han satt
i Lefortovskaja.

Cabinet

temp. 6/8 kl. 1220 GH

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Från Berlin

Avsant den teléx 19 kl.

Inkom den 7 / 8 19 54 kl. 12.15

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr	6: B	106
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	ku ^I

AA

106

S

För Jarring.

Makarna Hille avrest 30 juli till i
vårt chiffer 101 angiven adress.

Tamm

Coll.: Dan

8/8-
Wien den 4 augusti 1954.

R 18.

Strängt förtroligt och Personligt.

11/8 Ch. Bonn.

A.A.

Broder,

8

Vid mitt besök hos generalsekreterare Wildmann i dag sporde jag denne om den österrikiske reservkaptenen Martin Weiss, vilken under sin fångenskap i Ryssland skulle hava träffat Wallenberg. Hr Wildmann, som i min närvaro satte sig i telefonförbindelse med vederbörande tjänsteman i inrikesministeriet, meddelade därefter, att österrikiska ambassaden i Moskva i november 1953 gjort en démarche om Weiss' frigivning. Svaret å denna framställning, som ingått först under april månad innevarande år, hade varit avfattat i vaga och oförbindliga ordalag samt gått ut på att vederbörande ryska myndigheter skulle undersöka, huruvida förutsättningar för Weiss' frigivning och återsändande till Österrike förelågo. Denne befinner sig sålunda alltjämt i rysk fångenskap. De ryska myndigheterna hava emellertid aldrig förnekat detta förhållande.

Vad härefter general Moser beträffar torde det knappast vara möjligt att genom de österrikiska myndigheternas förmedling erhålla uppgifter, huruvida denne återvänt från Sovjetunionen. Av beskickningens dossier

Kabinettssekreteraren A. L u n d b e r g,
Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

353

Co

framgår nämligen, att fru Moser sedan någon tid tillbaka är bosatt i närheten av München. Mannen torde därför, om han frigivits, komma att begiva sig dit. Jag skulle vilja föreslå, att beskickningen i Bonn anmodas hänvända sig direkt till fru Moser. Hennes adress finnes i en promemoria, varav utrikesdepartementet på sin tid erhållit del.

Den Förra
Sven Allard

Sven Allard

Wien den 4 augusti 1954.
Strängt förtroligt och Personligt.

aa
ent. Janning
B.

Broder,

A. L.

Sedan generalsekreterare Wildmann nu återvänt från sin semester, uppsökte jag honom i dag för att framföra de uppgifter angående behandlingen av Wallenberg, som Du bemyndigat mig bringa till österrikarnas kännedom. Dessa mottogos, såsom var att vänta, med det allra största intresse.

Vad den försvunne österrikaren - envoyén Marek - beträffar förelåg intet nytt bortsett från ett handbrev från ambassadören Bischoff i Moskva, som hr Wildmann tillät mig genomläsa.

I detta brev diskuterar Bischoff frågan, huruvida de ryska uppgifterna om dödsfallet och tidpunkten för detsamma skola tagas på allvar eller icke. Ehuru han visserligen medgiver, att det ingalunda är omöjligt att Marek fortfarande befinner sig i livet, nedlägger han mycken möda på att övertyga generalsekreteraren om att de ryska uppgifterna äro med sanningen överensstämmande. Denna uppfattning grundar hr Bischoff huvudsakligen därpå att ryssarna, enligt hans mening, "logiskt sett" borde hava valt ett senare datum för dödsfallet, därest de avsiktligt velat föra de österrikiska myndigheterna bakom ljuset. För egen del har jag svårt att förstå logiken i detta

Kabinettssekreteraren A. L u n d b e r g,
Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

354

G

resonemang. Den omständigheten att ryssarna nu plötsligt insänt en 1947 daterad dödsattest, oaktat att de tidigare förnekat varje kännedom om Mareks uppehållsort, har hr Bischoff givetvis svårt att förklara. För att finna någon antaglig grund härför har han gjort upp följande, enligt min mening verklighetsfrämmande, konstruktion.

Någon underordnad tjänsteman i NKDV skulle, då den första österrikiska démarchen gjorts, hava förbisett, att Marek befann sig i ett ryskt fängelse. Då han sedermera kommit till klarhet om sitt misstag, hade han - om jag förstod Bischoffs argumentering rätt - i syfte att undgå bestraffning eller obehag av annat slag beslutat sig för att i fortsättningen konsekvent vidhålla sitt förnekande av varje kännedom om Mareks existens.

Att de ryska polismyndigheterna så småningom funnit sig föranlåtna att tillkännagiva Mareks dödsfall och därmed indirekt medgiva, att de haft honom i fängsligt förvar hade, enligt hr Bischoffs konstruktion, stått i samband med de utrensningar, som ägt rum efter Berias fall. Den försumlige tjänstemannen hade då ersatts av en annan. Efterträdaren, som givetvis icke kunde lastas för det tidigare förbiseendet, hade, då han efter den sista österrikiska démarchen tagit del av dossieren, ansett lämpligast att icke längre fördölja sanningen utan öppet medgiva, att Marek på sin tid tillfångatagits av ryska polismyndigheter och där- efter avlidit i fängelset.

Då hr Wildmann frågade vad jag ansåg om denna hypotes, svarade jag, att denna syntes mig strida mot allt vad jag tidigare lärt känna om kommunistiska myndigheters tillvägagångssätt. Jag sade mig för min del vara övertygad om att såväl Marek som Wallenberg betraktades som så betydelsefulla personer, att ett beslut om vad som skulle meddelas en främmande regering angående deras omhändertagande och senare vistelseort säkerligen hade fattats på högsta håll och utan att någon möjlighet till "förbiseenden" från underordnade tjänstemäns sida hade kunnat föreligga. I denna uppfattning hade jag än mera bestyrkts, sedan jag nu erfarit vilka åtgärder, som vidtagits i syfte att skärpa bevakningen av Wallenberg

och förhindra fortsatt kontakt med denne efter 1947. Dessa åtgärder måste, enligt min mening, betraktas såsom ett klart och otvetydigt belägg för att den ryska säkerhetspolisens högsta ledning ingalunda svävat i okunnighet om att Wallenberg befann sig inom ryska fängelsemurar. Det samma hade säkerligen varit fallet med Marek. Under sådana förhållanden kunde hypotesen om "förbiseenden" från underordnade polistjänstemäns sida icke längre upprätthållas.

För min del ansåg jag, att de ryska myndigheterna genom överlämnandet av dödsattesten velat göra klart för det österrikiska utrikesministeriet, att Marek, vare sig han var levande eller död, aldrig skulle komma att återböras till sitt hemland. Genom att välja ett så tidigt år som 1947 och därmed indirekt vidgå de tidigare lögnerna hade ryska vederbörande ytterligare velat understryka oryggligheten av detta beslut.

Hr Wildmann sade, att han för sin del närmast var böjd att dela min uppfattning.

Min Tillsägelse
Sven Allard

Sven Allard

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

9/8-54
Bonn, p.t. Köln, den 7 augusti 1954.

Strängt förtroligt

1 bil.

HEMLIG

Jarring/DS
13/8

a + b
Danielsson, f.k.
u.Jarring.

13/8-54
exp. gr.

AL

Broder,

./.

I anslutning till sista stycket i handbrev Kumlin-
Lundberg den 3.7.1954 ber jag härmed få överlämna en
P.M. av Damgren om det samtal, som han här i går hade
med f.d. amiralen von Bredow.

Min tillgivne
Tord Ericsson

Utrikesrådet J a r r i n g ,
Utrikesdepartementet.

Strängt förtroligt.

P.M.

Jag besökte igår den numera i Köln bosatte f.d. amiralen v. Bredow, som omkring årsskiftet återkommit från fångenskap i Ryssland, och som 1945-48 befunnit sig i fängelse i Moskva, därav 1947-48 i Lefortovskaja, samt sedan 1949 i Vladimir-fängelset.

De uppgifter, som amiral v. Bredow lämnade om sina medfångar i Vladimir, gingo i sak icke utöver de i Hinckeldeys lista över Vladimirqångar meddelade uppgifterna (se bil. 2 till handbrev Kumlin-Lundberg 3.7.54 under namnen: Braun, Bretthauer, Divisch, v. Gregory, Guse, v. Hinckeldey, Clauberg, v. Kleist, Kroner, Landwehr v. Prangenau, Mohnke, v. Oertzen, Pörzgen, Rensinghoff, Schmidt, Spalcke, Streckenbach, v. Stritzky, ten Hompel, Weidling, Zeltz, de Angelis, Ekelius, Poel, Sanitzer).

B. nämnde, att han i Vladimir varit cellkamrat med en bulgarisk officer.

B. hade aldrig hört talas om någon svensk fånge; han hade ej hört talas om någon Wallenberg eller Langfelder, icke heller om Loyda, Pelkonen, Huber eller Hofstetter.

B., som mot slutet av kriget varit befälhavare för Östersjökustens marindistrikt, hade därvid haft konteramiral Kraft som en av sina underordnade. Vid

Hamburg den 7 augusti 1954.

R 16

13/8 Ch. tel.Tit.

HEMLIG

Strängt förtroligt.

Jarring/DS a
13/8 Danielsson f.k.
u.Jarring.

exp. 13/8-54
OK

Ärade Bröder,

Vid besök hos Röda Korsets Suchtdienst har jag inhämtat följande upplysningar betr. Styhler och Gentz:

1) Styhler: Kartoteket innehöll endast en anteckning om, att Bergemann rapporterat, att Styhler befunnit sig i Lefortovskaja den 3/5 1948, samt att hans hustru Marianne Styhler skulle varit bosatt i Salzburg under adress Siegmund Hauffnergasse 3/IV.

2) a) Ulrich Gentz: (Genz) yrkessoldat, född 1/5 1925 i Berlin-Wilm., ogift, anställd vid "Neue Zeitung" München-Berlin, efterlyst av Frieda Gentz, född 1892, Berlin-Zehlendorf, Bogotastr. 12. - I augusti 1947 häktad i Sovjetzonen, troligen på grund av överskridande av gränsen, oktober 1947 i Dresden, 1948 i lägret Bautzen, 1949 Sachsenhausen, februari 1950 dömd till 25 år, i december 1953 befunnit sig i lägret Tajschet.

b) Ottokar Genz, Schriftleiter från Berlin-Dahlem, död 1946-48 i NKVD-lägret Brandenburg.

På min fråga, huruvida man hade uppgifter betr. personer, som sedan 1944 befunnit sig i Lefortovskaja, fastställdes följande:

1) Hans Fledermann, nuvarande adress Köln-Riehl, Gorthestr. 28 III, 1943-44.

2) Dr. Hans Ulrich-Meyer, född 29/9 1906, under tiden 17/5 1945 - 27/12 1947. Meyer hade efter januari 1954 anlänt till Västzonen och vore nu bosatt i Hamburg under adress Eppendorferbaum 20. Skall jag kontakta Meyer?

Herr Utrikesrådet G.V. Jarring,

S t o c k h o l m.

3) Elisabeth Fischmann, Bremen-Horn, Am Rittnerpark 22 b, bei Krause, under tiden juli 1949 - september 1949.

4) Friedrich Scharr, München 23, Wilhelmstr. 6 I, bei Fritz Beck, under tiden 3.10.44 - december 1948.

5) Richard Zahn, Hamburg 33, Hellbrookkamp 28, under tiden januari 1950 - 11 september 1951.

6) Therese Loessl, Arnbruck, Vietach, under tiden september 1944 - september 1948.

Lin Tillgen

K. Reinius

(K. Reinius).

Jarring/DS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

sjöborgsutredningen.

STOCKHOLM
Stockholm den 9 augusti 1954. 19

Strängt förtroligt. 1 bil.

N:o

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

P

2

Eu^I

Broder,

./.

Jag vore tacksam, om Du kunde låta överlämna bifogade brev från Philipp till Sallinger personligen. Jag har med avsikt lämnat brevet öppet för att Du skall taga en titt på innehållet. Detta är nämligen i kraftigaste laget och jag har tvekat om verkligen generalkonsul^{at} skulle överlämna brevet. Nu kanske det kan ordnas på det sättet att något bud lämnar in det hos Sallinger utan att denne får intrycket av att det skett genom generalkonsulatets förmedling. Jag överlåter åt Dig själv att arrangera detta på bästa sätt.

(Gunnar Jarring)

Generalkonsul. T a m m ,
B e r l i n .

exp. 9/8.54
B Jarring

an
H. R. J. J. J.

Beh. > Hille

Weg

5. August 1954

Herrn Hans Sallinger
Vorsitzender des
Zentralverbandes Politischer Ostfluchtlinge e.V.
Berlin W 35
Derflingerstr. 9

Lieber Kamerad Sallinger,
zu Deinem 1. Brief v. 26.7.1954:

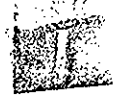
1. Ich sprach ausführlich mit dem Generalsekretär des Schwed. Roten Kreuzes Henrik B e e r betreffend ev. direkte Hilfe für Deinen Verband. Rein praktisch besteht die Möglichkeit, auch Euch Kleider etc zu senden, zumal das Schw. R. K. gerade jetzt eine Einsammlung durchführt u. auch über neue Kleider verfügt. VORAUSSETZUNG: Nachweis, dass ein wirklicher Bedarf besteht, der NICHT im Rahmen des bestehenden Abkommens zwischen dem Schwedischen R. K. und dem Deutschen (Landesverband des D. R. Kreuzes Berlin, Vorsitzender Dr. B l o s s) gedeckt wird!

Laut der unserem Generalsekretär vor ca 3/4 Jahr anlässlich seines Besuches in Berlin mitgeteilten Informationen kommen für den Bedarf der Ostfluchtlinge in Berlin auf: zu 2/3 der Landesverband des D. R. K. und zu 1/3 die Sozialabteilung des Berliner Senates (damals Senator B e c h t). Unser R. Kr. sorgte gemäss dem Abkommen via D. R. K. resp. Sozialabtlg. des Senates unter anderem für Kinderheime, Klubs etc u. für die Aufnahme- lager. - Sollte aus Deinem genauest mit Zahlen zu illustrierenden Bericht hervorgehen, dass Ihr für Notstand aufkommt, der NICHT vom D. R. K. resp. Senat zu decken versucht wird, dann wird unser Generalsekretär dafür sorgen, dass Ihr via genannte Organisationen oder direkt Sendungen aus Schweden bekommt. - Ich erwarte also Deinen SACHLICHEN, wohl dokumentierten Bericht, den ich am Tage des Empfanges persönlich dem Gen. Sekretär übergeben werde. -

Hat sich durch die Umgestaltung des Senates nach dem Wechsel des reg. Bürgermeisters DE FACTO die Situation verändert - sodass Ihr nunmehr vielleicht nichtmehr vom Sozialdepartement des Senates etc gemäss Eurer Leistung unterstützt werdet, dann und nur dann wird das Schw. R. K. ev. durch Direktsendungen ein solches ev. Missverhältnis korrigieren. Aber ohne kontrollierbare Unterlagen kann unser R. K. nicht ein internat. Abkommens ändern.

Bitte also in Ruhe und ohne Hast Dein Ersuchen an unser R. K. so zu begründen, dass die von Dir anzuführenden FAKTA nicht von den Berliner Stellen (R. K. resp. Senat) widerlegt werden können.

Mit besten Grüssen
in Freundschaft

Beth Hille

5. August 1954

Herrn
Hans Sallinger

Derfflingerstr. 9

Berlin W. 35

Lieber Genosse Sallinger,

besten Dank für Deine Bemühungen u. für D. Brief v. 26.7.54

Gestatte mir - als erfahrenem Genossen und als altem sozialistischen Publizisten (seit 1913!) - Dich zu bitten, ohne Ressentiments, ohne unnötige Verteidigung, sondern mit gutem Willen meine mit gleich gutem Willen vorzubringenden Richtigstellungen zur Kenntnis zu nehmen.

Unser Blitzgespräch am 6. Juli - es dauerte kaum 12 Minuten - wurde von Dir nicht völlig adäquat aufgefasst u. demgemäss in Deinem Brief an Dr. Schuster unrichtig wiedergegeben.

NIEMALS habe ich auch nur mit einer Andeutung Dich ersucht, dafür zu sorgen, Hille mit Zinn zusammen zu bringen! Sollte ich eine solche "Schnaps-idee" gehabt haben, dann hätte ich mich doch selbst an Zinn wenden können! So weit geht doch unsere Toleranz ehem. Nazi-Journalisten gegenüber NICHT, dass wir sie OHNE BEWAHRUNG mit Genossen in so verantwortlicher Stellung zusammenbringen! Wozu auch? Es könnte sich um im Falle Hille doch NUR DARUM handeln, ihm und seiner Gefährtin zu helfen, als Flüchtlinge und -wenn möglich- als Spätheimkehrer anerkannt zu werden, ihnen also materielle Möglichkeit zur Eingliederung im Westen schaffen helfen.

Also sollte Hille das erreichen, was z.B. den anderen 23 Spätheimkehrer seines Transportes im Dezember 1953 OHNE WEITERE POLITISCHE ODER ANDERE PRÜFUNG von den westdeutschen Behörden zuerkannt wurde. Und auch diese 23 waren ja grösstenteils ehem. Nazi in recht gehobener Position, Diplomaten Ribbentrops und Generäle etc. -

Aber ihn mit einem sozialdem. Regierungschef zusammenbringen?!

Nur deshalb, weil ihn die Russen in dieselbe Zelle gesperrt hatten wie den Chauffeur eines antifaschistischen Kämpfers, nämlich Wallenbergs?

Das ist politischer NONSENS! Denn was wissen wir von der Entwicklung irgendeines Heimkehrers in Zukunft?

Was ich de facto sagte, ist folgendes (u. ich habe als routinierter Reporter mit 40 Jahren Training ein gutes Gedächtnis):

Nach wenigen meiner Sätze sagtest Du: "Geht in Ordnung! Wohin willst Du dass diese Zwei abgeschleusst werden sollen?" Ich sagte: "Du bist zu leichtgläubig. Warum prüfst Du nicht erst meine Identität? Telefoniere doch wenigstens erst zu Franz Fausch!" - "Ich bin ein Menschenkenner", antwortete

Du. Aber auf meine Bitte sprachst Du doch mit Franz.--

Dann sagte ich: "Wenzel Jaksch war doch bis vor kurzem Chef des hess. Landesamtes für Flüchtlingsfragen. Und Jaksch wird uns sicher im Falle Hille helfen." Und ich erzählte Dir, dass ich -ein NICHT-SUDETENDEUTSCHER, sondern Wiener - den sudetend. Genossen half, als sie durch das Münchenübereinkommen in Lebensgefahr gekommen waren. Ich erwähnte auch, dass ich vor ca 1½ Jahren in Wiesbaden war, um über Jaksch's Hessenplan zu schreiben u. Zinn zu interviewen.-- Von einer Zusammenkunft zwischen Zinn u. Hille WAR NIE DIE REDE! Das erkläre ich auf Ehre u. Gewissen.

Bitte dieses Missverständnis bei Dr. Schuster gutzumachen. Aber hoffentlich schickst Du Post nach dem Westen auf sicherem Weg.--

Inzwischen habe ich Jaksch u. Dr. Schuster gebeten, Hille zur Anerkennung als Spätheinkkehrer (wie alle anderen nach 9 Jahren heimgekehrten Exnazi), zu helfen.-- Damit ist dieses Missverständnis aus der Welt.-- Basta. Und jede weitere Diskussion darüber könnte nur unser gutes Verhältnis stören.-- Jeder kann Fehler machen. Aber sie verteidigen, das sollen wir kleineren Charakteren überlassen.--

Aus beiliegendem Brief betr. Rotes Kreuz siehst Du, wie rasch und sachlich ich Wünsche meiner Freunde zu erledigen versuche.

Beer ist ein liebenswürdiger junger Mann, mir recht wohlgesinnt.

Es hängt bloss von Deiner wohlüberlegten u. sachlichen Motivierung ab, ob er --was er gerne täte-- auch direkt Pakete senden kann.--

Wir haben im R.K. guten Einfluss, da IO (Gewerkschaftsbund) in der Leitung grossen Einfluss hat. Und Beer steht uns nahe.--

Aber, lieber Hans, arbeite doch ruhiger, nicht in solcher Hast, die nie durch Ueberlastung mit Arbeit entschulbar ist.

Ich schickte Dir doch nach unserem Gespräch 1½ Stunde später - eine Charakteristik des Hille, aus der Du ersiehst, dass er Redakteur des Goring-Blattes Essener Nationalzeitung war.-- Wie kann ich ihn da -ohne dass er durch Verhalten Gesinnungsänderung bewiesen- mit Zinn zusammenbringen wollen!?

Und wie hastig Du arbeitest, dafür in jedem Brief Symptome. So z.B. erwähnst Du ganz unnötig die Intervention unseres Gen. Konsulates und nennst des Kanzlers Name.-- Nie soll man KONFIDENTIELLE MITTEILUNGEN DRITTEM WEITERGEBEN ohne vorher Zustimmung des Informators eingeholt zu haben!! Jaksch (oder Dr. Schuster) helfen uns auch ohne solche unnötige Indiskretionen.-- Bitte niemals unsere Behörden im Zusammenhang mit Hille zu erwähnen.-- Das gehört zum ABC polit. Taktik der Zeit des kalten Krieges.

Dir gerne zu Diensten in Freundschaft

Rudolph

Hamburg den 24 augusti 1954.

Strängt förtroligt.

27.8.54. H. Jarring/AA.
Överl.f.str.förtr.k.till
Kriminalkomm.Danielson,
Statspolisen.
u. Arne S.Lundberg
xp m.bud.27/8.AA.

N. 2

Ärade Broder,

I anslutning till mitt handbrev den 7 augusti
1954 ber jag få meddela, att jag nu först Tyckats fast-
ställa att dr Hans Ulrich Meyer avlidit i juni 1954.

Den vördsam tillgiven

H. Jarring
(K. Reinius)

Till Herr Utrikesrådet G.V. Jarring,

S t o c k h o l m.

KR/Non

Bonn, p.t. Köln, den 25 augusti 1954.

Strängt förtroligt.

1 bil.

Broder,

I anslutning till meddelande i särskild ordning ber jag härmed få överlämna avskrift av ett brev från fru Herta Moser, som upplyser, att hennes man, general Hilmar Moser vid jultiden 1953 återkom ur krigsfångenskapen. General Moser är gärna beredd att efterförmåga besvara frågor, som vi önska framställa.

Såsom vidare framgår av brevet, hemställer fru Moser, att ett meddelande från henne måtte framföras till Knut Hammarskjöld. Jag ber få överlämna åt Dig att avgöra, huru detta meddelande lämpligen bör framföras.

Jag ber få tillägga, att då tiden gick utan att något besked erhöles från fru Moser, jag genom Suchdienst sökte få fastställt, om hennes man återvänt, och därifrån erhöill svar ungefär samtidigt som fru Mosers brev inkom. Dock uppgav Suchdienst, att mannen återkommit från polsk fångenskap.

Vidare vill jag nämna, att vi sökt komma i kontakt med den i Hinckeldeys lista över hemkomna Vladimir-fångar omnämnde Hermann Meyer, hittills dock utan resultat. Beträffande de i särskild ordning efterfrågade Gentz och Styhler ha vi hänvänt oss till Auswärtiges Amt och avvaktat alltjämt besked därifrån.

Utrikesrådet J a r r i n g ,
Utrikesdepartementet.

Den tillgivna
Tord Larsson

Bl. handbrev. *Stranum*...../

Jarim.....d. 25.8.54

Avskrift.

(13 b) Grossbrannenber
Post Brannenber
den 22.8.54

Sehr geehrter Herr Legationsrat:

Auf Ihre Anfrage vom 12.8. teile ich Ihnen mit, dass mein Mann General a.D. Hilmar Moser, Weihnachten 1953 aus der Kriegsgefangenschaft zurückgekommen ist. -Er ist gern bereit Anfragen von Ihnen zu beantworten, soweit er dazu in der Lage ist.

Ich habe eine Bitte: Würden Sie bitte Herrn Attaché Knut Hammarskjöld, früher in Wien, -ich kenne die jetztige Adresse nicht - benachrichtigen, dass ich jetzt mit den Angehörigen des Hauptmann Martin Weiss, der noch in Russland ist, in Verbindung stehe. Ein Kamerad meines Mannes war vor 1/2 Jahr mit ihm zusammen in einem russ. Lager.

Mit den besten Grüßen

/u/ Herta Moser

Bonn, p.t. Köln, den 26 augusti 1954.

Strängt förtroligt.

6 bil.

Jarring/DS a + b HEMLIG

14/9 Danielsson, f.k.
u.Jarring.

14/9-54

exp. 93.

Ärade Broder,

Åberopande Dina handbrev till Kumlin den 13 och till mig den 17 nästlidna juli i Wallenberg-affären ber jag få meddela följande.

De i handbrevet den 13 juli angivna allmänna spörsmålen angående fångarnas behandling m.m. har jag berört dels med en specialist på fångfrågor i Auswärtiges Amt, dels med en dr. Wagner i det till Tyska Röda Korsets högkvarter i Bonn anknutna "Suchdienst-Leitstelle". Vid det senare samtalet framkom följande.

Wagner angav såsom ett fastställt faktum, att sommaren 1947 en allmän skärpning av fångarnas bevakning genomförts.

I den kategori läger och fängelser av medelsträng karaktär, i vilka diplomater och likställda vanligen förvarades, vore regeln, att fångar, som suttit tillsammans, åtskildes efter en viss tid, i genomsnitt två år, och icke vidare återförenades. De ryska myndigheterna toge hellre risken, att informationer genom gruppmedlemmarna spriddes i vidare kretsar, än att alltför väl sammansvet-

Herr Kabinettssekreteraren A. L u n d b e r g ,
Utrikesdepartementet.

sade, slutna smågrupper bildades, som eventuellt kunde utveckla sig till konspirationshärdar. Ett annat motiv vore, att det vore svårare att smyga in övervakare och spioner i smågrupper, där alla kände varandra väl sedan lång tid.

Annorlunda förhölle det sig med de strängaste lägren, de s.k. regimlägren, i vilka de ur de makthavandes synpunkt farligaste fångarna förvarades. Så vitt man å tysk sida kunnat fastställa, finns i regel icke diplomater bland dessa fångar, men exempelvis tekniker och vetenskapsmän, som sitta inne med speciellt riskabla kunskaper, samt ibland politiker. Fångarna i regimlägren hade praktiskt taget inga utsikter att någonsin återfå friheten, och man gäve dem därför relativt stor rörelsefrihet inom lägren, även möjligheter att bilda slutna grupper, som lång tid hölle samman.

Den omständigheten, att en grupp fångar med gemensam insikt dömts samtidigt, fann Wagner ej överraskande men ansåg sig ej kunna dra några bestämda slutsatser därav. Han upplyste, att domslut en masse fällts 1947, i november 1949 - höjdpunkten vad antalet beträffar - samt i juli 1950, då en resterande återstod dömts. Det vore enligt min sagesman ej bekant, att något större antal domar fällts i januari 1951, och han kunde icke se någon särskild betydelse i att några domar fällts så sent.

Till ovanstående är ej mycket att tillägga från mitt samtal i Auswärtiges Amt utom möjligen, att vederbörande tjänsteman uppgav, att domarna över de i Ryssland kvarhållna fällts ytterst schablonmässigt i stora vågor, sedan tydligen beslut fattats om att inga fångar skulle hållas kvar utan att de blivit dömda.

Dr. Wagner var mycket tillmötesgående och erbjöd sig att genom sina i Suchdienst arbetande specialister anskaffa mer detaljerade upplysningar i ovan angivna frågor, om vi så önskade, varvid vi dock borde skriftligen precisera våra önskemål. Jag vore tacksam för meddelande, om på denna väg ytterligare informationer rörande de ovan behandlade och eventuellt andra spørsmål böra begäras.

Wagner lämnade mig vidare till låns intressant material rörande vissa tvångsarbetsläger och fängelser i Sovjetunionen, utarbetat huvudsakligen på grundval av uppgifter lämnade av de vid årsskiftet 1953/54 hemkomna tyska civilfångarna (bl.a. Tapiau-

transporten). Av detta material - som är avsett endast för internt bruk inom Tyska Röda Korset - har jag låtit göra avskrifter av följande dokument, som syns mig intressantast:

- 1) en analys av Tapiau-transporten;
- 2) en allmän redogörelse för organisationen av MVD:s tvångsarbetsläger;
- 3) en rapport rörande fängelset Vladimir;
- 4) en rapport rörande fängelset Werchne-Uralsk;
- 5) en rapport rörande fängelset Aleksandrowskij.

Jag vill erinra om att Mohrmann vid vårt samtal i februari i år sade sig vara böjd att tro, att Wallenberg, om han är i livet, befinner sig i något av dessa tre fängelser (bil. t. hbr Kumlin-Jarring 20.2.54).

Möjligen är allt eller åtskilligt av innehållet i ovannämnda avskrifter redan känt i departementet, men jag tillåter mig för säkerhets skull ändå insända desamma. I det av Wagner utlånade materialet funnos även rapporter rörande följande tvångsarbetsläger för civilfångar:

- Tajschet-Bratsk
- Workuta
- Mariinsk
- Norilsk
- Potma
- "Step-Lag" (i Kasakstans steppområde)
- "Pess-Lag" (i Karaganda)
- Ust-Wym-Lag
- Ssolikamsk
- Tawda
- Inta-Abes
- Ust-Uchta
- Krassnojarsk
- Petschora
- Ssalechard och Tas-Jenissej
- Krassnoturinsk

I dessa läger förekomma förutom ryssar huvudsakligen balter, andra östeuropéer, tyskar, österrikare, en del asiater och i några fall västeuropéer såsom fransmän, italienare, spanjorer, holländare, belgare. Västeuropéer uppges sålunda finnas i Tajschet-Bratsk, Workuta, Norilsk, Ssolikamsk, Tawda och Petschora. Möjligen kunna några uppgifter ur rapporten rörande Workuta vara av intresse - jag tillåter mig medsända ett utdrag ur denna.

Din tillgivne
Tord Ericsson

Betr.: U n t e r s u c h u n g d e s 8. T r a n s p o r t s
(Teiltransport in die Bundesrepublik)

1. Der 8. Transport ist in seiner Zusammensetzung in vieler Hinsicht sehr uneinheitlich. Gemeinsam sind nur folgende 3 Punkte:

- 1) Die Zeit vom Lager Tapiau an bis zur Aufteilung in der SBZ.
- 2) Die Tatsache der Verurteilung - ausgenommen bei einem Zwangsgesiedelten.
- 3) Das Fehlen einer Postverbindung mit Deutschland spätestens seit 1950.

Unter den 225 Heimkehrern geben zwar 34 Personen an, Postverbindung gehabt zu haben, jedoch 3 von ihnen nur bis zu ihrer Vernehmung (in den Jahren 1947, 1948), 14 bis zu ihrer Verurteilung (1946 bis 1950), 13 bis zu ihrer Verlegung in ein Straflager (1946 bis 1950), 4 hatten Postverbindung mit ihren Angehörigen in Ostpreussen. Bei 5 weiteren ist die Zeit der Postverbindung nicht angegeben; jedenfalls sind sie aber nicht "Postschreibende" im gebräuchlichen Sinne.

II. Die Uneinheitlichkeit des Transports wird in folgenden Punkten deutlich:

- 1) Zusammensetzung nach dem letzten Gewahrsamsort vor dem Entlassungslager in Tapiau:
- a) Aus Lagern in Strafgebieten kamen 202 Personen, darunter aus den Strafgebieten in der Komi ASSR (Raum Workuta-Petschora) 54 (=24%); aus der Kasachischen SSR (Karagandagebiet) 46 (=21%); aus der Mordwinischen ASSR (Raum um Potma) 28 (=12%); aus dem Uralgebiet (mehrere Strafgebiete) 24 (=11%); aus Tajschet 20 (=9%); aus Norilsk 13 (=6%); aus Kolyma-Magadan 8 (=4%); aus Krassnojarsk 7 (=3%); aus Mariinsk 2.
- b) Aus Gefängnissen kamen 22 (=10%), davon aus Wladimir bei Moskau 11 (=5%); Irkutsk 4 (=2%); Moskau 2; Brest 2; Werchne Uralsk 2 und Leningrad 1.
- c) Endlich noch 1 Zwangsgesiedelter aus der Umgegend von Kandalakscha.

2) Zeit der Gefangennahme:

Diese zeigt 2 Hauptwellen. Die 1. Welle beginnt in den letzten Kriegsjahren und -Monaten und läuft nach der Kapitulation im Jahre 1945, in der SBZ noch 1946 aus. Die 2. Welle beginnt 1947 und läuft im folgenden Jahre aus. 1950 folgt ein geringes Ansteigen, das im folgenden Jahre wieder zurückgeht. Die Ursachen dieser Wellenbewegung werden deutlich bei der Feststellung des Wehrmachts- bzw. Zivilstatus im Zeitpunkt der Gefangennahme. Im Jahre 1945 gerieten im Zusammenhang mit dem Ausgang der Kampfhandlungen hauptsächlich Wehrmachtsangehörige und weniger Zivilpersonen in Gefangenschaft: Seit 1946 sind nur noch Zivilpersonen bzw. seit geraumer Zeit aus westlicher Kriegsgefangenschaft entlassene Wehrmachtsangehörige in Haft genommen worden.

3) Die Räume der Gefangennahme.

Diesen Wellen entsprechen auch die Räume, in denen die 225 Heimkehrer in Gefangenschaft gerieten. Der 1. Welle entspricht die Gefangennahme im Kampfraum: UdSSR, Polen, CSR, SBZ und Balkan. Der 2. Welle entsprechen die sowjetische Besatzungszone, das sowjetisch verwaltete Ostpreussen, Österreich und die baltischen Länder. Als einzelnes Gebiet überwiegt die sowjetische Besatzungszone, es folgen im Abstand Polen und sowjetisches Ostpreussen und in weiterem Abstand CSR, UdSSR usw.

Bei den während der 1. Welle in Gefangenschaft geratenen Zivilpersonen handelt es sich - zum Teil wenigstens - um solche, die im Zuge der Verschleppungsaktion während der letzten Kriegsmomente festgenommen wurden. Die Festnahmen in den Jahren 1947 und 1948 betreffen bezeichnender Weise fast ausschliesslich das sowjetisch besetzte Ostpreussen und die sowjetische Besatzungszone.

Als besonders bemerkenswert verdient festgehalten zu werden, dass auch noch in den Jahren 1948 bis 1950 einzelne Zivilpersonen in polnisch verwalteten deutschen Gebieten und Polen festgenommen und von dort in die UdSSR verbracht wurden.

4) Die Zeit der Verurteilung.

Der Zeitablauf der Verurteilungen lehnt sich im wesentlichen an denjenigen der Gefangennahme an, sodass auch hier von Wellen

gesprochen werden kann. Allerdings sind die im Jahre 1945 gefangengenommenen Personen zum Teil erst in späteren Jahren (z.T. noch 1947) verurteilt worden, und zwar meist, nachdem sie in die Sowjet-Union verbracht worden waren. Die Verurteilungen fanden verhältnismässig selten in Polen und anderen Teilen des Kampfraumes statt, hauptsächlich dagegen in der UdSSR, in der SBZ und im sowjetisch verwalteten Ostpreussen.

5) Der Abtransport.

In Straflager oder Gefängnisse wurden die Gefangenen meist schon kurz nach der Verurteilung abtransportiert. Von der SBZ aus kamen die Verurteilten dagegen vielfach nicht auf direktem Wege in sowjetische Straflager, sondern auf dem Umwege eines Gefängnis- oder KZ-Aufenthalts innerhalb der SBZ von teils auch mehrjähriger Dauer. Die Transporthinweise aus der SBZ in die Straflager der UdSSR liegen zeitlich weit zerstreut, sodass mit einer grossen Anzahl bisher noch unbekannter Transporte zu rechnen ist.

6) Alter und Geschlecht.

Unter den 225 Heimkehrern befinden sich 59 Frauen. Sowohl bei Männern als auch bei Frauen ist die Altersgruppe zwischen 15 und 30 Jahren am stärksten vertreten (61 bzw. 59%). Dabei zeigt sich kein wesentlicher Unterschied zwischen den einzelnen Perioden der Gefangennahme. Lediglich die Altersgruppe zwischen 15 und 20 Jahren ist relativ zahlreicher in der Zeit nach der Kapitulation bis Dezember 1945, wohl infolge der wegen Wehrwolf-Tätigkeit beschuldigten Jugendlichen.

7) Die Verurteilungsgründe.

Unter den Verurteilungs-Gruppen überwiegt bei 31% der feststellbaren Fälle Spionage, die sowohl während des Krieges als auch nach der Kapitulation begangen worden sein soll. An zweiter Stelle steht antisowjetische Agitation und Propaganda mit 16%; es folgt Sabotage mit 12%. Verhältnismässig selten, nur in 7% der Fälle, ist Organisations-Zugehörigkeit zum Anlass einer Verurteilung genommen worden; in etwa gleichem Masse Diversion, Partisanen- und Wehrwolf-Tätigkeit. Auch "kriminelle" Fälle machen 7% aus.

8) Das Strafmass.

Das Strafmass schwankt zwischen 3 und 25 Jahren, und zwar in folgender Verteilung:

3 - 7 Jahre	7%
8 "	8%
10 "	44%
12 - 15 "	15%
20 "	9%
<u>25 (und mehr) "</u>	<u>17%</u>

Der Durchschnitt beträgt 14 Jahre. Unter den einzelnen Gruppen von Straftaten zeigt Spionage den höchsten Durchschnitt von 16 Jahren; es folgen: Sabotage mit 13 Jahren, kriminelle Vergehen mit 10 Jahren; Agitation und Propaganda mit 9 Jahren im Durchschnitt.

Abschliessend muss hervorgehoben werden, dass die Untersuchung des Teiltransports nicht in allem ein repräsentatives Ergebnis für den ganzen Transport darstellt. Feststeht z.B., dass der Anteil der Kriegsgefangenen hier relativ grösser ist als im Gesamt-Transport, da der grösste Teil der Zivilpersonen aus der SBZ verschleppt und dorthin zu den Angehörigen zurückgekehrt ist. Dementsprechende Verschiebungen in Bezug auf Zeitpunkt und Gebiet der Gefangennahme, auf Verurteilungsgründe u.a.m. sind bei einer Analyse des ganzen Transports zu erwarten.

Stand: 22.1.1954

H

ORGANISATION
DER ZWANGSARBEITSLAGER DES MWD

I. Zwangsarbeitslager als Mittel des sowjetischen Strafvollzugs

Zwangsarbeitslager gab es in der UdSSR schon während des ersten Jahrzehnts ihres Bestehens, aber erst 1929/30 begann man, sie als Dauereinrichtung zu betrachten und systematisch als unentbehrliches Mittel der staatlichen Wirtschaft auszubauen. Heute zählen die Insassen der Zwangsarbeitslager der UdSSR Millionen.

Für die Verwaltung der Zwangsarbeitslager war die OGPU (Vereinigte Staatliche Politische Verwaltung) zuständig, aus der das heutige MWD (Ministerstwo Wnutrennych Del), das sowjetische Innenministerium, hervorgegangen ist. In der Regel durften - und dürfen - nur solche Personen in Zwangsarbeitslager eingeliefert werden, die von einem Gericht zu einer Freiheitsstrafe nicht unter drei Jahren verurteilt sind.

Unter den verschiedenen Tribunalen der OGPU (bzw. des MWD) wirkte auch die früher sogenannte Skrytaja Trojka (Geheimes Dreierkollegium), deren Prozessverfahren von den Heimkehrern infolge der Art der Urteilsverkündung oft als "Fernurteil" bezeichnet wird. Ausser der Einlieferung laut Gerichtsurteil bestand nach der Satzung für die Zwangsarbeitslager vom 7.4.1930 allerdings auch die Möglichkeit einer Einweisung durch Sonderverfügung der OGPU bzw. nach der Satzung vom 1.8.1933 auf Grund einer von befugter Stelle eingeleiteten Untersuchung.

II. Kategorien der Zwangsarbeitslager

(Dazu Abb. 1)

Nach der Satzung von 1930 gab es auf die einzelnen Häftlinge bezogen verschiedene "Regime", die ihren Vergehen bzw. ihrer sozialen Stellung entsprachen. Die Satzung von 1933 unterscheidet bereits den "Regimen" entsprechende Anstalten, u.a. besondere Straflager. Die heutige Ordnung kennt, wie aus Heimkehreraussagen zu schliessen ist, folgende Kategorien:

- 1) Besserungs-Arbeitslager (I.T.L.: Issprawitelnyje Trudowyje Lagera),
- 2) solche mit "besonderem staatlichen Regime" (GORLAG: Gossudarstwennyje Ossobyje Reshim-Lagera) auch besonders geschlossene Regimelager (OSOR-LAG: Ossobyje Ssekretnyje Reshim-Lagera) oder

Reshlag genannt,^{x)}

- 3) verschärfte Straflager (K.T.R.-Lager, von Heimkehrern "Katorshan-lager" genannt, von russ. Katorshnik = Zwangsarbeiter, Zuchthäusler),
- 4) endlich Gefängnisse.

Die Besserungs-Arbeitslager dienen dazu, "die Gesellschaft vor sozialgefährlichen Elementen zu schützen und diese an die Bedingungen eines werktätigen Gemeinschaftslebens zu gewöhnen".

In den Regimelagern werden Häftlinge gefangen gehalten, die wegen politischer Vergehen verurteilt wurden. Sie unterscheiden sich von den Besserungs-Arbeitslagern durch eine strengere Lagerordnung, u.a. durch Absonderung der einzelnen Unterkünfte mittels besonderer Stacheldrahtumzäunung und anderer Massnahmen. Sowohl in Besserungs-Arbeitslager als auch in Regimelagern verfügt die Lagerverwaltung über die Möglichkeit, Häftlinge im Rahmen ihrer Disziplinarvollmachten innerhalb ihres Bereiches besonders zu isolieren (s. Abb. 1: "Is.").

Die verschärften Straflager (K.T.R.-Lager) endlich zeichnen sich durch weitere Verschärfung der Lagerordnung, längere Arbeitszeit und strengste Isolierung aus. Hier werden Häftlinge untergebracht, die entweder von vornherein zu dieser verschärften Haft verurteilt wurden oder solche, die sich den Lagervorschriften und der Arbeitsdisziplin nicht gefügt haben. Die Einweisung der letzteren in diese K.T.R.-Lager ist eine Disziplinharmassnahme, die nur von der obersten Verwaltung der Zwangsarbeitslager (GULAG, siehe unten) verfügt werden kann.

Diese Kategorisierung der Lager nach der Schärfe des Regimes erfährt eine weitere Nuancierung durch die Verkehrslage und die klimatischen Verhältnisse. So sind besonders ungünstige Zwangsarbeitslager z.B. in der Polarzone zu finden.

Die Gefängnisse sind gleichfalls der GULAG unterstellt. Hier werden nur solche Verurteilte eingewiesen, bei denen die Gefängnisstrafe im Urteil ausgesprochen ist (von Untersuchungsgefangenen abgesehen).

III. Die Organisation der Verwaltung der Zwangsarbeitslager

(Dazu Abb. 2)

Es gibt heute ausser dem MWD auch andere Institutionen, denen Zwangs-

x) Meistens identisch mit diesen sind sogenannte Speziallager (Spezlag). Diese Bezeichnung kann sich im Sprachgebrauch allerdings auch auf K.T.R.-Lager beziehen, je nachdem, welche Lagerart innerhalb eines Strafgebietes regelmässig vorkommt und welche die Ausnahme bildet.

arbeitslager zur Durchführung besonderer Arbeitsprojekte direkt unterstellt sind. In diesem Zusammenhang soll jedoch nur von den Lagern des MWD die Rede sein, da sich die Heimkehreraussagen bisher auf diese beschränken.

Innerhalb des MWD ist eine besondere Behörde, die "Staatliche Verwaltung der Lager" (GULAG = Gussodarstwennoje Uprawlenije Lagerew) für die Zwangsarbeitslager zuständig - abgesehen von wenigen direkt dem MWD zur besonderen Verfügung stehenden Lagern. Der GULAG unterstehen die in den Strafgebieten ansässigen Instanzen (Uprawlenije) der Strafverwaltungsbezirke, und zwar zum Teil direkt, zum Teil auch auf dem Umwege einer regional zusammenfassenden Zwischeninstanz.

Verlegungen von Häftlingen (russ. "Etappe") aus einem Strafverwaltungsbezirk in einen andern ordnet die GULAG an.

Die Verwaltungsnummer kommt den Heimkehrern wohl selten zur Kenntnis. Dagegen sind sie in der Regel über die Postfachnummer des innersowjetischen Postverkehrs, eine dreistellige Zahl, unterrichtet. x) Die Einteilung nach Postfachnummern dürfte mit der Einteilung in Strafverwaltungsbezirke in der Regel übereinstimmen. Die weitere Untergliederung ist unterschiedlich (vgl. Abb. 2). In der Regel teilt sich die Verwaltung in Abteilungen (Otdelenije) aus, von denen aus die einzelnen Lagereinheiten, meist Lagerpunkte (Lagpunkt) genannt, verwaltet werden. Die Abteilungen werden gewöhnlich als Olp bezeichnet, d.h. Abteilung der Lagerpunkte (Otdelenije Lagernuch Punktow).xx)

Zu den Lagpunkten gehören ein oder oft mehrere Arbeitsobjekte wie Schächte, Werkstätten und andere Betriebe, die gesondert numeriert werden.

Es gibt allerdings auch Einzellager mit der Bezeichnung Olp, z.B. in Workuta: hier sind die Lagpunkte nur Aussenkommandos; die Olp werden hier ausserdem durch eine Zwischeninstanz zusammengefasst, die indessen bei der Lagerbezeichnung nicht in Erscheinung tritt.

IV. Die Deutschen in den Zwangsarbeitslagern

Bei der grossen Bedeutung, die die Zwangsarbeitslager für die sowjetische Wirtschaft haben, herrscht ein dauernder Bedarf an Arbeits-

x) Unabhängig von der Verwaltungsnummer und der Postfachnummer der Strafverwaltungsbezirke werden die Wirtschaftsobjekte, d.h. grosse Unternehmen als Ganzes, wie Eisenbahnbau usw. (als Stroj = Bau bezeichnet) anscheinend durchgehend numeriert, z.B. Stroj 501.

xx) Ueber die einzelnen Institutionen der Lagerleitung vgl. den beiliegenden Bericht über Workuta S.2.f.

kräften. Einen wesentlichen Bestandteil dieser Arbeitskräfte machen die Angehörigen der nichtrussischen Völkerschaften der UdSSR aus, darunter vor allem die politisch unzuverlässigen Wolgadeutschen. Seit der Eingliederung neuer Unionsstaaten bilden auch Esten, Letten und Litauer sowie Bewohner ostpolnischer Gebiete einen beachtlichen Bestandteil der Zwangsarbeitslager. Als reichsdeutsche Häftlinge kamen zunächst verurteilte Kriegsgefangene in Lager dieser Art, alsdann auch in den Ostgebieten, besonders im sowjetisch besetzten Ostpreussen, und in der Sowjetischen Besatzungszone inhaftierte Zivilpersonen, wenn sie verurteilt wurden. In den Zwangsarbeitslagern bildeten diese indessen stets eine sehr geringe Minderheit. Im Gegensatz zu den sowjetischen Bürgern hatten sie keine Postverbindung mit ihren Angehörigen, da diese sich im Auslande befanden.

Zu den Zwangsarbeitslagern dürfen weder die Kriegsgefangenenlager gerechnet werden noch die speziell für die verschleppten (nicht Verurteilten) deutschen Zivilpersonen aus den Gebieten jenseits der Oder und Neisse eingerichteten Lager. Zwar wurden die Kriegsgefangenenlager im Jahre 1947 gleichfalls - soweit es in Einzelfällen nicht schon geschehen war - der GULAG unterstellt, und die Lager für die verschleppten deutschen Zivilpersonen wurden vermutlich von vornherein vom MWD zum Zwecke der Zwangsarbeit im Sinne der Reparationsleistung eingerichtet, aber in keinem Falle gehörten sie zu den Besserungsarbeitslagern oder zu anderen Kategorien der Zwangsarbeitslager.

Zum Verbleib in Zwangsarbeitslagern und Gefängnissen kamen Kriegsgefangene oder Zivilpersonen erst durch Verurteilung, wenn auch solche Verlegungen nicht regelmässig Folge einer Verurteilung waren. Anders wurde es erst bei der grossen Verurteilungswelle, die Ende 1949 begann und bis 1950 andauerte: von jetzt an wurde alles, was noch in den Kriegsgefangenenlagern verblieben war, nach der Verurteilung in sogenannte Postschreiberlager verlegt. Diese entsprechen ihrem Charakter nach am ehesten den "Regimelagern" unter den Zwangsarbeitslagern, nur mit dem Unterschiede, dass sie nicht so verkehrsabgelegen sind und Postverbindung mit Deutschland haben. Aus der Sowjetischen Besatzungszone, dem sowjetisch besetzten Ostpreussen, sowjetischen Gefängnissen usw. werden indessen auch jetzt noch Verurteilte in die Zwangsarbeitslager des sowjetischen Strafvollzuges eingewiesen.

Wie bereits hervorgehoben, dient die Postfachnummer der Zwangsarbeitslager nur dem innersowjetischen Postverkehr. Erst neuerdings ist es deutschen Häftlingen möglich geworden, aus diesen Lagern sowie auch aus Gefängnissen nach Deutschland zu schreiben, jedoch nicht unter

der erwähnten dreistelligen sondern unter einer in die Serie 5110/... gehörenden Nummer, wie sie die postschreibenden Lager für den Postverkehr mit Deutschland führen (die Japaner schreiben unter Nr. 5120/...).

Eine weitere Neuerung ist die Unterstellung der Besserungs-Arbeitslager unter das Justizministerium (MI). Damit behält das MWD nur die Lager mit verschärfter Kontrolle in seiner Zuständigkeit, einschliesslich der postschreibenden Lager. Gleichzeitig mit dieser Neuorganisation im Grossen, die wohl mit den innerpolitischen Vorgängen in der Sowjetunionen zusammenhängt, hat sich auch auf der unteren Ebene vieles verändert: z.B. Aufteilung und Auflösung einzelner Lagpunkte u.ä. Im Ganzen dürfte die oben dargestellte Organisation trotzdem den augenblicklichen Verhältnissen entsprechen.

U e b e r s i c h t

	Postfachnummer für den		Bezeichnung des Strafverwaltungsbezirks bzw. Gefängnisses
	internen	externen	
	Postverkehr		
1) Strafverwal-	215	5110/37	Tajschet
tungsbezirke:	223	5110/36	Workuta
	226		Uchta
	232 (?)		Iwdel
	235		Krassnojarsk
	239		Werchoturje
	244		Ssolikamsk
	246		"Karlag", Karaganda
	247		Mariinsk
	286		Krassnoturinsk
	299		Tawda
	310 (?)		Uglitsch
	314 (?)		Kolymagebiet
	383		Magadan
	384		Norilsk
	385		Potma
	388		Inta/Abes
	392	5110/13 (?) oder /34 (?)	"Steplag", Dsheskasgan
	419		"Pesslag", Karaganda
	?		Dinginski (Kolymagebiet)
	?		Indigirka (Kolymagebiet)
	?		Komssomolsk
	?		Ssalechard (Stroj 501%)
	?		Jenissej-Tas-Mündungsge- biet (Stroj 503)
2) Gefängnisse:	-	5110/51 (?)	Aleksandrowskij b.Irkutsk
	-	5110/49	Wladimir
	-		Moskau: Lubjanka
	-		" Butyrka
	-		- Lefortowskaja
	-		Leningrad
	-		Brest
	-	9250	Werchne-Uralsk
	-		Kirow
	-		Gorkij

Weitere bisher noch nicht identifizierte Postfachnummern:
5110/31; 5110/40; 5110/50.

Informationsbericht: Gefängnis W l a d i m i r

- 192*
- Allgemeines** Man unterscheidet in der Sowjetunion 3 Arten von Gefängnissen: 1) Durchgangsgefängnisse, 2) Vernehmungsfängnisse und 3) Gefängnisse, in denen Verurteilte ihre Strafe verbüssen. Zu den Gefängnissen letzter Art gehört das Gefängnis in Wladimir, einer mittelgrossen Stadt, ca. 180 km NO Moskau. Es besteht aus 3 - 4 Gebäuden mit einem Krankenhaus.
- Unterbringung** Die Gefangenen sind in Einzel- und Gemeinschaftszellen für 2 bis 12 Personen untergebracht. Die meisten sind mit 5 - 7 Mann belegt. Die Lüftung ist schlecht, da nur ein kleiner Spalt der Fenster zu öffnen geht. Die Heizung im Winter ist ausreichend. Jeder Gefangene hat ein eisernes Bett ohne Sprungfedern mit Matratze, die mit Baumwollabfällen gefüllt ist, dazu eine Decke, zwei Bettücher, ein kleines Kopfkissen. Die Betten sind im allgemeinen einstöckig, in den grossen Zellen zum Teil zweistöckig. In jeder Zelle befindet sich ein Tisch, ein Schrank, in dem jeder Gefangene ein Fach hat, ein Kleiderrechen und ein Abortkübel. Zur Zimmereinrichtung gehören noch für je 12 Mann 1 Tintenfass und 3 Federhalter.
- Regime** In Wladimir sollen sich nur politische Verurteilte mit einem Strafmass von 10 bis 25 Jahren befinden. Nur wenige haben eine Strafe unter 10 Jahren.
- Die Innenbewachung erfolgt durch Angestellte des Innenministeriums, die aber keine Milizsoldaten sind. Nach dem Tode Stalins ist eine spürbara Lockerung des Regimes eingetreten. Die Behandlung ist zwar streng, aber korrekt. Schikanen kommen im allgemeinen nicht mehr vor. Bei Ausschreitungen durch das untere Aufsichtspersonal findet der Gefangene jederzeit Schutz bei der Gefängnisdirektion. Die Zellen sind auch

nachts erleuchtet. Sie werden alle 2 - 3 Minuten durch ein Guckloch in der Tür überprüft. Zählungen finden zweimal am Tage beim Wechsel der Wache statt. Durchsuchungen mit Leibesvisitation werden einmal im Monat vorgenommen.

Polit-Offizier Die Gefangenen, das Bewachungspersonal und das gesamte Geschehen im Gefängnis wird von dem politischen Offizier überwacht. Er führt genau Buch über jeden einzelnen Gefangenen. Ueber dessen Gesinnung und Führung unterrichtet ihn sein Spitzel, den er in jeder Zelle hat. Meist wird dieser von seinen Zellengenossen als solcher rechtzeitig erkannt, sodass aus dem Spitzelsystem keine allzu grosse Gefahr für den Einzelnen entstehen kann. Jede Eingabe, gleich wohin sie gerichtet ist, muss beim Polit-Offizier abgegeben werden. Sie wird von ihm befürwortet oder abgelehnt. Desgleichen jeder Antrag auf Vergünstigung für den Gefangenen, z.B. Krankenkost, Filzstiefel, wattierte Hosen u. dergl.

Bestrafungen Von der Verwaltung können Karzerstrafen von 3-20 Tagen verhängt werden. Grund dazu kann sein die Nichtbefolgung von Befehlen, mutwillige Beschädigung von Staatseigentum, Streitigkeiten mit Zelleninsassen, ungebührliches Verhalten usw. Im Karzer erhält der Gefangene an Verpflegung nur 400 gr Brot, dazu morgens und abends einen Becher Wasser. Er darf nur 6 Stunden schlafen. Sein Lager ist eine Holzpritsche.

Belegung Ueber die Belegung liegen noch keine zuverlässigen Angaben vor. Die Aussagen der Heimkehrer schwanken zwischen 300 und 2000 Personen. Diese Divergenz der Angaben ist darauf zurückzuführen, dass die Insassen wegen der strengen Isolierung der einzelnen Gebäudeteile und Zellen nur schwer einen Ueberblick über den Gesamtkomplex gewinnen können. Ausser Russen, die die Mehrzahl der Insassen bilden, befinden sich in Wladimir Angehörige verschiedener Nationen, u.a. Polen, Ungarn, Finnen, Esten, Letten, Litauer, Japaner.

Anteil der Deutschen

Ueber den Anteil der Deutschen und ihre Zusammensetzung nach Zivil- und Kriegsgefangenen konnten noch keine genauen Zahlenangaben gewonnen werden. Die niedrigst genannte Zahl ist 75, die höchste 280. Nach einem Heimkehrer soll über die Hälfte, nach einem anderen ein Drittel der Deutschen aus Kriegsgefangenen bestehen. Es ist zu vermuten, dass es sich bei ihnen um besondere Fälle handelt, bei den Kriegsgefangenen zumeist um hohe Militärs, bei den Zivilgefangenen um Angehörige des diplomatischen Dienstes.

Im Juni vorigen Jahres sind 22 Deutsche, davon 9-10 Zivilgefangene, im November v. Js. 2 Zivilgefangene und 3 Kriegsgefangene und am 17.12. v.Js. 1 Deutsche entlassen worden.

Tagesablauf

Um 6 Uhr morgens ist Wecken, Schlafenszeit ab 10 Uhr abends, doch kann man sich auch tagsüber hinlegen. Der tägliche Spaziergang, der zellenweise erfolgt, dauert 40 - 60 Minuten. Ausserhalb der Zelle hat der Gefangene die Hände auf dem Rücken zu nehmen, er darf sich nicht umschauen und auch nicht sprechen.

Verpflegung

Die Verpflegung ist quantitativ ausreichend, qualitativ aber keinesfalls zulänglich. Seit Februar 1953 stehen dem Gefangenen lt. Norm täglich zu: 700 gr Brot, 400 gr Kartoffeln, 200 gr Gemüse, 120 gr Grütze, ca. 40 gr Fleisch, ca. 80 gr Salzfisch, ca. 12 gr Pflanzenöl, 15 gr Zucker sowie pro Dekade ein Löffel gebrannte Gerste als Kaffeersatz. Das warme Essen besteht in der Hauptsache aus Sauerkohl- oder Kartoffelsuppen, Salzfisch und Brei aus Gerste, - Hafer, - Mais, - Hirse, - Buchweizengrütze, seltener Griess und ganz selten Reis oder Nudeln. Milch und Obst gibt es überhaupt nicht, Frischgemüse wenig. Fleisch und Fett sind im Essen kaum zu merken. Das Brot ist aus (97 %igem) Roggelmehl, häufig mit Beimischung von Gerste, Hafer, Mais hergestellt. Krankenkost, die aber nur ernstlich Kranken gewährt wird, ist besser: 350 gr Roggen- und 250 gr Weizenbrot, erhöhte Fleisch-

und Fettzuteilung, 200 gr Milch, ab und zu ein Ei, etwas Kompott.

Bekleidung

Die Kleidung besteht aus einfacher Tuchwäsche und dünnen, gestreiften Tuchanzügen, Lederschuh und Fusslappen, dazu gibt es im Winter einen halblangen wattierten Mantel mit einer Russenmütze. Ältere und kranke Leute bekommen auf Antrag oder ärztliche Verordnung wattierte Hosen oder Filzstiefel. Soweit eigene Sachen vorhanden sind, werden sie den Eigentümern für den Winter ausgehändigt.

Hygiene

Jeder Gefangene hat ein Handtuch, Waschseife, die jedoch minderwertig ist, Zahnbürste und Zahnpulver. Alle 10 Tage wird gebadet, dabei Leib- und Bettwäsche gewechselt. Der Kopf wird alle 6 Wochen geschoren und der Bart alle 10 Tage mit der Haarschneidemaschine geschnitten. Morgens und abends werden die Gefangenen zellenweise in den Waschraum und zur Toilette geführt.

Sanitäre Betreuung

Infolge der vitaminarmen Verpflegung, der schlechten Luftverhältnisse in den Zellen und überhaupt der anormalen nervenzermürbenden Lebensverhältnisse haben sich bei der Mehrzahl der Gefangenen körperliche Schäden, bei vielen auch seelische Depressionen eingestellt. Die Gefängnisverwaltung ist jedoch darauf bedacht, die Gefangenen zumindest in einem Zustand zu erhalten, dass sie die Strafe abbüssen können. Bei ernsthaften Erkrankungen wird daher alles getan, um den Gefangenen wieder hochzubekommen.

Die sanitäre Betreuung erfolgt durch Ärztinnen und Krankenschwestern. Eine Schwester geht jeden zweiten Tag die Zellen ab, schreibt die Gefangenen auf, die sich zum Arzt oder Zahnarzt melden und verabreicht die verordneten Medikamente. Einfache Mittel kann man auch ohne ärztliche Verordnung bekommen. Zur ersten Hilfe ist Tag und Nacht eine diensthabende Schwester da, die jederzeit durch den Aufseher angefordert werden kann. Schwerere Krankheitsfälle werden im Gefäng-

niskrankenhaus behandelt. In besonderen Fällen werden sogar freie Spezialärzte herangezogen. Zahnärztliche Behandlung wird auf der Zahnstation durchgeführt. Wenn die Kaufläche zu 50 % fehlt, wird Zahnersatz geliefert.

Kulturelle
Betreuung

Den Gefangenen steht eine reichhaltige Bücherei zur Verfügung. Sie enthält Klassiker der ganzen Welt, daneben eine beschränkte Anzahl wissenschaftlicher Werke, zum Teil in fremden Sprachen, darunter auch Deutsch. Zeitungen und Zeitschriften werden von der Verwaltung nur an das Krankenhaus geliefert. Es kann aber jeder, wenn er Geld hat, Zeitungen und Zeitschriften beziehen. Sowjetische Staatsbürger können sich diese auch von ihren Angehörigen schicken lassen. Zum Zeitvertreib hat jede Zelle ein Schach-, Domino- und Damespiel.

Postverbindung

Der sowjetische Staatsbürger hat die Möglichkeit, zweimal im Jahr zu schreiben und von seinen Angehörigen 2 Briefe zu empfangen. Von Ausländern hatten nur die Japaner seit September 1952 Schreiberlaubnis. Deutsche, vermutlich aber nur bestimmte Gruppen, dürfen seit Anfang Dezember vorigen Jahres schreiben. Sofern Postverbindung mit den Angehörigen in Deutschland zugelassen ist, können an die Gefangenen auch Pakete geschickt werden. Die neue Postfachnummer lautet: UdSSR - Moskau 5110/49 (russisch: СССР - Москва n/з 5110/49).

Die Darstellung der Verhältnisse und Lebensbedingungen der Gefangenen, die in dieser Ausführlichkeit auf Grund besonders guter HK-Berichts bisher nur für das Gefängnis Wladimir gegeben werden konnte, dürfte im grossen und ganzen auch für die anderen Gefängnisse zutreffen, in denen sich heute noch Deutsche befinden.

Stand: 26.3.1954

Informationsbericht: Gefängnis Werchne-Uralsk

- Gefängnis** Der Ort Werchne-Uralsk im südlichen Ural, 50 - 60 km nördlich Magnitogorsk, liegt an der Bahnlinie Magnitogorsk - Tscheljabinsk. Das Gefängnis ist ca. 1 km von Werchne-Uralsk entfernt. Es wurde 1913 erbaut. Während des letzten Krieges war hier ein Hilfs-lazarett untergebracht. Seiner jetzigen Bestimmung wurde es erst 1948 übergeben und führt seitdem die Bezeichnung Politischer Isolator des MGB. Es ist der Staatsanwaltschaft in Tscheljabinsk unterstellt.
- Der hufeisenförmige Bau ist von einer 3,5 m hohen Mauer mit 6 Wachttürmen umgeben. Er enthält 72 Räume von verschiedener Grösse. Davon werden 4 als Lazarett, einige als Küche und Wirtschaftsräume verwendet, die restlichen sind Gefängniszellen.
- Unterbringung** Die Gefangenen sind in Zellen zu je 10 - 15 Mann untergebracht. Die Zellen haben meist Zementfussböden und eisenbeschlagene Türen mit Futterklappe und Guckloch. Die Gefangenen schlafen in Betten. Es sind Eisengestelle mit Bändern aus Blech, teilweise mit Zugfedern. Darauf liegt eine dicke Matratze, ein Laken, ein Kopfkissen mit Bezug und eine weisse Wolldecke. In der Zelle stehen einige Tische, Hocker, Nachttische und ein Abortkübel.
- Regime** Für die Ordnung im Gefängnis ist der Chef des Regimes verantwortlich, der gleichzeitig Stellvertreter des Gefängnisleiters ist. Ihm untersteht das Personal für die Innenbewachung, ca. 55 Mann.
- Das Regime ist streng, die Behandlung aber korrekt. Die Gefangenen dürfen z.B. nicht geschimpft oder geschlagen werden. Kommt es doch einmal vor, so wird der Schuldige streng bestraft. Der Gefangene hat die Möglichkeit sich in derartigen Fällen sofort an die Gefängnisleitung zu wenden. Sonstige Gesuche, z.B. wegen Schreiberlaubnis, Gewährung von Krankenkost, warmer Kleidung und dergl. dürfen zweimal im Monat an die Verwaltung gerichtet werden. Andererseits werden

Verstösse der Gefangenen gegen die Gefängnisordnung mit Karzerstrafen geahndet, wobei von dem Chef des Regimes Strafen bis zu 7 Tagen ausgesprochen werden können.

Polit-Offizier Ueber die Durchführung des Regimes wachen der politische Offizier und seine beiden Stellvertreter. Sie sind dem Gefängnisleiter nicht unterstellt. Der politische Offizier muss über alles Geschehen im Gefängnis unterrichtet werden, alle Massnahmen bedürfen seiner Zustimmung. Die Gefangenen können sich mit Beschwerden und Gesuchen jederzeit an ihn wenden. Ueber Gesinnung und Haltung jedes einzelnen führt er Buch. Auch das Verwaltungs- und Bewachungspersonal untersteht seiner Kontrolle. Er ist der gefürchtetste Mann im Gefängnis.

Belegung Das Gefängnis hat ein Fassungsvermögen von ca. 600 Insassen. Diese Zahl wurde 1951-52 erreicht, als 250 - 300 Österreicher aus Gefangenenlagern hier zusammengezogen wurden. Auf dieser Höhe hat sich die Belegung bis Juni 1953 gehalten. Nach den Österreichern waren am stärksten die Russen und Ukrainer vertreten. Es folgten Litauer, Esten und Letten. In kleineren Gruppen befanden sich Finnen, Ungarn, Polen und Spanier, vereinzelt Chinesen, Franzosen, Italiener, Holländer, Engländer und Amerikaner. Unter den Gefangenen waren 50 - 60 Frauen.

Anteil der Deutschen Die Deutschen bildeten eine kleine Minderheit. 5 Deutsche, zu Strafen von 10 Jahren und mehr verurteilt, wurden bald nach der Wiedererrichtung des Gefängnisses im Jahre 1948 aus Gefangenenlagern und anderen Gefängnissen eingeliefert. Durch kleinere Zugänge, vorwiegend aus der Sowjetzone, erhöhte sich ihre Zahl bis Juni 1953 auf 25 - 35 Personen, sowohl Kriegs- als auch Zivilgefangene, darunter eine Frau.

Am 18.6.1953 wurden mit ca. 120 - 150 Österreichern auch 6 Deutsche entlassen und am 5.12.1953 weitere 5, während die deutsche Frau mit ca. 60 Österreicherinnen am 15.10.1953 nach dem Gefängnis Wladimir verlegt wur-

de und dort am 17.12.53 zur Entlassung kam.

In Werchne-Uralsk werden noch 15 - 20 Deutsche und 120 - 150 Österreicher zurückgehalten. Die genaue Zahl ist den Heimkehrern nicht bekannt, da die Deutschen und Österreicher auf eine grössere Anzahl von Zellen verteilt waren, die keine Verbindung miteinander hatten.

Tagesablauf

Der Tagesablauf ist genau geregelt. Um 6 Uhr morgens ist Wecken, anschliessend werden die Gefangenen zur Toilette und in den Waschraum geführt. Um 7,30 Uhr ist Frühstück, von 9 - 14 Uhr zellenweise Spaziergang von ca. 20 Minuten Dauer in kleinen Boxen auf dem Gefängnis-hof. Von 13 bis 14,30 Uhr ist Mittagessen. Zu Arbeiten in oder ausserhalb des Gefängnisses werden die Gefangenen nicht eingesetzt. Vor dem Schlafengehen um 22 Uhr erfolgt der zweite Gang zur Toilette und in die Waschräume. Während der ganzen Nacht brennt Licht. Der Kopf des Schlafenden muss gegen die Mitte der Zelle gerichtet sein und darf nicht bedeckt werden. Singen, Pfeifen und lautes Sprechen ist streng verboten.

Verpflegung

In Werchne-Uralsk sind noch die Verpflegungssätze von 1949 in Geltung. Das Mittagessen besteht aus 700 gr Graupensuppe, die Kaltverpflegung aus 600 gr Brot, 25 gr Fisch, 9 gr Zucker. Dazu gibt es heisses Wasser mit Kaffeeengeschmack. Krankenkost, für die es der Zustimmung des politischen Offiziers bedarf, ist qualitativ besser. Im Karzer gibt es dagegen täglich nur 350 gr Brot und Wasser und jeden dritten Tag warme Suppe. Die monatliche Tabakration beträgt 300 gr.

Hygiene

Im Monat wird dreimal gebadet. Dabei findet Wechsel der Leib- und Bettwäsche statt.

Sanitäre Betreuung

Das Sanitätspersonal besteht aus 2 Ärzten, 5 Schwestern, 3 Sanitäterinnen und einer Apothekerin. Meldung zum Arzt nimmt täglich eine Krankenschwester entgegen, die durch die Klappe der Zellentür nach Kranken fragt. Zweimal im Jahr sind Untersuchungen durch Fachärzte

möglich.

Kulturelle
Betreuung

Aus der Gefängnisbibliothek, die ca. 2500 Bücher enthält, kann der Gefangene zweimal im Monat ein Buch entleihen. Da es sich fast ausschliesslich um Veröffentlichungen in russischer Sprache handelt, machen nur wenige Ausländer davon Gebrauch. Für eigene Aufzeichnungen erhält jeder Gefangene im Monat ein Heft und einen Bleistift. Die meisten vertreiben sich die Zeit mit Schach und Dominospiel.

Postverbindung

Russische Staatsbürger können zweimal im Jahre schreiben, Österreicher seit Mitte 1953. An Reichsdeutsche ist erstmalig November/Dezember v.Js. Schreiberlaubnis erteilt worden, vermutlich aber nur an bestimmte Gruppen. Sofern Postverbindung mit den Angehörigen in Deutschland zugelassen ist, können an die Gefangenen auch Pakete geschickt werden. Die Postfachnummer von Werchne-Uralsk lautet:
UdSSR - Moskau 5110/50
(russisch: CCCP - Mockba n/л 5110/50).

Stand: 26.3.1954

Informationsbericht: Gefängnis A l e k s s a n d r o w s k i j

Allgemeines Alekssandrowskij ist ein Dorf im Rayon Kirow in der Oblast Irkutsk, ca. 75 km WNW von der Stadt Irkutsk entfernt. Der Ort liegt ca. 15 km nördlich der Transsibirischen Bahn.

Das Gefängnis unterstand bis zum Februar 1953 dem MGB. Von diesem Zeitpunkt wurde es dem MWD unterstellt. Es besteht aus zwei massiven Gebäuden, dem Hauptkorporus und dem Nebenkorporus.

Unterbringung Die Gefangenen sind in Einzelzellen und Gemeinschaftszellen, die bis zu 30 Personen fassen, untergebracht. Jeder Gefangene hat ein eisernes Bett mit Matratze, dazu eine Decke, zwei Betttücher, ein kleines Kopfkissen. In der Zelle stehen einige Tische, Hocker und ein Abortkübel. Die Lüftung ist schlecht, da nur ein kleiner Spalt des Fensters zu öffnen geht. Die Heizung ist im Winter ausreichend.

Regime In Alekssandrowskij sollen sich nur politisch Verurteilte mit einem Strafmass von 10 bis 25 Jahren befinden.

Das Regime ist sehr streng, die Behandlung aber korrekt. Misshandlungen und Beschimpfungen der Gefangenen, die früher an der Tagesordnung waren, kommen heute nicht mehr vor.

Für die Ordnung im Gefängnis ist der politische Offizier zuständig. Gefangene und auch das Gefängnispersonal werden von ihm überwacht, er muss über jeden Vorgang im Gefängnis unterrichtet werden. Alle Anträge und Gesuche an die Gefängnisleitung müssen über ihn geleitet werden. Deren positive Erledigung bedarf seiner Zustimmung. Strafen bei Verstößen gegen die Gefängnisordnung werden von ihm verhängt.

Belegung Im Gefängnis Alekssandrowskij sollen sich ca. 500 Häftlinge befinden, Männer und Frauen. Ausser

Russen, die die Mehrzahl der Insassen bilden, befinden sich hier Angehörige verschiedener Nationen, u.a. Polen, Letten, Esten, Litauer, Ungarn, Jugoslawen, Griechen, Franzosen, Japaner und seit 1951 ca. 150 Österreicher.

Anteil der Deutschen

Die ersten Deutschen wurden nachweislich im Jahre 1947 eingeliefert. Durch Zugänge aus anderen Gefängnissen und Gefangenenlagern stieg ihre Zahl 1953 auf ca. 40. Im Juni 1953 kamen 8 Reichsdeutsche (7 Männer und 1 Frau) über Tapiau zur Entlassung. Zurückgeblieben sind ca. 30 Deutsche und ca. 50 Österreicher, unter ihnen viele Frauen. Bei den Reichsdeutschen handelt es sich in der Hauptsache um Zivilgefangene.

Tagesablauf

Um 6 Uhr morgens ist Wecken, Schlafenszeit ab 10 Uhr abends. Im Sommer werden die Gefangenen täglich 45 Minuten im Gefängnishof spazierengeführt. Im Winter und bei schlechtem Wetter findet der Spaziergang nicht statt. Zu Arbeiten werden die Gefangenen nicht herangezogen.

Verpflegung

Die Verpflegung ist weder quantitativ noch qualitativ ausreichend und vitaminarm. Morgens gibt es Kaffee in unbeschränkter Menge, mittags 200 gr Kascha, 700 gr Brot, 15 gr Zucker, 60 gr Fisch, abends eine warme Suppe.

Ärztliche Betreuung

Der Gesundheitszustand der Gefangenen lässt infolge der ungünstigen Lebensverhältnisse viel zu wünschen übrig. Bei ernsthaften Erkrankungen wird jedoch alles getan, um den Gefangenen wieder hochzubringen. Die Sterblichkeit ist daher gering. Sterbefälle unter den Deutschen waren bis Juni 1953 nicht zu verzeichnen.

Postverbindung

Innerhalb der Sowjetunion ist der Briefverkehr allen Gefangenen gestattet. Es können 2 Briefe im Jahr geschrieben und 2 empfangen werden. Von den Ausländern hatten nur die Österreicher seit etwa Anfang 1953 die Erlaubnis, an die Angehörigen in Ös-

terreich 2 Briefe zu schreiben und beliebig oft Post zu empfangen. Auch Geldsendungen bis zu 150 Rubel monatlich waren an sie zulässig.

Deutsche, vermutlich aber nur bestimmte Gruppen, dürfen erst seit Januar ds.Js. schreiben. Sofern Postverbindung mit den Angehörigen in Deutschland zugelassen ist, können an die Gefangenen Pakete geschickt werden. Die neue Postfachnummer lautet: UdSSR - Moskau 5110/51 (russisch:CCCP - Mockba n/2 5110/51.

Stand: 11.5.1954

29

Allgemeines
über Belegung

Während im Workuta-Gebiet zunächst nur russische strafgefangene untergebracht waren, wurden seit Kriegsausbruch auch Gefangene anderer Nationen hierher deportiert, darunter Polen, Letten, Esten, Litauer, Finnen, Rumänen, Ungarn, Tschechen, Japaner, Franzosen, Holländer, Österreicher, Amerikaner, Iraner usw. Auch eine grosse Anzahl Deutscher und zwar reichs- und volksdeutsche Zivilpersonen sowie Kriegsgefangene sind als Verurteilte in dieses Gebiet gekommen, bzw. werden noch heute - insbesondere aus der SBZ - hierher verbracht. Die Nationalitäten einschliesslich der verschiedensten Volksstämme der Sowjet-Union sind in den einzelnen Arbeitslagern völlig vermischt untergebracht, so dass zu den deprimierenden Lebensverhältnissen noch gegenseitige Anfeindungen hinzutreten. Grossrussen und Deutsche vertragen sich im allgemeinen gut, wogegen die Behandlung der Deutschen seitens der Ukrainer und Weissrussen schlecht ist. Die Angehörigen aller übrigen Nationen bringen den Deutschen ein gewisses Wohlwollen entgegen. Die Asiaten, insbesondere Tataren und Mongolen, auch Kaukasier (Georgier, Armenier pp.) begegnen den Deutschen sogar freundschaftlich.

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

Wien den 26 augusti 1954.
Strängt förtroligt. 2 bil.

Jarring/DS a av bil. ang.
10/9 markgreven B. av Baden till
env. Kumlin, p.t. Stockholm.
u. Jarring.

exp. 10/9-54
JS

HENSLIG

Jarring/DS a + 2b
14/9 Danielsson, f.k.
u. Jarring

exp. 14/9-54
JS

Broder,

Under återopande av våra samtal i Wallenbergs-
affären ber jag härmed få överlämna de tvenne promemorior Du
önskade erhålla.

Sven Allard

Sven Allard

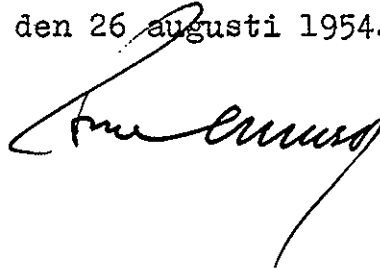
Kabinettssekreteraren A. Lundberg,
Utrikesdepartementet.

Strängt förtrolig.

P. M.

Mohrmann var under kriget legationsråd vid tyska beskickningen i Sofia och kvarstannade där, såvitt jag har mig bekant, till det tyska sammanbrottet, då han tillfångatogs av ryssarna och överfördes till Sovjetunionen. Han utmärkte sig för intelligens och gott omdöme samt hade dessutom en sällsynt god karaktär. Då han är djupt religiös och övertygad katolik, anser jag det uteslutet, att han skulle ha kunnat lämna något meddelande, som icke överensstämde med verkliga förhållandet. Han intog en klart antinazistisk hållning men kunde självfallet icke öppet visa detta. I händelse av övergrepp från partiets eller militärens sida försökte han emellertid alltid inskrida och förhindra orättvisor, i den mån så var honom möjligt. Han är lugn och saklig och jag kan utan tvekan intyga, att jag anser honom vara ett förstklassigt vittne.

Wien den 26 augusti 1954.

Strängt förtrolig.

P. M.

För några veckor sedan träffade jag under ett weekendbesök på landet markgreven Berthold av Baden. Under en promenad nämnde denne i förbigående, då samtalet kom in på ryska förhållanden, att en kusin till honom nyligen återvänt från Sovjetunionen, där han vistats i olika fängelser, huvudsakligen i Moskva, under cirka 8 år. Han hade därvid träffat eller hört talas om åtskilliga kända fångar, såväl tyskar som utlänningar. Kusinen, som var son till den siste regerande storhertigen av Mecklenburg, häktats av ryssarna 1945 och därefter försvunnit, skulle enligt min sagesman hava medfört förteckningar över inemot ett hundratal fångar, som han träffat eller hört talas om. Hans adress är: Herzog zu Mecklenburg, Glücksburg, Ostsee. Därest det skulle befinnas lämpligt, att Kumlin skriver till hertigen för att fråga, huruvida Wallenberg eller andra kända personer, som kommit i beröring med denne, upptagits på ifrågasvarande listor, bör han i brevet åberopa det samtal jag haft med markgreven av Baden.

Wien den 26 augusti 1954.

Wien den 26 augusti 1954.
Strängt förtroligt. 1 bil.

*Uppskärat
med färdi.*

A. G.

Broder,

Med handbrev till Dig den 14 april 1954 insände jag min makas och legationssekreterare Lorentzons reseräkningar för den resa till Prag, varvid Hellman avslöjades. I mitt brev bad jag Dig attesterat räkningarna samt att vidarebefordra desamma till reseräkningsdetaljen och framhöll i detta sammanhang, att jag för min maka endast begärt ersättning med ett belopp, som brukar utgå för kurirresor mellan Prag och Wien. Såsom framgår av i original bifogade kreditbesked U 1702 har beskickningens debetbesked BK 131 den 14.4.1954 återförts med motiveringen, att ett särskilt belopp för kurirresor endast utgår för resor Prag-Wien och icke Wien-Prag. Med anledning härav får jag bedja Dig att låta undersöka, med vilket belopp ersättning skall utgå. Jag vill icke underlåta att framhålla, att reseräkningsdetaljens sätt att handlägga detta ärende förvånat mig en smula.

*Jag talade med Lundberg
Lundberg och han fristyr
att skicka det till Dig.*

Alm Jönsson
Sven Allard
Sven Allard

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Wien

Avsant den teléx 19 kl.

Inkom den 31/ 8 1954 kl. 1310

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr	60:8	43
Avd. <i>P</i>	Gr.	Mål.
<i>HP</i>	2	<i>En I</i>

Danielson undtekt

undtekt 10/9 54

PK

43.

g

Personligt för Jarring och Lundberg.

På uppmaning av Kreisky uppsökte mig Wiens polispresident i slutet av föregående vecka, varvid jag orienterade honom om Hellman i samma utsträckning som Lundberg under sitt besök i Wien informerat Kreisky. Vi överenskom, att Hellman tillsvidare skulle skuggas under 10 dagar, varefter polispresidenten ånyo skulle taga kontakt med mig för att överlägga om fortsatta åtgärder. Denne lovade, att intet göra i saken utan att förut inhämta min åsikt och försäkrade dessutom att, därest Hellmans uppehållstillstånd senare icke skulle förnyas, han i varje fall icke av Österrike skulle utvisas till Sverige. Polispresidenten förklarade slutligen, att han skulle behålla de av mig lämnade informationerna om Hellman för sig själv och icke underrätta sina underordnade i annan mån än som erfordrades för skuggning eller liknande åtgärder.

Allard

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Bryssel

Avsant den 1 / 9 19 54 kl. 1642

Inkom den 1 / 9 19 54 kl. 1730

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 11: B		3
Avd. P	Gr. 2	Mål. E. F.

3.

Vårt chiffer 2. Luxemburgska utrikesministeriet meddelat, att Kon ej gjort inreseanmälan efter 1946. Belgiska vederbörande säger sig ej ha indicier för att Kon skulle illegalt vistas i Belgien.

Johansson

Bryssel den 1 september 1954.

P 95.

1 bil.

Strängt förtroligt.

Med kurir.

or

✓

Ärade Broder,

./.

I anslutning till meddelande i särskild ordning ber jag härmed få överlämna avskrift av luxemburgska utrikesministeriets i dag erhållna note den 31.8.1954 angående efterforskningar av Adolph Kon.

*Min värdnads hustru
Käthe Johansson*

Utrikesrådet G. Jarring,
Utrikesdepartementet,
Stockholm.

357

86

Copie.

Ministère des Affaires
Etrangères.

Luxembourg, le

17 KO

Le Ministère des Affaires Etrangères présente ses compliments à la Légation Royale de Suède et comme suite à son aide-mémoire du 30 juillet 1954 au sujet du nommé Adolphe Jacques KON, a l'honneur de lui faire parvenir les renseignements ci-après:

KON n'a plus fait de déclaration d'arrivée au Grand-Duché depuis son passage en 1946. Au cours de cette année, l'intéressé et son épouse ont passé les nuits des 7.8 et 9.10 dans les hôtels de la ville de Luxembourg en se faisant passer pour des diplomates libériens.

Depuis cette date, les époux KON ont été signalés à nos organes de police en tant que criminels internationaux.

Le Ministère des Affaires Etrangères saisit cette occasion pour renouveler à la Légation Royale de Suède les assurances de sa haute considération.

Luxembourg, le 31 août 1954.

la
Légation Royale de Suède

R U X E L L E S

358

6/9-34

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

Wien den 3 september 1954.

Strängt förtroligt.

1 bil.

HEMLIG.

Jarring/DS a + b
10/9 Danielsson, f.k.
u. Jarring. *exp. 10/9-54*
af.

AK

L Broder,

Under Lundbergs senaste besök i Wien överenskoms,
att beskickningen, innan hänvändelse till polispresidenten
gjordes, skulle av vår kontaktman i inrikesministeriet be-
gära upplysningar om den boktryckeriinnehavarinna i Wien,
med vilken Hellmann står i kontakt. Vi ha nu erhållit i
avskrift bifogade promemoria. Ehuru denna icke synes
innehålla så mycket, vill jag för ordningens skull icke
underlåta att insända densamma.

Sven Allard
Sven Allard

Utrikesrådet G. J a r r i n g,
Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

62

Theresia F e l l i n g e r, geb. Raimann, Gesellschafterin (Haushalt), am 14.3.1907 Wien geb., österr. Sta., rk., verh., in Wien 5., Gassergasse 2-8/III/12 wohnhaft und gemeldet, übernahm von ihrem Vater als Alleininhaberin die Fa. Ludwig Raimann, lithographische Anstalt und Buchdruckerei in Wien 1., Friedrichstrasse 8, die unter diesem Namen bereits seit 1912 stets innerhalb ihrer Verwandtschaft geführt wird. Seit 1947 führt sie dieses Unternehmen gemeinsam mit August W u r m, Druckereibesitzer, Wien 8., Pfeilgasse 14/7 wft., als offene Handelsgesellschaft.

Bezüglich der Abwicklung von Verlagsgeschäften durch Theresia F e l l i n g e r konnte bisher nichts in Erfahrung gebracht werden. Ebensowenig konnte ermittelt werden, ob in ihrem Unternehmen ein Druckwerk über Schweden verlegt bzw. gedruckt wird.

Theresia F e l l i n g e r und August Wurm sind ferner persönlich haftende Gesellschafter bei der Kommanditgesellschaft Josef Wagner, Vertrieb von Büromaschinen u. Bürobedarfsartikeln, Wien 1., Friedrichstrasse 8 und sind beide Unternehmungen als Gassenladen örtlich verschmolzen.

Ihr im Jahre 1930 geehelichter Gatte, Oskar F e l l i n g e r (auch Fehlinger), Tischlermeister, 28.6.1905 Wien geb., ist Inhaber der Möbelfabrik Oskar Fehlinger in Wien 5., Blechturm-gasse 29, zu deren Spezialitäten Büroeinrichtungen und Geschäftsmöbel zählen und Mitbesitzer des Möbelhauses "Zitahof", Wien 7., Mariahilferstr. 88a. Oskar Fehlinger ist gerichtlich beeideter Sachverständiger für Kunst- und Möbeltischlerei. Er befindet sich derzeit im Landesgericht f. Strafsachen Wien seit 18.2.1954 wegen Verdachtes des Verbrechens des Betruges in U-Haft und sind seine Betriebe derzeit gesperrt.

Theresia Fellingner, die vermutlich mit den Machinationen ihres Gatten nichts gemein hat, dürfte durch ihn in eine finanziell sehr schwierige Situation geraten sein, obwohl äusserlich ihr entsprechend hoher Lebensstandard nicht geändert erscheint. Die Affaire ihres Gatten, durch dessen nahegelegene Fabrik und

diverse Presseangriffe in ihrer Wohnumgebung ziemlich bekannt, haben auf Theresia Fellingner eine nicht zu übersehende Schockwirkung ausgelöst, die erst in den letzten Wochen und Monaten etwas gemildert wurde.

Sie selbst hat bei der Führung ihrer Betriebe bisnun keinen Anlass zu polizeilicher Intervention geboten und ist als reelle Geschäftsfrau zu bezeichnen, wie überhaupt in moralischer und charakterlicher Hinsicht nichts Nachteiliges gegen sie bekannt geworden ist.

In staatsbürgerlicher Hinsicht ist sie bis dato nicht missliebig in Erscheinung getreten und hat sich auf parteipolitischem Gebiete nie exponiert. Lediglich rein gefühlsmässig kann wegen ihrer Abstammung und wegen ihres schon jahrzehntelangen Verkehres in grösseren Geschäftskreise angenommen werden, dass sie zu bürgerlichen Ideologien tendiert. Eventuelle Sympathien zu links-oder rechtsradikalen Parteien konnten nicht wahrgenommen werden.

Theresia F e l l i n g e r ist bisher unbescholten.

28.8.1954.

P.M.

angående samtal med Hermann Meyer.

Den i januari 1954 från rysk fångenskap hemkomne förre tjänstemannen vid tyska beskickningen i Sofia Hermann Meyer infann sig denna dag efter överenskom- melse å beskickningen. Under ett längre samtal med mig berättade han utförligt om sina upplevelser under fångenskapen.

M. hade sedan 1928 tjänstgjort i någon kanslist- eller kamrerarebefattning vid beskickningen i Sofia, där han bl.a. haft legationsrådet Mohrmann till chef. I september 1944 hade han jämte de övriga beskicknings- medlemmarna tillfångatagits av ryssarna. Via Odessa hade han förts till Moskva, dit han anlät den 3 oktober 1944 och insatts i Lefortovskaja, cell nr 163. Till cellkam- rater hade M. fått tyske medborgaren Scharr och ungerske medborgaren Laub, båda liksom han själv tidigare anställ- da i relativt underordnade befattningar vid tyska beskick- ningen i Sofia.

På en fråga, om M. känt namnen på några andra fång- ar i Lefortovskaja svarade han, att han endast visste, att samtliga medlemmar av beskickningen i Sofia ävensom den tidigare tyske ministern därstädes baron von Richt- hofen befunnit sig i fängelset.

M. förblev i samma cell till sommaren 1948. Någon

gång 1947 hade Scharr flyttats, och Meyer och Laub blevo ensamma kvar. 1948 hade även Laub bortförts och M. hade icke hört något om hans senare öden.

På sensommaren 1948 hade M. dömts till 25 års fängelse för spionage. Enligt vad han senare erfarit hade Scharr samtidigt dömts. Efter domen hade M. under en kortare tid placerats i olika celler i Lefortovskaja, varefter han den 10 december 1948 transporterats till Vladimir. I transporten hade även ingått herrar Emperer, Felchner, Oerlein och Waldschmid från beskickningen i Sofia samt en österrikare dr. Krenner, vilken som oljeexpert varit knuten till de tyska militärmyndigheterna i Bukarest. Endast M. och Krenner hade placerats i Vladimir, dit de anlönt den 11 december. De övriga hade transporterats vidare norrut.

I Vladimir hade M. till en början insatts i cell 53, block III, tillsammans med en del andra nyanlända fångar, däribland fyra tyskar, överstelöjtnant von Oertzen, handelsattaché Wittern, "Oberstabsarzt" Hunold och kanslisten Muschke från Sofia. De övriga fångarna voro ryssar.

M. hade vistats i denna cell ca två månader, därefter hade han förvarats i flera olika celler inom block III, vilkas nummer han ej längre kunde erinra sig.

Bland dem M. delat cell med respektive personligen träffat i Vladimir voro: general Hansen, "Sonderführer" Landwehr von Prangénau, "Sonderführer" ten Hompel, professor Clauberg, "Oberfeldwebel" Hans Bund, överstelöjtnant Keitel, legationsrådet Stelzer (beskickningen Bukarest), pressattaché Pörzgen, herr Biermann (beskickningen Sofia), överste Siegel, ingenjör Rensinghoff (oljeexpert vid beskickningen i Bukarest), dr. Ekelius (från Wien, numera avliden), konsultssekreteraren Prange från Auswärtiges Amt (numera avliden), "Polizeihauptmann" Martin från Danzig, generallöjtnant Göhrum, "Oberstleutnant der Polizei" Hammerschmidt, general Spalcke samt överste Schildknecht.

M. kunde icke erinra sig, att Pörzgen berättat något om sina tidigare upplevelser under fångenskapen. Han lede av tuberkulos och befunno sig vid mycket dålig hälsa. Om Schildknecht

kunde M. endast upplysa, att han varit mycket förtegen, att han varit en högt ansedd officer och haft svårt att samarbeta med fältmarskalk Paulus, samt att han anlänt till Vladimir så sent som 1953 från något läger i polartrakterna. General Spälckes hälsotillstånd vore dåligt.

Medfångar, som M. hört omtalas men ej personligen träffat, vore överste Dietl (som en tid varit cellgranne), greve Adelmann (konsul i Ploesti), en furst von Sigmaringen och en Krupp von Bohlen und Halbach.

Av övriga nationaliteter företrädde i Vladimir nämnde M. japaner, österrikare, fransmän, amerikanare och finnar. Han hade emellertid icke lagt några namn på minnet.

M. ansåg sig i stort sett ha blivit väl behandlad i Vladimir. Han hade ofta varit sjuk och då fått god vård. När en gång en operation varit nödvändig, hade fängelsets kvinnliga överläkare ombesörjt, att en specialist från Moskva tillkallats, vilket enligt M. ingalunda vore något enastående fall. Även flera inom fängelseledningen hade haft en human och förståelsefull inställning, särskilt "die Nationalrussen" (storryssarna) hade kommit bra överens med tyskarna. Kroppslig misshandel hade aldrig förekommit i M:s fall.

Omkring en vecka efter Stalins död hade en MVD-major i fängelseledningen sagt till fångarna, att mycket nu komme att ändras, "förmodligen till det bättre". Snart därefter hade mathållningen blivit avsevärt förbättrad, bl.a. 700 gram bröd dagligen i stället för tidigare 400.

I slutet av augusti 1953 hade fångarna erhållit meddelande om att de kunde inlämna nådeansökningar. M. hade gjort detta i september och strax därefter blivit undersökt av en läkare, som förordat frigivning. Den 27 november hade han fått besked om att denna beviljats. Tillsammans med tre tyskar från Workuta-lägren hade han förts till genomgångslägre Maximovka i Donets-området och senare till ett "Heimschaffungslager" i Krasnopol i närheten. Därifrån avgick den 24 december 1953 en transport om ca 1.400 fri-

givna, som kommit från läger och fängelser i alla delar av landet, ända från Kamtschatka. I transporten hade M. träffat sina kolleger från Sofia herrar Scharr, Felchner och Waldschmid, vilka varit i Workuta.

Den 21 januari 1954 anlände M. till Fürstenwalde i tyska sovjetzonen och fortsatte därifrån över Eisenach till uppsamlingslägret Friedland på västtyska sidan.

Tillfrågad av mig sade sig M. aldrig ha hört namnen Hille, Huber, Hofstetter, Loyda, Langfelder, Stahel, Kraft, Pelkonen, Roedel, Wallenberg, Zoltan de Rivo, Tomsen, Gentz och Stühler.

När jag nämnde namnet Supprian erinrade han sig vagt, att han i något sammanhang hört detta.

Tillfrågad om namnet Wallestein, förklarade M. genast, att han ofta hört det nämnas i Vladimir, där W. sutte fängslad. W. hade varit i Bukarest efter att tidigare ha vistats i Bulgarien. Till yrket vore han köpman. M. trodde, att W. alltjämt befunne sig i Vladimir.

Har W. suttit fängslad i Bukarest eller i Bulgarien?

M. förklarade, att han under hela sin tid i Ryssland aldrig mött eller hört talas om någon svensk eller annan skandinav.

Köln, den 6 september 1954.

Tord Ericsson

Bonn, p.t. Köln, den 6 september 1954.
Strängt förtroligt. 1 bil.

22/9 Göransson, Bonn.

HEMLIG

Jarring/DS
22/9

a + b
Danielsson, f.k.
u. Jarring.

22/9-54
exp. gr.

AA

4

Broder,

Härmed ber jag få överlämna en P.M. angående ett samtal jag i går hade med den i januari 1954 från Vladimir hemkomne förre tjänstemannen vid tyska beskickningen i Sofia herr Hermann Meyer.

Meyer hade efter överenskommelse med beskickningen enkom för detta ändamål rest till Köln från sin nuvarande hemort Bad Harzburg, och beskickningen hade ansett sig böra ställa i utsikt ersättning för resekostnaderna. Hans biljett tur och retur III klass kostade 56 DM. Hotelluppehåll i Köln (två nätter på grund av de komplicerade tågförbindelserna) samt vivre kunde beräknas till ca 40 DM, varför beskickningen lämnade Meyer 100 DM till täckande av samtliga kostnader. Jag vore tacksam för meddelande, huruvida något hinder möter mot att beskickningen upptager detta belopp som en utgift i sina ordinarie räkenskaper med departementet.

Din tillgivne
Tor Göransson

Utrikesrådet J a r r i n g ,
Utrikesdepartementet.

Jarring/DS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Sjöborgsutredningen.

STOCKHOLM		9/9	19 54
N:o	8 ✓	BUD Chiffer	BIL.
INK. D. N:o			
AVD.	GR.	MÅL.	
P	2	Eu I	

Svensk
Hamburg

För Reinius från Jarring.

Mitt chiffer 5 då anledning misstänka Ott far
med osanning bör Du hos lämplig tysk myndighet
införskaffa alla uppgifter hans anteceden^tia.
Telegrafera dessa.

Cabinet

359

exp. 9/9 1105 SV

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

Från Wien

Avsant den TELEX 19 kl.

Inkom den 13/9 1954 kl. 1925

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Dnr 60:B		44
Avd. P	Gr. 2	Mål. 6u ^I

15/9 Parafras till Danielsson.

44.

Mitt chiffer 43. Personligt för Jarring.

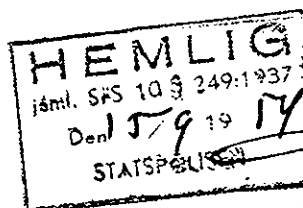
Polispresidenten Odam har meddelat att Hellman, som senast har uppträtt under namnet Rohan och sedan flera år efterspanats av den österrikiska polisen såsom farlig Hochstapler för cirka en vecka sedan intagits i polishäkte och torde till en början åtalas för användande av falskt namn samt vistelse utan uppehållstillstånd. Vidare pågår undersökning huruvida han gjort sig skyldig till för Österrike skadlig underrättelseverksamhet. Ehuru denna undersökning ej avslutats kan preliminärt redan nu sägas att Hellman underhållit förbindelser av ännu ej fastställd art med öststaterna. Den österrikiska polisen är särskilt intresserad av att klarlägga om han i särskilt syfte utsänts till västern av tjeckerna. Hellman, som är försedd med ett flertal främlingspass och andra legimitationshandlingar från olika länder, är för närvarande eftersökt förutom av den franska polisen därjämte av polismyndigheterna i Stuttgart och München. Därest han icke gjort sig skyldig till straffbart spioneri i Österrike torde han efter avtjänat straff för övriga förseelser komma att direkt överlämnas till de domstolar i München respektive Stuttgart, som begärt hans efterspanande. Han skall sålunda av österrikisk domstol under övervakning överlämnas till domstol i Tyskland. Polispresidenten, som utlovat fullständigt material under senare delen av veckan, försäkrat ingen risk Hellman återsändes till Sverige. Underordnade polistjänstemän sakna fortfarande kännedom om att vi äro intresserade av Hellman och komma ej heller att underrättas. Polispresidenten önskar att hans förbindelser med oss i detta ärende även i Sverige strängt hemlighålles.

Allard.

Coll.: *g*

360

Gr

24.
Ex 2.

P.M.

till kommissarie Danielsson.

*Översänd till Hare
Litiskapet
för Harens
15/9 1954
Danielsson*

AK L

Ernst Natander ringde mig innevarande dag och berättade följande:

Han är bekant med dir. Hardeberg i Industri-Diesel. Hardeberg begärde den 6/3 1954 ett samtal med Natander, som uppsökte Industri-Diesel.

Hardeberg frågade, om Natander ville tjänstgöra som kontaktman i undersökningar angående Roul Wallenberg återfinnande. Av Hardebergs resonemang förstod Natander, att Hardeberg troligen var bekant med Jacob Wallenberg och att man tänkt sig kunna nå kontakt med ryssarna i denna fråga genom affärsmän. Enligt Hardeberg skulle en major Tärnström vid försvarsstaben åka runt i Europa och söka kontakt med firmor, som hade ryska förbindelser, och genom dessa förbindelser söka få upplysningar angående Raoul. "Eftersom dom svenska myndigheterna vet vad Du håller på med", yttrade Hardeberg till Natander, åsyftande affärerna väster-öster, "kanske Du ville medverka?"

Hardeberg förklarade, att Wallenbergsfamiljen var beredd att göra stora offer för Raouls återfinnande.

Natander visste icke hur han skulle ställa sig till Hardebergs förslag, men då Hardeberg måste betraktas som icke bara en stor affärsman utan även en klok karl ville Natander icke helt ställa sig avvisande. Något definitivt åtagande var det dock icke fråga om. Natander måste bekänna att han överhuvud taget icke visste så mycket om Raoul Wallenberg-historien.

På sommaren 1954 besökte Natander Prag, varifrån han nyligen återkommit. Han resonerade vid ett par tillfällen med ryssarnas förnämsta representant, en man Tjernitjeff. Samtalen rörde affärerna.

Under ett av dessa samtal pratade de om allmänna ting och Tjernitjeff gjorde frågor angående den svenska stämningen gentemot Tjeckoslovakiet och Ryssland. Hardebergs yttranden rann då upp i Natanders minne och han förde Raoul Wallenberg på tal med Tjernitjeff. Denne ställde sig

helt ovetande till hela historien. Han var fullständigt oförstående. Tre dagar senare hade Natander ett nytt affärs-samtal med Tjernitjeff. Härunder återknöt Tjernitjeff till det tidigare samtalet angående Raoul Wallenberg och yttrade ungefär följande (Natander minns det icke ordagrant): "Ni talade om en bekant men såvitt vi vet har vi ingen sådan svensk hos oss. Men hur skulle man nu kunna förklara hans uppdykande hos oss, om han fanns, utan att någons ära blev kränkt?".

Natander blev inte klok över om Tjernitjeffs yttrande var fortfarande att betrakta som ett rent nej eller om han önskade att Natander skulle finna någon väg att undvika kränkningen av någons ära.

Därefter har Natander icke ägnat Raoul Wallenberg-fallet något intresse. Han anser att det måste vara som att köra huvudet i väggen att tala med ryssarna angående Raoul Wallenberg, antingen han finns hos dem eller icke.

- - - -

Jag ställde mig under samtalet mycket okunnig angående Wallenberg-fallet och hänvisade endast till att UD tidigare hade agerat i saken.

Stockholm den 15/9 1954.

E. Ulfberg

Jarring/DS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Sjöborgsutredningen.

Åke + Jarring

STOCKHOLM		15/9	19 54
N:o	51✓	Bud Chiffer	BIL.
INK. D. N:o			
AVD.	GR.	MAL.	
P	2	Eu ^I	

Svensk
Bonn

R

Bilagan till handbrev Kumlin-Jarring 20 februari
1954 sidan 6 punkt 7. Kan adressen till Helene
Kaiser anskaffas?

Cabinet

exp. 15/9 SF 1345

Jarrinb/ib
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Chiffer.

Löbingsutredningen

STOCKHOLM 15.9.54			19
N:o <i>45</i> ✓	BUD	BIL.	
INK. D. N:o			
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu <i>I</i>	

Svensk
Wien.

4 Dnr. För Allard från Jarring. Direktör Björnstad, som är fader till den flicka, med vilken Hellman nu gift sig, är givetvis förtvivlad över flickans steg och har vänt sig till vår Säkerhetspolis för att få hjälp med att få hem dottern. Polisen anser sig inte kunna göra något. Nu frågas: är Du beredd bistå Björnstad med råd, ifall denne skulle vilja resa nu till Wien?

Cabinet

Bxp 15.9 kl. 18 15 964

Stockholm den 15 september 1954.
Överlämnas för kännedom till Kommis-
sarie Danielsson.

(Gunnar Jarring)
Chef för Politiska Avdelningen.

Envoyén Allard, Wien, meddelar den 13 september 1954:

Enligt uppgift från polispresidenten Odam har Hellman för någon vecka sedan tagits i häkte av polisen och skall först och främst bliva åtalad för att han uppträtt under falskt namn och vistats i Österrike utan uppehållstillstånd. Hellman, som under senaste tiden uppträtt under namnet Rohan, efterforskas av polisen i Österrike sedan åtskilliga år. Han anses vara en farlig Hochstapler. En utredning äger dessutom rum för att utröna om han har idkat för landet skadlig underrättelseverksamhet. Det kan redan nu fastställas - ehuru utredningen ej slutförts ännu - att Hellman haft kontakter med öststaterna i någon ännu ej preciserad form. Vad man inom österrikiska polisen hade särskilt intresse av att veta vore om tjäckerna sänt honom västerut i något speciellt uppdrag. Hellman visade sig vara innehavare av flera främlingspass och legitimationshandlingar från olika nationer. Polismyndigheterna i Stuttgart och München samt i Frankrike efterforska honom för närvarande. För den händelse han i Österrike icke anses vara skyldig till straffbart spioneri, torde han - sedan han avtjänat sitt straff för sina förseelser i övrigt - bliva överlämnad till de myndigheter i München och Stuttgart, vilka för närvarande efterspana honom. Den österrikiska domstolen ämnar alltså under övervakning lämna över honom till den tyska domstolen. Polispresidenten hade med bestämdhet förklarat, att ingen risk föreläge att Hellman skulle återsändas till Sverige. Vi skulle få fullständigt material angående Hellman mot slutet av veckan. Polistjänstemän i lägre grad ha ännu ingen vetskap om att mannen intresserar oss och komma ej heller att få veta något därom. Det är önskvärt, anser polispresidenten, att hans mellanhavande med oss härutinnan hålles strängt hemligt även här i Sverige.

Jarring/DS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Sjöborgsutredningen.

äker f. hr. Jarring

STOCKHOLM		18/9	19 54
N:o	46 ✓	BUD Chiffer	BIL.
INK. D. N:o			
AVD. P	GR. 2	MAL. Eu ^I	

Svensk

Wien

g

Brädslande. Är den Rohan som den 6 september klockan 18 vigdes i katolska kyrkan i Hallstadt ungefär en timmes bilresa från Salzburg identisk med Hellman? Han uppgives vid vigseln som förrättades av 80-årig katolsk präst i Hallstadt ha kallats furst Rohan. Angeläget få svar om möjligt under söndagen.

Cabinet

(361)

Exp 18.9 1250 9H

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Pol.

ex. 2 till *Juning*
» 3 »
» 4 »

Chiffretelegram (täckord)

Från Wien

Avsant den 18 / 9 1954 kl. 1407

Inkom den 18 / 9 1954 kl. 1437

Utskrivet i 2 ex. Detta är originalet.

Dnr <i>55:17</i>		<i>63</i>
Avd.	Gr.	Mål.
<i>P</i>	<i>2</i>	<i>En I</i>

Ljörngubredningen

Enclair 63.

*Wittelari
Therli per Tel
20/9 8*

8

chiffre-)

Edert /telegram med diarienummer 46, besvaras
med ja.

Allard

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Wien

Avsänt den telex 19 kl.

Inkom den 18 / 9 19 54 kl. 1305

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 60: B		45
Avd. P	Gr. 2	Mål. 2en I

Jarring taget del

20/9 Parafras till statspolisintendenten Thulin.

45.

Edert chiffer 45. Personligt för Jarring.
Då jag står i begrepp att avresa på semester, kan jag personligen icke bistå fadern. Han kan emellertid erhålla erforderliga råd av Lorentzon, med vilken jag grundligt diskuterat ärendet. Då beskickningen officiellt bör hållas utanför, anser jag dock enda råd vara, att fadern söker övertala flickan att återvända till Sverige. Enligt min mening böra vi vidare utan angivande av våra belägg härför meddela fadern, att vi erhållit säkra uppgifter om att Hellman i Frankrike, Tyskland och Österrike dömts eller efterspanats för olika förbrytelser. Dessutom synes mig lämpligt framhålla, att vi genom österrikiska polisen erfarit, att en med ^{svenskt}främlingspass försedd person vid namn Balcar som uppgivit sig heta Rohan på grund av dessa motstridiga uppgifter här häktats. Därest ni lämnat fadern andra och utförligare informationer är det önskvärt att Lorentzon skyndsamt orienteras. Av nytt från österrikiska polisen emottaget PM, som sändes med nästa kurir, framgår, att Hellman någon dag före sin häktning gift sig med flickan. Då han förmodligen vigts under namnet Rohan och med användande av falska dokument, utgår jag från att äktenskapet på andra partens begäran kan dömas till återgång.

Allard

Jarring/LS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Sjöborgsutredningen.

STOCKHOLM		18/9	1954
N:o 53 ✓	BUD Chiffer	BIL.	
INK. D. N:o			
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I	

5 Svensk
Bonn

Handbrev Göransson-Jarring 25 augusti.

Sök om möjligt utfråga Moser.

Cabinet

Xp 12.53 18/9 54

B

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Sjöborgsutredningen.

Stockholm den 18 september 1954
Sträket förttligt.

N:o		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

Broder,

Jag återkommer till Ditt handbrev den 11 augusti 1954 och vill endast meddela Dig att de DM 20:- som Du översänt till Hille kommer att ersättas av UD. Du bör för att tillgodose ekonomibyrån åstadkomma ett kvitto med text "utlägg i samband med Erhard Hille" och hit insända detta.

(Gunnar Jarring)

Beskickningsrådet Göransson,

B o n n .

exp. 18/9-54
93

Jarring DS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Sjöborgsutredningen.

STOCKHOLM
Stockholm den 18 september 1954.

Strängt förtroligt.

1 bil.

N:o

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

2

MÅL.

Eu^I

Broder,

./.

Vill Du hava godheten att överlämna bifogade brev
från Philipp till Sallinger på sedvanligt diskret sätt.

(Gunnar Jarring)

Generalkonsul H. Tamm,
Berlin.

*Rep. 18/9-54
TB.*

21
akta Hele

17. September 1954

Zentralverband Politischer
Ostflüchtlinge
Vorsitzender Hans S a l l i n g e r
B e r l i n W 35
Derfflingerstr.9

VERTRAULICH!

Lieber Freund,

Deinen lieben Brief v.9.d.M. erhielt ich heute mittags.

Ich freue mich, dass Du einsiehst, dass ich "Dir mit Recht den Kopf gewaschen habe" - wie Du Dich ausdrückst. Ich hoffe, dass Du in Zukunft NIE MEHR dritten gegenüber erwähnst, dass unser Konsulat irgendetwas mit meinen Zeugen zu tun hatte oder hat.-

Deine Briefe betreffend Zuteilung von Kleidern etc für die Schützlinge Eures Verbandes aus künftigen Sendungen des Schwed. Roten Kreuzes übergab ich um 13,30^h dem Generalsekretär Henrik B e e r. Er versprach, in der nächsten Sitzung vorzuschlagen, dass dem Landesverband Berlin des Deutschen Roten Kreuzes im Zusammenhang mit der nächsten schwed. Sendung nahegelegt wird, dass dem Zentralverband zwecks Verteilung an dessen Schützlinge ein vom Schwed. R. K. angegebenes Quantum überlassen wird. Du kannst also hoffen, dass Ihr spätestens zu Weihnachten die Familien der politischen Gefangenen der Ostzone mit Kleidern etc beschenken werdet können. Dass Euer Verband als grösste Flüchtlingsorganisation mit der seit Bürgermeister Reuters Tod in Opposition gedrängten Sozialdemokratischen Partei Berlins stark liiert ist, das wird in Zukunft nichtmehr bestimmend dafür sein, dass Euch nichts aus den Hilfssendungen zugeteilt wird..... das ist auch des Generalsekretärs Meinung.-

Ich danke Dir abschliessend für Deine bona officia in Sache EH.

Es freute mich, zu hören, dass er nunmehr auch die vom Bundestag den Spätheimkehrern bewilligte Hilfe de 4 000 DM erhalten hat.- Ein befreundeter Arzt in Frankfurt/Main half ihm und seiner künftigen Frau, für einige Zeit in eine Erholungsanstalt zu kommen.

Sobald das Schwed. R. Kr. den formellen Beschluss fasste und die resp. Mitteilung an die Berliner R. K.-Stelle sandte, werde ich Dir Quantum etc mitteilen.

Bitte grüsse -telefonisch- Franz Tausch und dessen Frau und Kinder herzlichst von mir.

Mit den besten Grüßen
in Freundschaft Dein

Ant. Salinger

20/9

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

Wien den 15 september 1954.

1 bil.

Strängt förtroligt.

Jarring/DS

20/9

a

HEMLIG

Thulin, f.k.

u.Jarring

exp. 20/9-54
93

Broder,

V

•/•

Härmed ber jag få översända en utredning angående Hellman, vilken Wiens polispresident som överenskommits låtit företaga och vilken vi i dag erhållit av denne. Det sorgliga aktstycket torde tala för sig självt och får jag begränsa mig endast till ett par kommentarer. Polispresidenten har meddelat, att han avsiktligt ur sin redogörelse uteslutit två "moment". Det ena av dessa handlade om att Hellman sagt sig ha varit anställd i det svenska utrikesdepartementet och av detta tidvis varit utsänd till Österrike för att här göra observationer rörande öststaterna samt även på Österrike. Det andra utelämnade stycket berörde ett Hellmans uttalande om att han i Sverige fallit offer för intriger inom utrikesdepartementet och att han därefter blivit "befriad från sitt uppdrag". Polispresidenten motiverade dessa sina båda uteslutningar med att han icke ville, att dessa ovederhäftiga yttranden skulle återfinnas i den österrikiska dossieren över Hellman.

Såsom Du ser av redogörelsen, har det icke gått att hindra den svenska flickan från att gifta sig

Utrikesrådet G. J a r r i n g,

S t o c k h o l m.

363

C

med Hellman och vidare har denne låtit fotokopiera sitt svenska svarta pass och depomerat kopian hos en österrikisk advokat.

Undersökningarna beträffande Hellman fortsätta nu från österrikisk sida och inom den närmaste tiden torde beskickningen bli satt i tillfälle att meddela Dig de åtgärder, som österrikarna komma att vidtagas mot honom. Det har återigen försäkrats oss, att han icke kommer att bli utvisad till Sverige.

Sten Allard
Sven Allard

Sven Allard

Dr. Jaromir B a l c a r, am 7.5.1920 in Prag geboren, wird im Deutschen Fahndungsbuch Nr. 6 vom Juli 1954, Seite 23, von der Staatsanwaltschaft München sowie der Staatsanwaltschaft Stuttgart zur Aufenthaltsermittlung wegen Urkundenfälschung ausgeschrieben. Derselbe Jaromir B a l c a r erscheint in Österreich wie folgt vorgemerkt:

Im Jahre 1951 in Frankfurt/Main von der amerikanischen Besatzungsmacht wegen Betruges zu 15 Monaten Kerker verurteilt. 1952 in Stuttgart wegen Verdacht der Passfälschung. Juli 1953 aus dem Gefängnis in Frankreich nach der Schweiz entlassen. Später von der Schweiz ausgewiesen und nach Schweden gereist. Wiesbaden, 10.5. 1954, wegen Verdacht der Urkundenfälschung (falscher Pass aus Costarika mit österr. Visum) zur Aufenthaltsermittlung ausgeschrieben. Am 20.5.1954 unter den Namen Johann M a r c e l fahndungsamtlich behandelt und am 9.7.1954 von Dänemark nach Schweden ausgewiesen. Von französischen Gerichten wurde Jaromir B a l c a r in der Zeit vom Jänner 1950 bis Oktober 1953 verschiedentlich in Abwesenheit verurteilt, darunter auch zu Freiheitsstrafen, die nach § 3, Abs. 1 des Fremdenpolizeigesetzes die Erlassung eines Aufenthaltsverbotes rechtfertigen.

Ein Dr. Marcel R o h a n, am 26.6.1919 in Prag geb., schwedischer Staatsbürger, ist im Dezember 1953 in Erscheinung getreten. Danach stand R o h a n mit dem Weltgewerkschaftsbund und dem Weltfriedensrat in Verbindung. Seit September 1953 hielt er sich häufig durch Wochen in Wien auf und reiste mehrfach nach Schweden. Die in diesem Zusammenhange geführten Erhebungen haben ergeben, dass Dr. R o h a n mit Dr. Jaromir B a l c a r nach der Personsbeschreibung und dem Vorleben mit grösster Wahrscheinlichkeit ident ist.

Neuerdings ist Dr. R o h a n am 5.8.1954 nach Österreich eingereist, erwartete hier seine Braut, der er von Wien nach Wels entgegenreiste. Das Brautpaar mietete am 29.8.1954 in Wien VII., Schottenfeldgasse 63/8 eine Untermietwohnung und reiste noch am selben Tage nach Hallstatt, um dort die Eheschliessung durchzuführen. Bei der nunmehrigen Gattin des Dr. R o h a n handelt es sich um Anitra B i ö n s t a d, Sekretärin, am 21.9.1929 in Stockholm geb., schwedische Staatsbürgerin, kath., Stockholm Villagatan 22 whg., die aus sehr guter und ebenso vermögender Familie stammen dürfte.

Dr. Rohan begab sich nach der Eheschliessung am 8.9.1954 nach Wien, wo er zur Feststellung seiner Identität und wegen des Gebrauches falscher oder gefälschter Personaldokumente von der Wiener Polizei in Haft genommen wurde. Am 10.9.1954 wurde gegen den Genannten zur Vorbereitung eines Aufenthaltsverbotes die Schubhaft verhängt, nachdem das zuständige Bundesministerium zur Einleitung der internationalen Fahndung ersucht worden war.

Der in Wien, in polizeiliche Verwahrung befindliche Jaromir B a l c a r alias Marcel R o h a n bestreitet nach wie vor jeden Zusammenhang mit Dr. B a l c a r. Er gibt an, einer Familie des alten Fürstengeschlechtes R o h a n anzugehören und nach dem Prager Regierungswechsel im Jahre 1948 unmittelbar seine tschechische Heimat verlassen und sich über Deutschland, Frankreich und die Schweiz noch im Jahre 1948 nach Schweden begeben zu haben. In Schweden sei er im Dienste des do. Aussenamtes gestanden. Der erwähnte Dr. B a l c a r sei seiner Angabe nach dessen Vetter und habe er sich auch dessen Fremdenpass (B a l c a r habe gleichfalls im Jahre 1948 die CSR verlassen und sich sogleich nach Frankreich begeben, wo er auch eingebürgert worden sei) ausgeliehen, mit dem er "lange Zeit" hindurch gereist sei. Frankreich habe er zwischen 1948 und 1953 niemals betreten und bis vor kurzer Zeit mit Behörden in für ihn nachteiliger Hinsicht niemals etwas zu tun gehabt. Allerdings zu Beginn des Jahres 1954 habe das schwedische Aussenamt Kenntnis erhalten, dass er, R o h a n, auch unter anderem Namen gereist sei (B a l c a r), woraus sich schliesslich die Lösung des oben erwähnten Dienstverhältnisses ergeben habe. Seit dieser Zeit arbeite er ausschliesslich journalistisch und betreibe auch eine Presseagentur. Soweit also die Darstellung des B a l c a r alias R o h a n selbst.

Rücksichtlich des vorgegebenen Namen R o h a n wird vermerkt, dass sowohl die genannte Person als auch die von ihm als Linie bezeichnete Familie dem in Wien befindlichen csl. Zweig der ehemals fürstlichen Familie R o h a n völlig unbekannt ist und ein solcher Familienzweig auch im "GOTHA" schen Kalender der adeligen Häuser nicht aufscheint. B a l c a r ist nicht im Besitze eines Originaldokumentes, sondern lediglich dessen Rechtsanwalt Dr. G e s s e l - b a u e r im Besitze einer Fotokopie des schwedischen Reisepasses Nr. 9994. Wenn B a l c a r - R o h a n auch das Vorhandensein eines weiteren Reisepasses mit der Nummer 9997 bestreitet, so wurde immerhin festgestellt, dass er sich im letzterem auch in Wien ausgewiesen hat

und im übrigen in einer von ihm selbst stammenden Eingabe auf diese Reisepassnummer hinwies. Sein ehemaliger csl. Pass, auf dem angeblich die Ausstellung der schwedischen Dokumente basierte, hat ein Schicksal gefunden, über das der Genannte keine Auskunft geben kann oder will. Hinsichtlich seines schwedischen Reisepasses gibt er an, dass er nach der jüngst erfolgten Eheschliessung denselben mit all seinen übrigen Dokumenten dem schwedischen Aussenamt zur Verfügung gestellt habe, da er zufolge den bereits oben erwähnten Vorgängen, über die er im übrigen eine nähere Auskunft verweigert, auch auf die schwedische Staatsbürgerschaft verzichtet und um Ausfertigung eines schwedischen Passes für Staatenlose ersucht habe (Fremdenpass).

Es muss noch bemerkt werden, dass sich B a l c a r - R o h a n in Schweden vermutlich als österreichischer Staatsbürger ausgegeben hat, da dessen Schwiegervater in dieser Richtung Referenzen in Wien einholte. B a l c a r - R o h a n hat im übrigen zugegeben, Schritte eingeleitet zu haben, um auf ziemlich dunklem Wege den Status als österreichischer Staatsbürger zu erhalten.

"R o h a n" gibt nunmehr zu, dass die in ausländischen Evidenzen enthaltenen Fingerabdrücke des "B a l c a r" mit den seinen übereinstimmen werden, dies ändere aber nichts an seiner Gesamtverantwortung.

Die Richtung für die weitere Amtshandlung wird das Ergebnis der internationalen Fahndung im wesentlichen Weisen. Bestimmend wird ausserdem das Ergebnis von Gegenüberstellungen mit Personen sein, die nach der Personsbeschreibung R o h a n unter dem Namen B a l c a r gekannt haben.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. Marcel Rohan.

FP

STOCKHOLM 20.9.54. 19		
N:o		BIL.
INK. D. N:o -		
AVD. ?	GR.	MÅL.

pl
4
P. M.

angående Marcel Rohan.

*Thulin och van Eyden
hos mig 23.9.54.
Beslöt att företa
en utskickning till
anstalten för krimin.
Tjänstgöring.*

Assistent Klint, Statens Kriminaltekniska Anstalt,
(tel.: 51 78 13) har vid telefonsamtal innevarande dag med-
delat följande.

Anstalten har erhållit ett radiomeddelande från polisen
i Wien, innefattande en begäran om bistånd för fastställande
av identiteten hos en person, som uppgiver sig heta Marcel
Rohan. Denne påstår sig hava insänt sitt pass, födelse-
attest, doktorsdiplom m.fl. handlingar såsom bilagor till
en till utrikesdepartementet adresserad skrivelse, dagtecknad
den 31 augusti 1954. Rohan uppgiver sig i handlingarna
hava varit svensk medborgare sedan september 1953.

Anstalten har kunnat konstatera, att det av Rohan
åsyftade, för honom utställda passet med uppgivet beteck-
ningsnummer Hk 9997 utställts för annan person.

Anstalten önskade nu erhålla bekräftelse på, huruvida
verkligen Rohan insänt ovan omförmälda skrivelse till utri-
kesdepartementet och huruvida denna kommit departementet
tillhanda.

Stockholm den 20 september 1954.

H.
Företagen undersökning har givit vid handen, att namnet

365

FP/MW

Marcel Rohan icke återfinnes i HR-, R- eller P-arkiven i utrikes-
departementet.

Stockholm den 20 september 1954.
Överlämnas för kännedom till
Statspolisintendent T h u l i n.

(Gunnar Jarring)
Chef för Politiska Avdelningen.

Envoyén Allard, Wien, meddelar följande den 19 september 1954.

Envoyén Allard själv kunde tyvärr icke vara fadern behjälplig, då han just i dagarna avreste på semester. Av Lorentzon kunde fadern däremot få råd och bistånd, envoyén Allard hade noggrannt gått igenom ärendet med denne. Herr Allard ansåge dock, att då legationen officiellt ej borde ha något att göra med ärendet, det enda fadern kunde göra vore att försöka förmå flickan att resa hem till Sverige igen. Det vore även hans mening, att man borde framföra till fadern - utan framläggande av våra bevis härför - att vi hade visshet om att Hellman för diverse förbrytelser efterlystes i Frankrike, Tyskland och Österrike och även/vissa fall dömts. Det vore även på sin plats att påpeka, att österrikiska polisen låtit oss veta att en personlmgd svenskt främlingspass vid namn Balcar, uppgivande sig heta Rohan, häktats med anledning av sådana motstridande upplysningar. Lorentzon borde därför snarast underrättas, för den händelse ni skulle ha lämnat fadern andra och mera ingående informationer. Med nästa kurir komme ett nytt PM från polisen i Österrike att insändas, varav framginge att flickan och Hellman ingått äktenskap någon dag före Hellmans häktning. Envoyén Allard utginge ifrån att äktenskapet kunde förklaras ogiltigt på andra partens begäran, då Hellman tro-
ligen gift sig under namnet Rohan och falska dokument kommit till användning.

K. n: 22

P.M.

Köpmannen Ernst Leopold Natander ringde mig innevarande dag och lämnade en upplysning om en person, som han trodde intresserade oss. Därom kommer särskild PM och undersökning att verkställas.

Då det från visst håll förelåg intresse att få litet närmare detaljer från Natander angående dennes tidigare rapporterade samtal med en "hög ryss" i Prag om bl.a. Raoul Wallenberg - utan att dock väcka Natanders nyfikenhet beträffande Wallenberg - förde jag försiktigt saken på tal. Jag förklarade för Natander, att jag i min ensamhet suttit och funderat på, huruvida ryssarna verkligen voro så oförsiktiga, att de helt öppet och ogenerat inför västerländska affärsmän engagerade sig i satellitstaternas affärsproblem och till yttermera visso läto dessa affärsmän förstå, att det var ryssarna, som hade sista ordet.

Natander reagerade omedelbart med "Nej för tusan jävlar! Ni måste förstå mig rätt!". Han fortsatte: "Ni måste väl känna mej. Jag pratar och berättar om det jag vet, men Ni måste ta ner mina ord lite grann. Ni får inte ta det så högrävan- de, men det jag berättar är absolut sanning!"

På undan för undan ställda frågor berättade därefter Natander, att en utlänning, som icke har någon erfarenhet, ser aldrig en ryss utom på hotell Esplanads bar. Natander menade ryssar med något så när framstående ställning. Dessa bor nämligen i stor utsträckning på hotellet. En utlänning med erfarenhet och blick ser emellertid ryssarna litet här och var inom olika institutioner och handelsorganisationer. Det syns nämligen på de tjeckiska chefernas och tjänstemännens servila och ödmjuka uppträdande, vem som är ryss i sammanhanget. Man misstar sig aldrig på detta, anser Natander.

Under sitt senaste prag-besök begärde Natander hos sina tjeckiska kontaktmän att få ett samtal med en av de högsta cheferna i en affärsangelägenhet. (Jag vågade icke pumpa Natander ingående på just detta fall, då jag ju framlagt mina funderingar som rent principiella och Natander i annat fall kanske kunde förstå att vårt intresse väckts p.g.a. Wallenberg.) De tjeckiska kontaktmännen lovade ordna detta och

en dag hämtades han i bil från hotellet. En tjeckisk kontaktman var med. Vid ankomsten till chefens kontor, möttes de av en man, som icke behärskade annat språk än ryska. Mannen tillkallade emellertid två andra män, som talade flytande engelska. Sedan männen fått veta Natanders ärende, beklagade de att vederbörande chef satt i sammanträde och icke kunde störas, varför de ville ordna med bilskjuts tillbaka till hotellet. I avvaktan härpå passerade dock chefen - namnet har Natander lämnat i tidigare redogörelse - och det ordnades omedelbart så att Natander fick sitt samtal. (Enligt tidigare P.M. var det härunder som man diskuterade tjeckernas planer på att bilda ett tjeckiskt representationsbolag i Sverige och Natander drog upp Wallenberg-ärendet enligt dir. Hardebergs önskan.) För Natander var det klart "som korvspad" att chefen var ryss. Det utsades icke av någon, men Natanders erfarenhet var tillräcklig för att bedöma den saken.

Efter samtalet, som fördes under angenäma former, ordnades bilskjuts hem till hotellet igen.

Enligt Natanders ord var ifrågavarande chef icke den mest prominente "utsugaren" i Tjeckoslovakien, men inom den handelsgren Natander arbetar är han en av de störste.

Natander avslutade vårt samtal med: "Ni behöver inte tvivla på att han var ryss, för det var han!"

Stockholm den 22/9 1954.

E. Ullrich

*Härom skrev
Natander tala
med von Platen*

Jarring/DS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Sjöborgsutredningen

STOCKHOLM 22 september 1954.

Sprängt förtroligt.

N:o

BIL

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

2

MÅL

Eu^I

Broder,

Med anledning av Ditt handbrev den 6 september 1954 vill jag meddela Dig, att intet hinder möter att kostnaderna för Meyers resa upptages i beskickningens räkenskaper med departementet.

Räkningen över utgifterna bör emellertid tillställas mig personligen.

(Gunnar Jarring)

Beskickningsrådet G ö r a n s s o n,
B o n n .

dep. 22/9-54

R.

Jarring/DS
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Sjöborgsutredningen.

STOCKHOLM		24/9	19 54
N:o	47✓	BUD Chiffer	BIL.
INK. D. N:o.			
AVD.	GR.	MÅL.	
P	2	Eu ^I	

AL
Svensk
Wien

För Lorentzon från Jarring.

Polisen i Wien har hos Statens kriminaltekniska anstalt begärt tillstånd fastställande identiteten Rohan. Försök att med hänvisning till Allards tidigare samtal polis-presidenten få denne att helt taga tillbaka ovannämnda begäran. Telegraferas.

Cabinet.

Kp 24/9 1954 kl. 15.40 *df*

366

cf

25/9-54

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN
semester för legations-
sekreterare Lorentzon.

Wien den 23 september 1954.
Strängt förtroligt. 1 bil.

25/9 Ch.Tit.

PS

Ärade Broder,

./.

Allard har bett mig att uttaga en del av min semester under hans frånvaro från Wien, bland annat med anledning av att den omfattande ombyggnaden av kansli-lokalerna praktiskt taget omöjliggör handläggning av uppgifter av annat än rent löpande karaktär. Jag har därför i dag insänt en semesteransökan till UD. Rosborg kommer under min frånvaro att enligt tidigare bemyndigande (tel. 60 U 24.8.54) förestå beskickningen i egenskap av t.f. chargé d'affaires. Rosborg återkommer från semester senast den 2 oktober och jag skulle anträda min ledighet den 4.

Det är givet, att jag icke kommer att utnyttja en eventuellt beviljad semester, därest utvecklingen i Hellman-ärendet eller något annat viktigt ärende skulle påfordra min närvaro i Wien.

Min tillgivne
Gunnar Lorentzon
Gunnar Lorentzon

Utrikesrådet G. J a r r i n g,
Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

Jarring/DS

KUNGL. UTRIKES.
DEPARTEMENTET

sjöborgsutredningen

Telegram

STOCKHOLM		25/9	1954
N:o	48 ✓	BUD Chiffer	BIL.
INK. D. N:o			
AVD. P	GR. 2	MAL. I Eu	

åter t. Jarring

Svensk

Wien

L

För Lorentzon från Jarring.

Ditt handbrev 23 Tyvärr kan Du icke taga semester
med hänsyn Hellmanfrågans delikata läge. Du torde
få vänta tills Allard återkommit.

Cabinet

exp. 25/9 1015 SV

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD.)

Från Wien

Avsant den 27/ 9 19 54 kl. 1810

Inkom den 27/ 9 19 54 kl. 1930.

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 60:13		46
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	Eu I

Wiedemann Thulin

per tel. 28/9

AK

46.

För Jarring från Lorentzon.

Polispresidenten idag meddelat att
begäran kommer att återtagas i morgon.
Brew följer med kurir den 28. Edert chif-
fer 47 återopas.

Lorentzon.

Wien den 28 september 1954.
Strängt förtroligt och personligt.

Jarring/DS a HEMLIGST.
29/9 Statspolisintend. Thulin, f.k.
u. Jarring.

exp. 29/9-54
JK

Ärade Broder,

Polispresidenten, som jag först igår kunde träffa, var mycket ledsen över att ha förbisett, att hans underordnade skulle följa alla spår till utlandet, som Hellman lämnat efter sig, och att Sverige på så sätt skulle komma med i bilden. Han lovade emellertid, som jag meddelat i särskild ordning, att omedelbart återtaga hemställan till kriminaltekniska anstalten om identifiering av Hellman. Å andra sidan sade mig herr Holaubeck, att österrikarna, liksom vi, med största noggrannhet måste försöka identifiera Hellman. Man vore praktiskt taget helt övertygad om att han var Balcar, och bland annat hade en läkare, som opererat Hellman i foten under hans amerikanska fångenskap i Tyskland, kunnat bidra till identifieringen. Det skulle emellertid nu, när olyckan redan skett, se en smula underligt ut för Holaubecks underordnade, om det till Sverige ledande spåret (sannolikt fotostatkopian av det svarta passet) icke på något sätt följdes. Herr Holaubeck föreslog därför, att han skulle få skicka någon av sina underordnade till mig för att erhålla upplysningar i och för Hellmans identifiering. Då Hellman - i samma stil som han använde sig av i Sverige - vitt och brett orerat om sina goda svenska förbindelser och de "hemliga" uppdrag, som han fått av det svenska utrikesdepartementet, är ju denna begäran lättförståelig.

Innan denna hemställan tillmötesgår, får jag emellertid fråga, om hinder möter att jag ger den österrikiska polisen adressen till Hellmans första hustru, Vera Matousek, född Künzl-Jirersly. Detta torde väl vara det enklaste sättet att

Utrikesrådet G. Jarring,
Utrikesdepartementet.

övertyga den mest skeptiske polisman om vem Hellman är.

För det intresse saken må ha, kan jag för övrigt omtala, att Hellman alltjämt sitter i förhörshäkte här och att hans nuvarande hustru - hustru är kanske icke alldeles adekvat - bor i den av herrskapet förhyrda våningen, Wien VII, Schottenfeldgasse 63/VIII. Fru Anita "Rohan" får icke besöka honom i häktet förrän tidigast efter fyra veckor. Enligt vad polispresidenten uppgivit, lär hon taga saken mycket tappert, men inga logiska argument kan förmå henne att se klart på denna historia. Hellman tycks få en del pengar fortfarande och kan i häktet själv köpa den mat, som han vill ha.

Om tillgiven
Gunnar Lorentzon
Gunnar Lorentzon.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Moskva

Avsänt den 29/ 9 19 54 kl. 1540

Inkom den 29/ 9 19 54 kl. 1815

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 38: B		322
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	Eu I

nr
122
322.

För Lundberg personligen och strängt förtroligt.
Memorandum överlämnat till Zorin, som sade sig icke
nu före studium av långa aktstycket kunna göra annat
uttalande än det han gjorde till excellensen. Enligt
sovjetisk uppfattning förelåg icke anledning till ny
undersökning, då redan den föreslagna varit så uttöm-
mande. Eftersom det nya aktstycket nu förelåg komme
det dock att prövas.

Sohlman

Memorandum.

Raoul Wallenberg tog den 13 januari 1945 kontakt med den kommenderande ryske generalen i Pest för att med det ryska befälet dryfta problem, som mötte den svenska beskickningen i samband med de ryska truppernas inryckning i Budapest. Den 16 januari meddelade det ryska utrikesministeriet, att Wallenberg befann sig under de ryska truppernas beskydd. Den 17 januari tog Wallenberg avsked från sin personal i den av rysarna befriade delen av Pest och begav sig jämte sin chaufför Vilmos Langfelder under eskort av ryska officerare mot Debrecen för att söka kontakt med marskalk Malinovsky. Sedan dess har Wallenberg varit försvunnen. Vid olika tillfällen har från rysk sida meddelats, att Wallenberg icke befunnit sig eller befinner sig i Sovjetunionen.

Vid den utredning, som utrikesdepartementet företagit, har framkommit fullständiga bevis för att Wallenberg efter sitt försvinnande i Budapest hållits i fängsligt förvar i Sovjetunionen.

Uppgifter om Wallenbergs öde började inströmma till utrikesdepartementet strax efter hans försvinnande och fortsätter alltjämt att inkomma. Dessa uppgifter har noga kontrollerats även i vissa fall, då man från början haft anledning ställa sig misstänksam mot uppgiftslämnarna. Det har visat sig, att de allra flesta uppgifterna varit antingen osannolika, bevisligen oriktiga eller omöjliga att bedöma.

Anledningarna till att så många sådana opålitliga uppgifter inkommit är av skiftande slag. Wallenberg var en i Budapest känd man, och efter hans försvinnande uppstod en mytbildning. Tidningsskriverierna kring hans person har stimulerat åtskilliga fantasifulla personer att lämna uppgifter. Vissa uppgiftslämnare har sökt göra sig intressanta eller uppnå personliga fördelar genom att lämna uppgifter, medan andra icke strävat att nå egen fördel genom sitt vittnesmål men varit offer för personförväxlingar och andra misstag. Alla sådana opålitliga vittnesmål har bortgallrats.

För att ett vittnesmål skall av utrikesdepartementet godtagas såsom fullt tillförlitligt kräves, att det skall vara spontant avgivet utan påverkan av ledfrågor eller av vad som skrivits i tidningar eller av rykten, att vittnesmålet innehåller uppgifter, som icke kunnat erhållas på annat sätt än genom kontakt med Wallenberg eller hans närmaste omgivning i fängelset samt att vittnesuppgifterna kan styrkas genom uppgifter från andra, trovärdiga, av övriga vittnen oberoende källor. Vid sidan av sådana fullt bestyrkta vittnesmål föreligger vittnesmål, som bär alla kännetecken på trovärdighet men som icke kunnat direkt verifieras av oberoende källor.

Såsom kriterium på trovärdighet har icke godtagits sådana omständigheter, som att ett vittne rent subjektivt gjort ett allmänt trovärdigt intryck, utan endast objektivt konstaterbara fakta.

Av vittnenas uppgifter framgår, att Wallenberg och Langfelder, sedan de fängslats i januari 1945, fördes till Moskva, där de i början av februari insattes i fängelse. De skildes

från varandra. Wallenberg överfördes senare under våren till Lefortovskajafängelset. Han insattes där först i en cell i tredje våningen och flyttades senare upp till en cell i fjärde våningen, belägen ungefär ovanför den cell, där han först suttit. Uppgifterna om Wallenbergs vistelse i Lefortovskaja har styrkts av sex vittnen. Dessa vittnen har icke känt till varandras vittnesmål, som lämnats helt oberoende av varandra och som varit på väsentliga punkter samstämmiga. De har visat sig känna till detaljer beträffande såväl Wallenberg som Langfelder, vilka de icke kunnat erhålla kännedom om på annat sätt än genom direkt eller indirekt kontakt med dessa personer under deras vistelse i ryska fängelser.

Efter den svenska démarchen i juni 1947 och innan det ryska svaret lämnades den 18 augusti 1947 samt någon tid därefter företog de ryska fängelsemyndigheterna vissa åtgärder, som hade samband med fallet Wallenberg. Bl.a. förhördes ett antal fångar, som haft kontakt med Wallenberg eller Langfelder, beträffande sin kännedom om dessa personer. Det framgår klart, såväl av förhören som av andra omständigheter att vissa höga polisofficerare väl kände till Wallenbergs och Langfelders fångenskap.

Utöver de sex vittnen, som ovan åberopats, föreligger över 20 trovärdiga vittnesmål, som styrker Wallenbergs vistelse i rysk fångenskap vid olika tidpunkter. Det sagda torde emellertid vara fullt tillräckligt för att giva ledtråd för efterforskningar.

Under utredningens tidigaste skede föreföll Wallenbergs kvarhållande i Sovjetunionen helt obegripligt. Det har emellertid varit nödvändigt uppställa en hypotes rörande orsakerna

till hans kvarhållande. Åtskilliga omständigheter pekar på att förklaringen ligger däri, att den ryska polisen misstänkte Wallenberg för att i Budapest ha uppträtt som spion. Sådana misstankar ursäktar icke kränkandet av Wallenbergs diplomatiska immunitet men kan likväl ha utgjort det faktiska motivet för hans kvarhållande. De omständigheter, som föranlett uppställandet av denna hypotes, skall här redovisas.

Det blev under utredningen snart känt att den ryska polisen till olika vittnen uttalade anklagelser mot Wallenberg för spionage både för tysk och amerikansk räkning. Såväl anställda vid den svenska beskickningen i Budapest som andra personer i Wallenbergs omgivning hade av rysk polis underkastats förhör rörande Wallenbergs verksamhet, varvid dessa misstankar uttalats. Senare har från rysk fångenskap återvändande personer berättat, att olika fångar, som i fängelser i Moskva-området kommit i kontakt med Wallenberg och Langfelder, förhörts om samma förhållanden. Det är att märka, att dessa hemvändande fångar icke haft någon kunskap om de förstnämnda förhören med personer i Budapest. Flera av varandra oberoende vittnesmål av ensartat innehåll föreligger således på denna punkt.

Utrikesdepartementet har sökt utröna, huruvida det föreläggat omständigheter, som kunnat föranleda, att sådana misstankar uppkommit inom den ryska polisen. Inga konkreta uppgifter föreligger om de fakta, varpå misstankarna i verkligheten grundats. Det föreligger emellertid tre förhållanden, som möjligen kan ha givit upphov till de uppkomna misstankarna.

Den svenska B-avdelningen i Budapest, till vilken Wallenberg icke hörde, ehuru hans tjänster i enstaka fall kan ha tagits i anspråk, handhade på grund av uppdraget att skydda

de ryska intressena även skyddet av vissa ryska krigsfångar. För identifiering hade dessa utfrågats rörande namn, hemvist, vilka militära förband de tillhört etc. Denna utfrågning kan möjligen av den ryska polisen ha uppfattats som försök att utröna militära hemligheter. Syftet med utfrågningen var icke detta, och Wallenberg hade ingenting därmed att göra.

Under sin verksamhet för att hjälpa personer, som av tyskarna utsattes för rasförföljelse.- vilken verksamhet nedan skall utförligare skildras - utfärdade Wallenberg vissa provisoriska legitimationshandlingar, så kallade skyddspass. Så småningom hade obehöriga igångsatt förfälskning av sådana pass i stor skala. I behörig ordning utfärdade pass hade stulits eller överlåtits från de ursprungliga innehavarna. Åtskilliga falska eller illegalt utnyttjade pass hade därigenom hamnat i händerna på nazister och pilkorsare. Wallenberg kan icke göras ansvarig härför, men den ryska polisen kan möjligen, då pass påträffats hos sådana personer, ha fått den oriktiga uppfattningen, att Wallenberg skyddade fascistiska element.

Den tredje omständighet, på grund av vilken misstankar mot Wallenberg kan ha uppkommit, är mera komplicerad. Det är av yttranden från ryska polistjänstemäns sida under de ovannämnda förhören tydligt, att man på rysk sida icke satt tilltro till uppgifterna om Wallenbergs humanitära aktion i Budapest. Denna aktion var fullständigt unik. Den var betingad av de abnorma förhållanden under den nazistiska sönderfallsperioden i Ungern, och veterligen har ingen liknande verksamhet förekommit i något annat land. De delvis framgångsrika ansträngningar, som representanter för de svenska myndigheterna mot krigets slut vidtog för att rädda människor undan rasförföljelse i Tyskland, hade

en helt annan karaktär. Det kan därför vara skäl att något redogöra för Wallenbergs verksamhet. Den följande skildringen är ordagrant hämtad ur en rapport i översiktlig form över beskickningens verksamhet. Rapporten upprättades på sin tid av förste legationssekreteraren Per Anger, vilken tjänstgjorde på beskickningen i Budapest under 1944 och fram till beskickningens upplösning i början av 1945, och har icke skrivits med tanke på Wallenbergs försvinnande.

"Det tyska maktövertagandet innebar, att legationen ställdes inför helt nya och svåra problem. Under sitt samtal med Horthy dagen före inmarschen hade Hitler bl.a. fordrat, att 'Ungerns judeproblem skulle lösas'. Man ansåg, att Ungern hade visat en oförmåga att komma till rätta med detta problem och att en miljon judar i landet, varav cirka 300,000 i Budapest, kunde bli en farlig femte kolonn i den tyska arméns rygg.

Redan dagarna efter inmarschen började man arrestera judar i framstående ställning. De neutrala beskickningarna belägrades av massvis av judar, som anade vad som komma skulle och som bönföll om hjälp. I mottagningsrummet på svenska legationen trängdes hjälpsökande, och långt ut på gatan ringlade sig kön.

Steg för steg berövades den judiska befolkningen i landet snart sagt alla medborgerliga rättigheter. Det föreskrevs, att judarna skulle bära en gul stjärna på bröstet. Efter hand sammanfördes de i särskilda läger eller hus, utmärkta med gul stjärna, och de fick inte vistas utomhus. Deras lidanden förvärrades dagligen i ett ständigt crescendo furioso. Till slut upprättades ghetton, som var den sista etappen före deportationen till Auschwitz eller Birkenaus gaskamrar.

Våra möjligheter att hjälpa alla dem, som ställt sitt

hopp till svenska legationen, var i hög grad begränsade. Sett ur snäv juridisk synpunkt kunde legationen inte ingripa för andra än svenska medborgare samt de länders medborgare, vars intressen Sverige på grund av kriget företrädde i Ungern. Något måste emellertid göras och det snabbt, ty med varje dag försämrades judarnas läge. Till en början utfärdade vi provisoriska svenska pass - egentligen ett slags resedokument som under vissa förhållanden kunde ges även till andra än svenska medborgare - för personer med speciell anknytning till Sverige, i fråga om släktskap eller affärsförbindelser. De provisoriska passen erbjöd till en början inte något större skydd, men så småningom lyckades beskickningen efter förhandlingar med de ungerska myndigheterna genomdriva, att innehavarna av dylika pass behandlades som svenska medborgare och slapp bära judestjärnan. På så sätt undgick de i regel internering och deportation. Senare utfärdades intyg för judar, vilkas släktingar för dem ansökt om svenskt medborgarskap. Värdet av dessa intyg, som kom att bli förelöpare till de under Wallenbergs tid senare utfärdade s.k. skyddspassen, var vid första påseende diskutabelt. Avsikten var emellertid i första hand att vinna tid, och vi styrktes i våra fortsatta ansträngningar från personer, som vid razzior och husundersökningar lyckats klara sig undan genom uppvisande av sådana dokument.

Efter ganska kort tid hade beskickningen utfärdat inte mindre än 700 provisoriska pass och intyg. Hela beskickningen arbetade bokstavligen natt och dag under dessa månader."

Ministern hemställde till utrikesdepartementet om förstärkning, och Raoul Wallenberg sändes ned med ställning såsom förste legationssekreterare. Wallenberg hade för sin

räddningsaktion till sitt förfogande inte endast svenska medel utan även pengar, som ställts till förfogande av judar i Amerika genom War Refugee Board. Om Wallenbergs aktion berättar

Anger bl.a.:

"Wallenbergs aktion hade med tiden byggts ut undan för undan. Ett flertal kontor hade upprättats i olika delar av staden, och hans stab uppgick till cirka 400 personer. Wallenberg lyckades hos de ungerska myndigheterna genomdriva, att de anställda judarna blev befriade från att bära den gula stjärnan. På avdelningen utställdes skyddspassen, d.v.s. legitimationshandlingar försedda med ministerns underskrift, varihelt fräkt förklarades, att innehavaren och hans egendom stod under svenska beskickningens beskydd till dess avresa till Sverige kunde ske. Svenska regeringen hade nämligen förklarat sig beredd att mottaga samtliga judar, som var försedda med skyddspass. Från ungerska regeringens sida utlovades, att innehavarna inte skulle deporteras. De fick bo i särskilda hus, som beskickningen hyrt i Pest, de s.k. svenskhusen. Antalet skyddspass, godkända av de ungerska myndigheterna, uppgick till 5,000. Sedermera fördes i hemlighet utan myndigheternas vetskap fler och fler judar till dessa hus. Det totala antalet på detta sätt räddade judar var snart uppe i mer än det dubbla, eller cirka 10.000-15.000 människor.

Även vissa andra utländska beskickningar tog exempel av svenskarna och började utfärda legitimationshandlingar av liknande slag som skyddspassen. De lyckades i samråd med Wallenbergs avdelning hos myndigheterna utverka att ytterligare ett antal bostadshus ställdes till förfogande för

judar, som innehade dessa dokument. Under svensk ledning organiserades livsmedelsförsörjningen till de utländska husen och särskilda sjukhus upprättades."

Det anförda torde tillräckligt tydligt ange ~~s~~^aarten av Wallenbergs verksamhet. Den ryska polisen har emellertid haft svårt att tro på berättelserna om Wallenbergs verksamhet. Den har trott, att Wallenberg måste ha haft några andra, hemliga syften. Den omständigheten, att amerikanska judar delvis finansierat hjälpaktionen för de ungerska judarna, har av den ryska polisen uppfattats som bevis för att Wallenberg "spionerat" för amerikansk räkning.

Så har den fruktansvärda tragedien inträffat, att Wallenberg, som långa tider dagligen riskerade att mördas av nazister och pilkorsare och som gjort en hjältemodig personlig insats för att rädda människor, bland dem också icke-judiska socialister och kommunister, undan de fascistiska terroristerna, blivit misstänkt för att vara en spion och häktats.

Att framföra muntligt.

Ett från rysk krigsfångenskap återvänt vittne, som under fångenskapen endast ytligt hört talas om att en svensk diplomat vistats i Lefortovskaja och som därför icke medräknats bland de sex ^{i memorandum} ovan särskilt nämnda vittnen, som lämnat exakta uppgifter, har avgivit en berättelse, som innehåller åtskilliga Wallenberg ovidkommande, verifierade uppgifter. Han har emellertid också lämnat vissa uppgifter, berörande Wallenberg, som icke kunnat verifieras. Han uppger sålunda, att han vid förhör, som han själv underkastats, kommit underfund med att en hög polistjänsteman vid namn Merkulov haft ansvar för behandlingen av vissa fångar i Wallenbergs omgivning och troligen även Wallenberg. Han uppger, att denne Merkulov skulle vara identisk med en nära medarbetare till Beria. Han vill förklara den eljest ^{i sin mening} ~~tämligen~~ obegripliga behandlingen av en svensk diplomat såsom ett utslag av egendomliga polismetoder, som Beria infört och som han ansåge vara ägnade att skapa konflikthanledningar med främmande makter. Huruvida detta vittnes uppgifter förtjänar tilltro undandrar sig bedömande.

Jarring/DS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Sjöborgsutredningen.

Abel + Jarring

STOCKHOLM		30/9	1954
N:o	491	BUD Chiffer	BIL
INK. D. N:o.			
AVD.	GR.	MAL.	
P	2	Eu ^I	

Svensk

Wien

h

Handbrev Lorentzon-Jarring 28 september 1954.

Intet hinder ni delger adressen Hellmans första
hustru

Cabinet

Sep. d. 30/9 kl. 1100 H.

Gr

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD.)

Från Köln

Avsant den telex 19 kl.

Inkom den 1 / 10 19 54 kl. 1655.

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 10: B 20	
Avd. P	Gr. 2
Mål. Eu ^I	

8. 12. 20.

Edert chiffer 51. Helene Kaiser
befinner sig i Sovjet-zonen, adress o-
bekant.

Kumline.

1/10-54

MINISTÈRE
DES
AFFAIRES ÉTRANGÈRES

P. H.

sedan jag under iakttagande av
utrikesminister Lindens samtal med
hen Zorn i samma örelägenhet
det svenska memorandum av
den 29 september 1954 tillade jag
följande.

Ett av de intressen som lämnat
uppgifter men vars utslag inte
mottagits i memorandum då den
inte innehållit något egentligt
nytt i Wallenbergssaken hade sagt
sig ha kännit till den upp-
fattningen att det varit Merkulas
samt om den sovjetiska säker-
hetsfjändan handlagt ärenden av
dette slag ut skamsligen just
Wallenbergs fall. Skulle vi som sagt

iche formell aufirt dema intago
traddi vi all deti möglichen Kunde
eligena intresse für vedulearand
soutliche myndigheten. Jeg bedi där.
für anseti mig bärs unthigen
vennämme desamma.

Var förin gjnd ingon kam-
mentar.

Stulihalm den 1. X. 1954

Reisfsehlma

Avskrift.

P.M.

Sedan jag under åberopande av utrikesminister Undéns samtal med herr Zorin i somras överlämnat det svenska memorandum av den 29 september 1954 tillade jag följande,

Ett av de vittnen som lämnat uppgifter men vars utsago icke medtagits i memorandum då den icke innehållit något egentligt nytt i Wallenbergssaken hade sagt sig ha kommit till den uppfattningen att det varit Merkulov som inom den sovjetiska säkerhetstjänsten handlagt ärenden av detta slag och enkannerligen just Wallenbergs fall. Ehuru vi som sagt icke formellt anfört denna utsago trodde vi att det möjligen kunde erbjuda intresse för vederbörande sovjetiska myndigheter. Jag hade därför ansett mig böra muntligen omnämna densamma.

Herr Zorin gjorde ingen kommentar.

Stockholm den 1.X.1954.

Canberra den 30 september 1954.
Strängt Förtroligt. HP L.

Jarring/DS
9/10

a
Danielsson, f.k.
u. Jarring.

exp. 9/10-54
R.

AK

AV

Broder,

Efter två och en halv månaders dröjsmål har säkerhetstjänsten, sedan jag gjort två påstötningar i utrikesministeriet om saken, äntligen förmått sig att förhöra paret Petrov om Wallenberg.

Resultatet blev emellertid fullkomligt negativt. Fru Petrov hade inte hört talas om Wallenberg, men Petrow erinrade sig affären från sin tid i Stockholm. Han visste, att svenska regeringen hade gjort många demarcher för att få visshet om Wallenbergs öde och för att få honom fri, om han befunne sig i livet. Däremot hade han inte hört något om Wallenberg från Moskva eller under den tid han var hemma i Moskva.

Jag är mycket ledsen, att även detta uppslag visade sig helt värdelöst.

Jim Tjalling
Otto Johansson
Otto Johansson.

Utrikesrådet Jarring,
Utrikesdepartementet.

Bz

Hamburg den 12 oktober 1954.

HEMLIGST.

Jarring/DS a + b

15/10 Danielsson, f.k.

u. Jarring

4 bil.

Strängt förtroligt.

*sep 15/10 54
73.
Svechtien*

AL

R

Ärade Broder,

Äberopande dagens samtal ber jag få överlämna dels
en av hr Gatzemeyer, Amt für Verfassungsschutz i Hamburg,
i dag emottagen skriftlig rapport beträffande Ott, dels en
P.M. angående mitt gårdagssamtal med Ott.

Till den förstnämnda rapporten måste jag säga, att
hr Gatzemeyer gjort precis det, som jag bett honom att icke
göra. Såsom bl. a. torde framgå av jämväl närslutna upp-
teckning, som jag på sin tid överlämnade till Gatzemeyer,
hade jag bett att få veta, vad man visste om Ott, och icke
vad Ott visste.

I anslutning till rapporten upplyste Gatzemeyer, att
Ott hade ett mycket gott rykte i Travemünde. Den enda gång,
han hade varit i kontakt med polisen, hade varit, då Ott
för polisen anmält, att en mystisk person försökt att värva
Ott att spionera efter en direktör från Lübeck. Det hade
vid polisens undersökningar visat sig, att den mystiske
personen ifråga varit anställd i en detektivbyrå med skils-
mässomål som specialitet. Ott hade enligt polisens uppfatt-
ning handlat fullt korrekt i att icke inlåta sig med mannen
ifråga.

Till Otts villighet att resa till Stockholm vill jag
nämna, att jag fått intrycket av, att förhoppningen om en
gratisresa icke legat bakom hans första kontakt med pastor

Herr Utrikesrådet G.V. Jarring,

S t o c k h o l m.

Hansson. En dylik önskan berördes icke alls under mitt sammanträffande med Ott den 30 juli och dök upp först så småningom under promenaden fram och tillbaka på hans parkeringsområde, och då mera som ett alternativ till ett besök här av någon anhörig till Wallenberg.

Ett urklipp angående den i ärendet ^{följande} omnämnde Gottlieb närslutes jämväl. ./.
den nämnda följande

K. Reinius
(K. Reinius).

Betr.: O t t , Wilhelm Werner Alfred,
Lübeck-Travemünde, Steenkamp 47, II.

O t t wurde am 6. 10. 54 in seiner Wohnung aufgesucht und über die Ereignisse im Zusammenhang mit dem seit 1944 in Budapest verschwundenen schwedischen l. Gesandtschaftssekretär W a l l e n b e r g befragt.

O t t erklärte, im April 1945 in der Nähe von Frankfurt/O. in russische Gefangenschaft geraten zu sein. Er kam in ein Gefangenenlager, belegen etwa 7 km von Omsk. Die Belegschaft dieses Lagers wurde mit Untertagearbeiten in einem etwa 1 km vom Lager entfernten Eisenerzbergwerk beschäftigt. Im Lager herrschte während der ganzen Zeitdauer der Gefangenschaft des O t t (bis Okt. 49) Schreibverbot. Aus diesem Grunde kann O t t seine Angaben über die Ereignisse im Lager nur aus dem Gedächtnis machen, da er keinerlei Notizen zu machen in der Lage gewesen ist. O t t glaubt, daß etwa im Winter 1946/47 ein Trupp von ca. 80 Gefangenen (Angehörige verschiedener Nationen) im Lager eintraf, vor deren Ankunft besondere Maßnahmen zu einer Isolierung dieses Trupps getroffen wurden. Das Lager selber hatte eine Belegung von ca. 6-800 Mann, doch wechselte die Zahl der Gefangenen durch ständige Sterbefälle und Neuzugänge. Innerhalb des Barackenlagers, welches mit einem dreifachen Stacheldrahtzaun umgeben war, wurde eine Ecke mit 2 Baracken noch besonders durch Drahtsperrren vom übrigen Lager abgeteilt. In dieses Sonderlager kam der erwähnte Trupp neuer Gefangener. In der Baracke, in welcher O t t untergebracht war, befand sich auch ein Schwede, welcher im April 45 während der Kampfhandlungen in Berlin durch die Russen gefangenengenommen war. O t t meint, daß der Name dieses Schweden Sven Jörgens(s)on war. Jörgenson, welcher während der ganzen Gefangenenzzeit des O t t Bettgenosse mit diesem war und auch nach der Entlassung des O t t , welche aus Krankheitsgründen erfolgte, war etwa gleichaltrig mit O t t , also etwa 1920 geboren. Er berichtete, daß er aus Jönköping stamme und dort Frau und 2 Kinder (Mädchen) habe. Diese befanden sich 1949 ~~nach~~ im schulpflichtigen Alter. O t t glaubt sich zu erinnern, daß Jörgenson ihm berichtete, er sei irgendwie an der Schwedischen Gesandtschaft in Berlin beschäftigt gewesen. Eines Tages, es mag nach der Erinnerung O t t s etwa 1/4 Jahr nach Eintreffen des Sondertrupps gewesen sein, berichtete Jörgenson dem O t t , in diesem Sondertrupp befände sich auch ein Schwede namens W a l l e n b e r g , und zwar deutete J. an, daß es sich hierbei um den früheren Schwedischen Gesandtschaftssekretär aus Budapest handelte. Weitere Einzelheiten weiß O t t über W a l l e n b e r g nicht zu berichten, doch gewann er den Eindruck, daß es Jörgenson irgendwie gelungen war, einen Kontakt mit W a l l e n b e r g herzustellen. Er interessierte sich begreiflicherweise nicht besonders für diese Angelegenheit, da auf Grund der ganzen Lagerverhältnisse jeder Gefangene am meisten an sich selber interessiert war.

*Vorher im Lager
verblieb.*

Betr.: Ott, Wilhelm Werner Alfred,
Lübeck-Travemünde, Steenkamp 47 II.

Wie aus dem Bericht vom 7.10.54 hervorgeht, war es Ott nicht möglich, die genaue Bezeichnung des Gefangenenlagers anzugeben. Dadurch ist es auch nicht möglich, Ermittlungen nach dem weiteren Verbleib des genannten Jörgens(s)on durchzuführen, welcher vielleicht noch Näheres über das weitere Schicksal von Wallenberg mitteilen könnte. Erforderlich ist also zunächst die Feststellung des Lagers, in welchem Ott sich aufhielt. Hierzu wurde eine Anfrage an das "Städtische Krankenhaus Lübeck, Krankenhaus Priwall, Travemünde", gerichtet. Dort erklärte man an Hand vorliegender Aufzeichnungen, Ott sei dort in Behandlung gewesen vom 1.11.49 - 4.1.1950, und zwar traf er ein aus dem damaligen sogenannten "L.M.B.-Lager, Lübeck (Lübecker Maschinenbau-A/G.), nachdem dort von Friedland eingetroffen war. Die Krankenpapiere über den Ott (und damit vielleicht eine nähere Angabe über seinen Aufenthaltsort in der UdSSR) sind nach Auflösung des LMB-Lagers an irgendein Krankenblatt-Archiv gesandt worden. Es ist aber heute nicht mehr festzustellen, an welches von drei in Betracht kommenden Archiven die Papiere gingen. Die drei Adressen sind die folgenden:

- 1/ Krankenschlupf, Kassel, Bernadotteplatz 3,
- 2/ Deutsche Dienststelle für die Benachrichtigung der nächsten Angehörigen von Gefallenen der ehemaligen deutschen Wehrmacht, Abt. Dokumenten-Zentrale, Berlin-Wittenau, Postfach
- 3/ Archiv der ehemaligen deutschen Wehrmacht,
Korhelimünster bei Aachen.

Über Ott ist ergänzend noch mitzuteilen, dass er nach eigener Angabe früher in Stettin wohnhaft war und dort auch Frau und Kinder hatte, welche durch Bombenangriff umkamen.

Die Angaben des Ott über seine Gefangenschaft machen aufgrund vieler, im Bericht wegen ihrer relativen Unwichtigkeit nicht angeführten Einzelheiten einen durchaus glaubwürdigen Eindruck. Ott war bei der Unterhaltung mit ihm äußerst zurückhaltend und erst sehr langsam konnte er zum Sprechen gebracht werden. Als Grund hierfür nannte er eine starke Befürchtung, dass seine Aussagen in Sachen Wallenberg den Russen zur Kenntnis gelangen könnten, wodurch er Schwierigkeiten für in der SBZ lebende Angehörige befürchtet. Immer wieder musste ihm versichert werden, dass seine Angaben absolut vertraulich behandelt werden.

T. 12.10.1954.

370

Gab...

P. M.

angående samtal med Wilhelm Ott måndagen den 11 oktober 1954 i Travemünde.

Ott verkade till en början rätt upprörd över, att en tysk myndighet anmodats verkställa en undersökning om honom, men lugnade sig under samtalet, som varade från c:a kl. 21.15 till strax över 23.00. I synnerhet hade hans hustru blivit mycket orolig över besöket av tjänstemannen från Amt für Verfassungsschutz i Hamburg och närapå fått tvångsföreställningar. Hon var nämligen halvjudinna från Danzig, där hennes far haft en större manufakturaffär. Hennes far, farbror och mormor hade under kriget av tysarna förts till gettot i Warszawa och omkommit där. Hon hade därför en fasa för allt vad tysk kriminal- och säkerhetspolis innebure.

Ott hade inför den tyske tjänstemannen varit så återhållsam i sina uttalanden som möjligt och upprepade gånger hänvisat till, att han berättat allt, vad han visste om Wallenberg och Jörgensen för svenske konsuln i Hamburg. Ott verkade även rätt förvånad över, att Wallenbergs familj icke på något sätt avhörts eller velat ha ytterligare upplysningar från honom. Han hade därför funderat på, om de till mig lämnade uppgifterna verkligen framförts till familjen, eller om det kunde vara så, att familjen stode helt likgiltig inför sonens öde. Han hade t.o.m. gått så långt som att misstänka, att Wallenberg kanske haft några ovänner i Utrikesdepartementet, och att hans - Otts - uppgifter därför tystats ner. Hur som helst hade han dock varit belåten med, att han själv icke mera behövde förekomma i ärendet. För en tre veckor sedan hade han emellertid i hemmet på en och samma dag uppsökts av tre svenska journalister - en ensam och två tillsammans - som önskat intervjua honom beträffande hans kännedom om Wallenbergaffären. Ott hade avvisat dessa intervju försök och sagt, att han ville bli lämnad i fred, att han visserligen kände till vissa saker, men att han icke kunde berätta något för utomstående, och alldeles speciellt icke för journalister. Dessa hade därefter icke avhörts mera. Ott sade sig icke alls

kunna förstå, hur dessa journalister fått nys på honom. Han hade endast omtalat saken för pastor Hansson, mig och den svensk, som han vid vårt tidigare samtal omnämnt. Att den sistnämnde icke hållit tyst, ansåg han knappast troligt, varför han misstänkte Hansson, mig eller någon i Stockholm att ha varit för lösmynt.

Ott nämnde vidare, att han kommit ihåg vissa ytterligare detaljer om Wallenberg, som han skulle ha hört av Jörgensen. Denne skulle visst också ha lyckats få kontakt med Wallenberg genom en tysk uppsyningsman, tillhörande den kommunistiska organisationen Antifa. Han ville dock icke berätta något för någon - icke ens för mig. Under samtalets gång vände han sig plötsligen till mig och frågade: "Vet Ni, att Wallenberg en gång flydde från lägret vid Omsk?" Då jag svarade nekande, yttrade han, att en flykt verkligen förekommit, och att Wallenberg lyckats taga sig helt fram till en förort "Babice" vid Warszawa, där han någon tid hållit sig gömd hos en katolsk präst, men senare åter gripits av ryssarna. Upprepade försök att få veta detaljer om flykten, ävensom annat om Wallenberg, misslyckades tyvärr.

Med anledning av ett yttrande av Ott i samband med diskussionen om Wallenbergs familj framkom så småningom, att han vore villig att för en representant från familjen - dock endast i min närvaro - nämna samtliga de upplysningar, som han tidigare undanhållit mig, eller som han efter samtalet med mig i juli kunnat erinra sig. Om han haft pengar, så skulle han ha rest till Sverige för att uppsöka Jörgensens och Wallenbergs anhöriga, men på grund av det dåliga vädret under sommaren hade hans förtjänst varit alltför knapp för att tillåta en sådan resa. Om han bleve bjuden på alla kostnader, så skulle han nog kunna komma ifrån sitt arbete, och han skulle då även vara villig att lämna Utrikesdepartementet allt, vad han visste i saken. Helst skulle han dock vilja, att jag, som han ju nu lärt känna, åtföljde honom, men jag fick det intrycket, att detta icke var ett absolut villkor. Om en dylik inbjudan mot all förmodan verkligen skulle komma, så vore det ur hans synpunkt bäst, om det kunde ske så snart som möjligt, då han i november tänkt resa på semester till Lüneburger Heide på en tre veckor till anhöriga till fru Ott.

Att Ott kommit ihåg ytterligare en del saker berodde på, att han efter samtalet med mig och i synnerhet efter besöket av

journalisterna intensivt försökt att komma ihåg allt, som berörde Wallenberg. Han hade även försökt erinra sig namn på olika medfångar, men endast kommit fram till, att en av dessa vore hemmahörande i Bamberg/Bayern (beläget mittemellan Würzburg och Bayreuth) och återvänt dit i november 1949. Om han t. ex. kunde få tillfälle att studera en lista över samtliga krigsfångar, som återkommit till Bamberg i november-december 1949, så skulle han nog kunna komma ihåg namnet, men det vore knappast troligt, att Heimkehrerverband skulle lämna ut en dylik lista.

Även om Ott ideligen återkom till det fula i att sätta tysk kriminalpolis på hans spår, skildes vi som vänner. Jag fick bl. a. följa med hem till honom på en blixervisit för att se, hur han lyckats ordna det för sig, sedan han i november 1949 börjat utan någonting alls. Då frun och yngsta barnet (tre år) för tillfället voro bortresta till Potsdam för att ordna vissa saker beträffande det s. k. Lastenausgleich, tyckte han, att det passade utmärkt att komma omedelbart. Bostaden var en liten tvårums-lägenhet och gjorde ett mycket snyggt och välhållet, om än något ^{enkelt} ~~enkel~~ intryck.

Hamburg den 12 oktober 1954.

(K. Reinius).

P. S. En bidragande orsak till, att han tog kontakt med pastor Hansson, hade varit den hjälp från Sverige, som lämnats tyskarna efter kriget. Själv hade han för några år sedan fått en vinterrock, som alltjämt komme väl till pass under blåsiga vinterdagar.

Wilhelm Werner Alfred O t t,
34 Jahre alt, Flüchtling aus Pommern, wohnhaft
Lübeck-Travemünde, Steenkamp 4, Personalausweis
SH 691935, ausgestellt vom Bürgermeister der Stadt
Lübeck am 4.7.1952, gültig bis zum 3.7. 1957. Park-
wächter beim Kurhotel, Travemünde. Glaubensbekennt-
nis: Neuapostolische Kirche in Travemünde.

Angeblich April 1945 Frankfurt/Oder gefangen-
genommen, November 1949 aus sovjetischer Gefangen-
schaft entlassen.

Angaben erwünscht über seine Person, Glaubens-
würdigkeit u.s.w.

Totgesagter schreibt Briefe

Von unserem Korrespondenten

Ku. Stockholm, 11. Oktober

Das schwedische Rote Kreuz hofft über den russischen Verbindungsmann Nikolai Tschikalenko endlich eine Verbindung zwischen dem ehemaligen Beamten Roland Gottlieb von der deutschen Gesandtschaft in Sofia und seiner in Boreas in Schweden lebenden Frau Ruth Gottlieb und seinen Töchtern Karin und Brigitta herzustellen. Im Oktober 1952 hatte die Familie Gottlieb die offizielle Mitteilung erhalten, daß Gottlieb in sibirischer Gefangenschaft gestorben sei. Jedoch im Dezember 1953 erhielt die Familie von einem heimkehrenden Mitgefangenen die Nachricht, daß Gottlieb am Leben sei, und im Januar erreichte die Familie auf Umwegen eine Karte von Roland Gottlieb selbst. Dies war die erste Mitteilung, die die Familie seit Kriegsende erreicht hat. Roland Gottlieb selbst hatte keinerlei Nachricht über das Wohlergehen seiner Familie erhalten. Mittlerweile sind weitere Nachrichten von Gottlieb eingetroffen, unter anderem berichtet er, daß er 25 Rote-Kreuz-Pakete erhalten habe. Er bitte um Seife und Vitamine. Das schwedische Rote Kreuz versucht nun bei den russischen Behörden die Rücksendung Gottliebs zu veranlassen.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

sjöborgsutredningen

STOCKHOLM 13 oktober 1954.

~~Strängt förtroligt.~~

N:o		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

Broder,

Med hänvisning till meddelande i särskild ordning av den 18 september 1954 vore jag Dig tacksam, om Du med några rader ville delgiva oss Din syn på möjligheterna att kunna utröna något angående Wallenberg från Moser.

(Gunnar Jarring)

Envoyén K u m l i n,
B o n n .
- - - - -

exp. 10/10 54
B.

Jarring/DS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Sjöborgsutredningen.

Telegram

STOCKHOLM		14/10	19 54
N:o	64	BUD Chiffer	BIL.
INK. D. N:o			
AVD.	GR.	MÅL.	
P	2	Eu ^I	

af Jarring

Svensk
Bryssel

För Reuterskiöld från Jarring.

Kan det utrönas något om nuvarande vistelseort och personliga data greve Michael Koutouzow-Tolstoj som 1944 i Budapest representerade svenska beskickningen och Röda Korset vid övertagande av vård ryska krigsfångar. Dessförinnan var Tolstoj Svenska Röda Korsets representant Langlet behjälplig efterforskning ungerska judar. Efter ryska ockupationen blev han chef för stadskommendaturens utlänningsbyrå i Budapest. Enligt uppgift från Langlet vore Tolstoj belgisk medborgare enligt annan uppgift rysk. *Telegrafi.*

Cabinet

14/10 kl 1315 N

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD.)

Från Köln

Avsändt dentelex 19 kl.

Inkom den 15/ 10 19 54 kl. 1730.

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Dnr 10:13		22
Avd. P	Gr. 2	Mål. E E

AG

22.

8

För Jarring.

Jag planerar i samband med tjänsteresa till Wien nästa månadsskifte personligen besöka Mošer om dennes hälsotillstånd medger detta.

Kumlin.

Jarring/DS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

sjöborgsutredningen.

STOCKHOLM 15 oktober 1954

~~Strängt förtroligt.~~ 2 bil.

N:o

BIL

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

2

MÅL.

Eu^I

Broder,

./.

./.

Jag översänder härmed ett till Dig ställt brev från författaren Philipp som representant för Wallenberg-familjen samt ett brev från samme herre till Ott. Philipp skulle önska att Du visade upp båda breven för Ott men däremot icke låte honom behålla det till honom ställda brevet. På grundval av dessa brev skulle Du då försöka att få Ott till att komma ut med ytterligare uppgifter om Wallenberg - om han nu verkligen har några att lämna.

Vi ha fortfarande misstankar om att Ott icke talar full sanning om sin person och sina upplevelser. Jag skulle därför vilja föreslå, att Du tar kontakt telefonledes med Göransson i Bonn och diskuterar med denne alla upptänkliga möjligheter att få ut något mera om Otts person. Kanske kan det gå genom Suchdienst eller någon annan för mig okänd tysk institution, som sysslar med krigsfångar, särskilt sådana som har återvänt till Tyskland. Vad vi främst skulle vilja ha konstaterat är om Ott verkligen har befunnit sig i något ryskt läger och i så fall i vilket eller vilka.

(Gunnar Jarring)

Vicekonsul Reinius,
Hamburg.

exp. 15/10-54
R.

373

Avskrift.

RFATTARE RUDOLPH PHILIPP

Stockholm Ö, den 14. Oktober 1954

Herrn Konsul K. R e i n i u s
H a m b u r g

Als Repräsentant der Familie des Legationssekretärs Raoul Wallenberg danke ich Ihnen herzlichst für Ihre Bemühung im Interesse Raouls. Um jeden möglichen Zweifel des Herrn Wilhelm O t t zu zertreuen erkläre ich ausdrücklich, dass Sie, sehr geehrter Herr Konsul, das volle Vertrauen der Familie Raouls besitzen, und Raouls Mutter und Vormund Sie bitten, nochmals Herrn O t t aufzusuchen.

Damit er auch diesen Brief lesen und verstehen kann, schreibe ich ihn deutsch.

Bitt Herrn Ott auch beiliegendes Schreiben zur Kenntnis zu bringen.

Mit vorzüglicher Hochachtung

Undert. Rudolph Philipp

Mit 1 Beilage.

P.S. Auf beigehefteter Visitenkarte des Herrn Åhlander schreib Herr Ott eigenhändig Namen und Adresse.

R.Ph.

374

FÖRFATTARE RUDOLPH PHILIPP

Stockholm Ö, den 14. Oktober 1954.

Herrn Wilhelm O t t

TRAVEMÜNDE

Werter Herr Ott,

als Repräsentant der Familie des königl. schwedischen Legationssekretärs Raoul Wallenberg danke ich Ihnen für Ihre intensiven Bemühungen, mit R.W.'s Angehörigen in Kontakt zu kommen. Seien Sie überzeugt, dass wir uns Ihnen erkenntlich zeigen werden, wenn Sie uns FAKTA - Tatsachen - betreffend Raoul mitteilen. Ich kann nicht glauben, dass Sie immer wieder Ihnen unbekannte schwedische Autofahrer baten, Sie mit uns in Kontakt zu bringen, nur um sich wichtig zu machen. Sie erklärten auch einigen Schweden, dass SIE VERGEBLICH SICH IN DIESER SACHE AN DAS SCHWEDISCHE KONSULAT IN HAMBURG GEWANDT HABEN. Und nun, wenn der Konsul Sie persönlich in Ihrem Wohnsitz aufsucht, haben Sie zu ihm nicht volles Vertrauen? Was Sie bisher mitteilten ist so unbestimmt und in der Form nicht einmal kontrollierbar. Ich kann nicht begreifen, dass Sie phantastische Dinge betreffend einen fremden Staatsbürger zu wissen behaupten und gleichzeitig nicht wenigstens 10 Namen von Deutschen mitteilen können, die mit Ihnen jahrelang im Lager waren.-

Nunmehr wissen Sie, lieber Herr Ott, dass unser Konsul das volle Vertrauen der Familie R. Wallenbergs besitzt. Kommen Sie diesmal nicht mit Tatsachen; dann müssen wir leider annehmen, dass Sie mit den wiederholten Botschaften an uns nichts Gutes bezweckten.

Ich habe im Laufe der letzten Jahre sehr viele echte Zeugen gehört. Menschen, die beweisbar zu genau angebbaren Zeiten an genau bestimmten Orten mit R.W. zusammen waren. Jeder Heimkehrer kennt Dutzende Namen und Adressen von Schicksalsgefährten. Ist Ihr Gedächtnis so geschwächt, dass Sie nicht Data Ihrer nächsten Kameraden in der Arbeitsbrigade, im Schlafsaal etc kennen, dann muss ich leider annehmen, dass das, was Sie betreffend R.W. und den anderen Schweden andeuteten in das Reich der Phantasie gehört.- Haben Sie aber aus Mangel an

Vertrauen Fakta verschwiegen, dann bitte das jetzt gut zu machen.

Mit besten Dank im voraus

Undert. Rudolph Philipp

Ljörzutsredningen

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD.)

Från Bryssel

Avsant den 16/ 10 19 54 kl. 1211

Inkom den 16/ 10 19 54 kl. 1300.

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 11:13		5
Avd. P	Gr. 2	Mål. Lu ^I

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

AK

5.

Edert chiffer 6.

För Jarring.

L

Michel Golenischtscheff Koutousoff
Tolstoi naturaliserad belgare ej greve
bosatt rue de Letang H. Hensy lez Verviers.
Reuterskiöld.

Coll.: *Q*

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

Wien den 15 oktober 1954.

Strängt förtroligt och Personligt.

1 bil.

Jarring/DS a + b
18/10 Danielsson, f.k.
u.Jarring.

exp. 18/10-54
B.

RL

Ärade Broder,

./.

Härmed ber jag i avskrift få insända en promemoria
angående Hellmans senaste göranden och låtanden. Vi ha
erhållit ett löfte av polismyndigheten att bliva informe-
rade i god tid, innan österrikarna företaga en utvisning.

Min tillgivenhet
Gunnar Lorentzon
Gunnar Lorentzon

Utrikesrådet G. J a r r i n g,
Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

G

Wien, am 14. Oktober 1954.

I n f o r m a t i o n.

Auf Grund eingehender polizeilicher Erhebungen über den angeblichen Dr. Marcel R o h a n, alias Jaromir Alexander B a l c a r, konnte folgendes festgestellt werden:

Ende August 1954 traf Dr. R o h a n in Begleitung der Anitra B i ö n s t a d in Hallstatt, Ober-Österreich, ein und nahm dort in einem Privatquartier Aufenthalt. Bald nach seiner Ankunft in Hallstatt (ca. 1 oder 2 Tage nachher) erklärte er seinem Quartiergeber gegenüber, er beabsichtige, sich zu verehelichen und ihn als Trauzeugen in Anspruch nehmen zu wollen. Als Termin für die kirchliche Trauung wurde der 11. September 1954 in Aussicht genommen. Etwa am 2. oder 3. September erschien aber Dr. R o h a n plötzlich beim Pfarrer und bat um Vorverlegung der kirchlichen Trauung. Er zeigte dem Pfarrer ein Paket mit Hundertschillingnoten und ersuchte ihn, die ganze Hochzeit vorzubereiten, gab ihm aber nur 100.- S. Die Bezahlung für die Kosten der Trauung in der Höhe von 467.- S blieb er bis heute schuldig. Knapp vor der kirchlichen Trauung reiste R o h a n angeblich auf 2 oder 3 Tage nach Wien, u.zw. fuhr er ohne Gepäck fort und kehrte mit einem Koffer mittlerer Grösse zurück, in welchem sich sein Trauungsanzug und Champagner befunden haben soll. Weiters kamen etwa 2 Tage vor der kirchlichen Trauung die Mutter und der Bruder der Braut in Hallstatt an und nahmen dort im Hotel "Grüner Baum" Quartier. Bei den Genannten handelt es sich um eine Gertrud S t a n g e n b e r g, 17.3.1900 in Stockholm geboren, schwedische Staatsbürgerin, ordentlicher Wohnsitz Villa Gatan 22, Reisedokument: VH 1763 und Bjarne B i ö n s t a d 24.6.1927 in Stockholm geboren, schwedischer Staatsbürger, in Oslo, Stortingsgatan 8 wohnhaft, Reisedokument: Uj 0291. Sie kamen mit einem von Bjarne Biönstad gelenkten, aus München stammenden Mietwagen (Opel-Olympia). Bemerkenswert ist, dass die Braut bei der Aufgebotsverhandlung keinen Trauschein der Eltern vorlegte und es sich nach ihren Angaben bei ihrer Mutter offenbar um eine geborene

Gertrud Lindholm, 1900 in Stockholm geboren, handelt. Der Name Stangenberg wurde jedoch nicht angeführt.

Der Pfarrer von Hallstatt erhielt bereits im Juni oder Juli ein Schreiben der Anita B i ö n s t a d aus Schweden, worin sie ihm mitteilte, dass sie die Absicht habe, in Hallstatt zu heiraten. Der Pfarrer erkundigte sich hierauf beim Standesbeamten über erforderliche Einzelheiten und antwortete der Genannten. In der Folge kam dann ein Brief des Brautpaares vom 25.8.1954 aus Wien, in welchem hervorgehoben wurde, dass die Kosten der Trauung keine Rolle spielen und der besondere Aufwand des Priesters in Form eines Geschenkes für die Kirche vergütet werden würde. Im übrigen wurde um eine besonders feierliche Form wegen angeblich prominenter Gäste aus Schweden ersucht. Im Hotel "Grüner Baum", in welchem - wie bereits erwähnt - die Mutter und der Bruder der Frau untergebracht waren, wurde von Dr. R o h a n mehrmals ausdrücklich erklärt, dass alle Rechnungen, insbesondere auch die anlässlich der Trauung entstehenden, nicht von ihm bezahlt würden. Die Hochzeitstafel wurde auch tatsächlich vom Bruder der Frau bezahlt. Im übrigen gab sich R o h a n im Hotel als Prinz aus und fiel wegen seiner übermässigen Gesprächigkeit auf. Er machte die verschiedensten Mitteilungen über sein bisheriges Leben und behauptete u.a. auch, 7 Jahre für den CIC gearbeitet zu haben. Auch dem Pfarrer gegenüber wies er auf seine fürstliche Abstammung hin und gab die Namen seiner Ahnen und deren verschiedenen Titel an. Weiters erklärte R o h a n sowohl dem Pfarrer als auch dem Bürgermeister gegenüber, er trage sich mit dem Gedanken, das Schloss Grub um 570.000 bzw. 800.000 S zu kaufen. Dem Bürgermeister gegenüber erklärte er ferner, aus einer fürstlichen, in der CSR enteigneten Familie zu stammen. Sein Vater sei Richter in Prag gewesen. Weiters behauptete R o h a n, neben der schwedischen auch die österreichische Staatsbürgerschaft zu besitzen. Während seines Aufenthaltes in Hallstatt erhielt R o h a n, soweit festgestellt werden konnte, 2 mal Geldsendungen vom 100.- und 200.- S.

Zwei Tage nach der kirchlichen Trauung reiste Dr. Rohan nach Wien, um angeblich an einer Pressekonferenz teilzunehmen. Die angeblichen Verwandten der Frau waren bereits einen Tag nach der kirchlichen Trauung abgereist. Am Samstag, den 11.9.1954 erhielt die zurückgebliebene Frau ein Telegramm, worauf sie am nächsten Tag ebenfalls abreiste, nachdem sie erklärt hatte, wieder zurückzukommen. Sie kehrte jedoch ebenfalls nicht mehr zurück, sondern hinterliess beim Quartiergeber einiges Gepäck und blieb im übrigen die aufgelaufene Miete von etwa 700.-S schuldig.

Anlässlich der polizeilichen Erhebungen konnte weiters festge-

stellt werden, dass R o h a n bereits einmal, u. zwar vom 16.10. bis 19.10.1953 in Hallstatt gemeldet war. Bei dieser Meldung legte er den schwedischen Reisepass Stockholm HK 9994 vor (bei der Meldung im August 1954 hingegen den Pass HK 9997 - K.U. Dept.). Damals stieg er im "Bräu-Gasthof" mit seiner angeblichen Gattin, Joan H u n t, ab, mit welcher er sich nach seinen Angaben auf dem Meldezettel am 11.9.1953 verehelicht hatte.

Auf Grund weiterer polizeilicher Untersuchungen (erkennungsdienstliche Behandlung) wurde inzwischen die Identität des angeblichen Marcel R o h a n mit der als Jaromir B a l c a r beschriebenen Person festgestellt, der sowohl in Frankreich als auch in der Bundesrepublik Deutschland Anlass zu behördlichen Massnahmen gab.

Weiters ergab sich, dass B a l c a r alias R o h a n im Jahre 1950 Beziehungen zu einer ehemaligen Angestellten der Argentinischen Gesandtschaft in Wien anknüpfte, die zu Weihnachten 1950 zur Verlobung führten. Die Eheschliessung wurde von B a l c a r jedoch unter verschiedenen Vorwänden hinausgeschoben und schliesslich blieb jede Nachricht von ihm aus. Sie brachte schliesslich in Erfahrung, dass er sich angeblich in Haft bei den amerikanischen Besatzungsbehörden in Deutschland befand. Im übrigen wurde von der Genannten ebenfalls an Hand des polizeilichen Lichtbildes einwandfrei die bereits erwähnte Identität des B a l c a r mit R o h a n bestätigt.

R o h a n alias B a l c a r wurde schliesslich am 10.9.1954 von der Bundes-Polizeidirektion Wien in vorläufige Verwahrung (Schubhaft) genommen, um gegen ihn ein Aufenthaltsverbot vorzubereiten. Seiner Berufung gegen die Verhängung der Schubhaft wurde mit Bescheid der Sicherheitsdirektion für Wien vom 11.10.1954 keine Folge gegeben.

20/10-54 Avskrift av bil.
överlämnad till Danielsson.

Bröder,

Bilagda papper fick jag
idag. Jag har begärt att få anges-
mannens namn och adress — han
bor nu i Trieste — och dessa
upplysningar ha eftertelegrafats.

Tillgiven
Thede.

20/10 54.

"Spätheimkehrer"
20/10 1954

The following information has been given by
a Roumanian refugee who left Roumania end of
February 1953:

"In April 1952 while serving as a guard on
the Danube Black Sea Canal, I met and talked
with a forced labour worker who claimed to
be a Swede who had been in the Swedish Embassy
Budapest until 1945, helping Jews to escape.
In 1945 when the Russians entered the Embassy
and began to loot it he went to the Russian
H.Q. to complain. He was put in prison by
the Russians and sent to Oradea. From there
he went to a prison on Ardeal and finally
arrived at the Canal. He was a cultured
man and asked me if I managed to escape, to
make contact with the Swedish Embassy and
try to get him out.

"I cannot remember his name but the following
is his physical description:

Aged	40/44 years
Face	long; pale
Height	180 cms.
Weight	70 kgs.
Hair	dark going grey, bald from forehead to back of head.
Eyes	dark
Dist.	scar on side of jaw. May
Marks	have been a Jew.

"He said he had been in Israel before the war
and was in Budapest during the German
occupation. I believe I could recognise him
from a photograph."

KUNGL.

SVENSKA BESKICKNINGEN

Bryssel den 21 oktober 1954.

P 95

upplysningar om viss
person.

Personligt och förtroligt.

Jarring/DS
23/10

a HEMLIG.
Danielsson f.k.
u.Jarring.

avg. 23/10 54
75.

Broder,

fy

Sedan jag förra veckan fått Din förtroliga förfrågan, hänvände jag mig till en belgisk kollega, som är gift med en vitryska och som har goda förbindelser i dessa kretsar. Han kunde genast upplysa, att vederbörandes fullständiga namn var Mich(a)el GOLENISCHTSCHOFF-KOUTOUSOFF-TOLSTOI, omkring 45 år, naturaliserad belgare. Vid sin ankomst till landet på 30-talet var han änkling. Han kallade sig greve, men tillhörde den ej grevliga grenen av familjen Tolstoi. Vid årsskiftet 1938-39 gifte han sig med en belgiska, mlle du Roy de Bliquy, men äktenskapet varade blott 24 timmar, varpå han begav sig till Riga, där han erhöll skilsmässa, trots hustruns bestridande. Sammastädes gifte han sig med en comtesse de Villiers. Vid den ryska invasionen flydde paret till Tyskland, för att några år efter kriget uppdyka i Paris och skaffa sig skilsmässa. Nyligen skall han ha gift sig för fjärde gången, med en belgiska, och parets adress uppgives vara: rue de l'Etang, Heusy-lez-Verviers. - Jag fick löfte om vidare upplysningar, men dessa ha ej kommit före kurens slutande. Om och när jag får dem, skall jag på lämpligaste sätt underrätta.

Din tillgiven
M. Danielsson

Utrikesrådet G. Jarring,
Kungl. Utrikesdepartementet.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Wien

Avsänt den 26/10 1954 kl. 1230

Inkom den telex 19 kl.

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 60:15		49
Avd. P	Gr. 2	Mål. Lu I

49.

Viktigt brev Jarring personligen med dagens
kurir. Nr.1 på kurirlistan. Om Jarring frånvarande
bör brevet öppnas av Lundberg personligen.

Allard

Fr 26/10-54.

HADOBAS, Francisc

Born 3.10.27

Left Roumania in February 1953

Arrived in Trieste in August 1954

B.J.

~~francisc~~
an. lecturing
account pepper.

Jarring/DS

KUNGL. ÜTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

sjöborgsutredningen

äter f. hr Jarring

STOCKHOLM	26/10	19 54
N:o 51 ✓	BUD Chiffer	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÄL. Eu ^I

Svensk

Wien

8

Vårt 45 och Edert 45. Fru Stangenberg som är moder till fröken Biörnstad - föräldrarna äro skilda - anländer till Wien endera dagen. Vi tacksamma ni ger det bistånd som ni finner lämpligt.

Cabinet

Exp. d. 26/10 kl. 09.30 LF.

Hamburg den 27 oktober 1954.

Jarring/DS
30/10

a + b
Danielsson, f.k.
u. Jarring

Strängt förtroligt.

Tit.

app. 30/10-54
gs.

1 bil.

Ärade Broder,

På grund av influensa, Ekblads bortavaro på semester och flyttning till generalkonsulatets nybyggnad har jag tyvärr icke haft möjlighet att göra så mycket åt Ditt den 22 inkomna handbrev av den 15 oktober. I går träffade jag emellertid Ott, och en P. M. över samtalet närslutes.

Tyska Röda Korsets Suchdienst i Hamburg (avdelningschefen Ohlsen) har hittills genom lägret Friedland lyckats konstatera, att Ott, som varit sjukvårdare till yrket och före kriget bosatt i Stettin-Züllchow, Eggebergstr. 1, den 31.10.49. anlänt till Friedland från läger 7241 Sevastopol. Några uppgifter, var Ott varit dessförinnan, hade icke återfunnits i namnlistorna. Undersökningarna hos Heimkehrerverband Lübeck och Suchdienst München hade ännu icke slutförts. Vederbörande skulle nu genom Friedland göra undersökning betr. Zimmermann, Zürrmann och liknande namn samt betr. förefintligheten av en fullständig förteckning över den transport Ott anlänt med. Hr Ohlsen ansåg emellertid, att detta nog skulle bli svårt, enär grupplista endast undantagsvis uppgjordes.

De två breven från hr Philipp återgå härjämte.

De Tillys
K. Reinius
(K. Reinius).

Herr Utrikesrådet G.V. Jarring,
Stockholm.

P. M.

ang. samtal med hr Ott den 26 oktober 1954.

Samtalet med hr Ott ägde rum i hans bostad i närvaro av hans hustru.

Till en början överlämnade jag de översända breven från författare Philipp till hr Ott för genomläsning. Han verkade synbarligen pinsamt berörd av det till honom själv riktade brevet.

Beträffande uppgiften, att han uppmanat olika svenska resenärer att taga kontakt med Raoul Wallenbergs familj, förklarade Ott, att denna uppgift måste bero på något missförstånd. Efter det första samtalet med mig hade han visserligen under samtal med två svenskar, hr Åhlander och senare med en till, vars namn han icke kunde erinra sig, yttrat, att han i krigsfångenskapen varit i samma läger som två svenskar, Jörgensen och Wallenberg, att han omtalat detta för svenske konsuln i Hamburg, och att han därefter icke hört något som helst i saken. De två svenskarna hade då självmant förklarat, att de skulle underrätta Wallenbergs familj om, att Ott hade kännedom om Raoul Wallenbergs öde. Herr Åhlander vore f. ö. identisk med den svensk, med vilken han redan tidigare talat om Wallenberg, och som omnämnts i första stycket i min P. M. den 30.7.54. Någon förklaring till, att han överhuvudtaget talat om Wallenberg, trots att han vid mitt första samtal lovat att icke omnämna något för utomstående, kunde han icke lämna, utöver att han ansett, att vederbörande verkade vara förtroendeingivande. Han hade icke haft någon som helst ond avsikt härmed, men förstod nu, att han burit sig dumt åt. Hans hustru anmärkte härtill, att hennes man vore alltför godtrogen, och att han nog hade alltför lätt att prata för mycket, även med helt okända personer.

Några uppgifter på lägernummer i Ryssland kunde Ott alltjämt icke lämna, däremot trodde han sig nu komma ihåg, att av den c:a 80 man starka grupp fångar, som frigavs från

Frankfurt/Oder över lägret Friedland, befunnit sig två personer från hans läger i Omsk. De hade icke tillhört hans arbetsbrigad (c:a 200 man) eller bott i samma barack. Den ene skulle vara från Bamberg eller omgivning, c:a 10 år äldre än Ott (således född omkring 1910) och troligen heta Zimmermann, Zürrmann eller något liknande. Z: hade för att förbättra sitt eget öde genomgått en Anti-fa-(anti-fascistisk)kurs och torde ha kännedom om Wallenberg. Om den andre visste Ott endast, att han 1949 varit c:a 45-50 år (född 1900-1905).

På fråga om de ytterligare upplysningar betr. Wallenberg, som Ott antytt vid samtalet den 11 oktober, framkom, att han härmed endast avsett uppgiften om Wallenbergs flykt. De då lämnade uppgifterna ändrades emellertid denna gång. Wallenberg hade icke flytt ur Otts läger utan tidigare från ett annat krigsfängeläger. Han hade lyckats taga sig fram till en ort Radimno i Polen, belägen någonstans mellan Krakau och Przemysl och gömt sig hos en grekisk-katolsk präst, som skulle heta Szeskawski eller något liknande. Där hade han gripits och förts till lägret vid Omsk. Hur det kom sig, att han kom ihåg namnet på denna präst, men icke på kamrater, som han bott tillsammans med, kunde Ott icke förklara. Händelsen och namnet hade helt enkelt dykt upp ur det mörker, som i övrigt sänkt sig över upplevelsen i Ryssland.

Vidare uppgav Ott, att i Wallenbergs avdelning i lägret även befunnit sig några ungerska stats- eller kommunala tjänstemän, vilka känt Wallenberg från Budapest.

Ott lovade slutligen att i fortsättningen verkligen hålla tyst om saken samt att göra ytterligare ansträngningar för att kunna komma på lägernummer och namn på medfångar.

Hamburg den 27 oktober 1954.

(K. Reinius).

JACOB WALLENBERG

ID

Stockholm den 28 oktober 1954

19.
Förste Sekreteraren E. O. G-son Virgin
Kungl. Utrikesdepartementet
Stockholm

1.8
Broder,

Härmed skickar jag avskrift av ett brev, vars innehåll gör att jag anser mig skyldig att något undersöka saken. Skulle Du kunna taga reda på om uppgifterna beträffande generalkonsulatet i Hamburg äro riktiga, hurudan denne man, vars namn jag icke känner, är och vad polisen erfarit?

1.
Beträffande Axel Uggla har jag inhämtat närslutna upplysningar.

Din tillgivne

Wallenberg

Jacob Wallenberg har so mig informeras
om att UD undersöker fallet

/A.G.

Avskrift

Hovmantorp den 25/10-54

Herr Bankdirektören m.m. J. Wallenberg

Stockholm

Tager mig friheten meddela Eder att jag nyligen i Tyskland sammanträffat med en man, som säger sig i fångläger i Sibirien träffat den bortkomne diplomaten Wallenberg.

Tror mig veta att Generalkonsulatet i Hamburg skickat polisen på honom för förhör, men att vid sådana tillfällen vederbörande äro ganska tysta, det vet jag av erfarenhet, som haft mycket med flyktingar att göra.

För att närmare få veta något skulle jag förorda, att någon reser ned, och som man säger smörjer honom och helt privat samtalsvis tager upp kapitlet.

Högaktningsfullt

s/ Axel A-n Ugglå

UGGLA, Axel Albertsson, Skogsholm, Hovmantorp

Född 1892. Gift 1935 med Gertrud Rehsche, född 1886.

"U., som är svensk och tillhör den adliga ätten Ugglä, var tidigare bosatt i Estland, där han lär ha haft någongöndom men flydde under kriget till Sverige och har hamnat på en liten plats här i obyden som heter Skogsholm. Han är gift med en tyska.

U. har tidvis sysslat med en del trävaruaffärer, eljest tror jag inte att han just gör någonting. Det skall vara en hygglig och anständig karl och han lär även ha litet pengar bakom sig."

"U. var tidigare bosatt i Estland, varifrån han bl. a. exporterade sjögräs till Sverige, men flydde över hit tillsammans med sin hustru under ryska revolutionen. Är sedan ett 10-tal år tillbaka bosatt i en liten stuga i Skogsholm, som ligger mycket avsides. Det är en ovanligt stor och kraftig karl men såvitt jag vet gör han ingenting. Lever mycket tillbakadraget och enligt vad jag hört har han stöd av släkten Ugglä. Man ser U. ibland här på orten när han är inne och gör sina uppköp, annars visar han sig mycket sällan. Hustrun är nervöst sjuklig och visar sig aldrig för folk."

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Bryssel

Avsant den 29/10 19 54 kl. 1659

Inkom den 29/10 19 54 kl. 1925

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 11: B		G
Avd. P	Gr. 2	Mål. En I

30/10 Danielsson fått del
innehållet.

8 92 6.

Mitt chiffer 5.

(2) Tolstoi har flyttat till Irland, adress
Collon. Co. Louth.

Reuterskiöld

Jarring/DS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

sjöborgsutredningen.

STOCKHOLM
Stockholm den 30 oktober 1954. 19

Strängt förtroligt.

N:o

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

P

2

Eu^I

Broder,

I anslutning till Ditt handbrev den 27 oktober vill jag härmed endast meddela, att de av Dig omnämnda två breven från hr Philipp genom något förbiseende ej hade bilagts brevet.

(Gunnar Jarring)

Vicekonsul R e i n i u s,
H a m b u r g .

exp. 30/10-54
AS.

Hamburg den 5 november 1954.

*fug. brev
å att spec. den. m. 28.*

Strängt förtroligt.

2 bil.

Ärade Broder,

Åberopande Ditt handbrev den 30 nästlidne oktober
har jag äran härmed översända de båda breven från hr Philipp,
vilka på grund av ett förbiseende ej bifogats min skrivelse
den 27 oktober.

Den tillgiven

(K. Reinius).

Herr Utrikesrådet G.V. Jarring.

S t o c k h o l m .

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

87.
Bonn p.t. Wien den 4 november 1954.
Personligt och strängt förtroligt.
1 bil.

Jarring/DS HENLIGST.
9/11 a + b
Danielsson, f.k.
u.Jarring

AL
f Broder,

Åberopande instruktioner i särskild ordning ber
jag härmed få närsluta en promemoria angående ett samtal,
som jag den 1 innevarande månad hade med förutvarande general-
löjtnanten i tyska armén Moser i dennes hem i Brannenburg-
Degendorf strax söder om Rosenheim i Bayern.

Din Tillsägelse
R. Kumlin

R. Kumlin

rikesrådet G. Jarring,
rikesdepartementet.

Strängt förtrolig.

P. M.

angående samtal med generallöjtnanten Moser.

M. berättade, att han i juli 1944, då han var chef för en armékår på fronten i Ryssland, tillfångatogs i avsnittet mellan Bug och Weichsel. Efter några summariska förhör bakom fronten, fördes han med flyg till Moskva, där han insattes i Butyrka-fängelset. I sistnämnda fängelse kvarhölls han endast några få dagar, varefter han överfördes till Lublianka. Här utsattes han för en serie förhör utav NKVD-tjänstemän, som utfrågade honom om militära ting. Förhören ägde rum nattetid, vanligtvis mellan midnatt och kl. 5 på morgonen. M. vägrade emellertid att lämna några upplysningar och hänvisade till Haag-konventionens bestämmelser. Efter omkring fyra veckor förelades han att skriftligen besvara en fråga angående Hitlers avsikter med avseende på luftvapnets användande under fälttåget mot Ryssland.

När han förelades denna precisa fråga, svarade M., att han icke kunde tala om militära ting med polistjänstemän utan endast med en officer av samma rang som han själv innehade, d.v.s. generallöjtnants rang.

Efter några dagar kallades M. till förhör inför en person i rysk generallöjtnantsuniform, som M. av samtalet att döma ansåg verkligen vara en högre officer. När denne till honom ställde samma fråga, hade han för det första invänt, att han icke vore flygofficer och följaktligen icke vore insatt i flygstrategiska förhållanden; för det andra hade han ställt en motfråga till den ryske generallöjtnanten, nämligen vad denne skulle svara, om han på motsvarande sätt tillfrågades om Stalins avsikter i fråga om flygets roll i kriget mot Tyskland. Den ryske generallöjtnanten hade då medgivit, att

frågan ur militär synpunkt vore föga rimlig. På M:s fråga hade han försäkrat, att M. inom 14 dagar komme att överföras till ett krigsfångeläger. På M:s begäran hade han sagt, att han gäve sitt hedersord som rysk officer, att så skulle ske. När de 14 dagarna förflutit utan att något hände, hade M. återopat generallöjtnantens hedersord, vilket haft till följd, att han inom få dagar överfördes till krigsfångelägrät 20 B utanför Moskva (augusti 1944).

I krigsfångelägrät 20 B kvarhölls M. under två månader, d.v.s. till oktober månad 1944. Härifrån överfördes han vid nämnda tidpunkt till officerslägrät Sustal, i vilket han vistades i över tre år, nämligen till julen 1947. I Sustal-lägrät vistades huvudsakligen officerare, som tillfångatagits vid Stalingrad.

Vid jultiden 1947 fördes han åter tillbaka till Lublianka-fängelset i Moskva, där han inhystes i en cell i tredje våningen. Som cellkamrat hade han en dansk läkare vid namn Thomsen. Denne Thomsen, som enligt M. uppgivit sig vara trefaldig doktor (i medicin, biologi och filosofi), hade som representant för danska Röda Korset i juni 1945 kommit till Berlin med en biltransport livsmedel men efter kort tid tagits av ryssarna och sänts till Ryssland. Enligt vad Thomsen berättat för M., hade med samma transport följt en annan dansk, nämligen operasångaren Helge Rosvaenge, som varit anställd vid Berlins statsopera. M. beskrev Thomsen såsom medelstor, mörk och till åldern 36 år.

I Lubliankas tredje våning satt M. tillsammans med Thomsen under cirka 6 månader, nämligen till juni månad 1948. Under denna tid uppnådde han en viss kontakt med en rysk fångvaktare, som bland annat distribuerade maten genom en lucka i dörren. Denne fångvaktare kunde några ord tyska och han erbjöd sig att lära M. litet ryska mot det att han finge förkovra sin tyska. På detta sätt upprätthölls under dessa månader ett slags konversation mellan M. och fångvaktaren, som bland annat omtalade för M., att som ^{fånge} i cellen bredvid, där M. och Thomsen sutto, befunno sig en engelsman, en agent i Secret Service. Fångvaktaren hade vidare sagt, att litet längre bort i korri-

Suzdal

(M. kunde g
erina sig
kamrat på
cellen)
R. Ku.

doren befunne sig en bulgarisk diplomat samt vid slutet av korridoren en svensk. M. kunde icke erinra sig, om fångvaktern angivit, att svensken suttit i sista eller näst sista cellen vid ändan av korridoren. Han hade icke sett några av de fångar, som vakten under samtalen refererat till. Ej heller hade han genom knackningssystemet fått några närmare upplysningar om deras identitet.

I juni 1948 hade M. tillsammans med ett antal tyska officerare, däribland 12 generaler, förts med flygplan från Moskva till Warschau, där de utlämnades till de polska myndigheterna. Under flygfärden hade de, för att underlätta bevakningsmanskapets uppgift, haft händerna sammanbundna på ryggen. Krigsfångetiden i Polen hade varat från juni 1948 till slutet av december 1953, då M. frigivits tillika med ett stort antal andra fångar. Han hade i Polen vistats i läger i olika delar av landet, bland annat i Lublin, Kolm och under de senaste åren i ett läger 15 kilometer utanför Warschau. Under det sista året av krigsfångenskapen i Polen hade en egendomlig episod inträffat, som M. relaterade på följande sätt. I juni 1953 hade han helt oväntat förts in till Warschau och i någon av regeringsbyggnaderna mottagits av en elegant klädd dam, som beskrivits såsom maka till en statssekreterare. Denna dam hade sagt till M., att utanför huset stode en bil, som i fortsättningen komme att ställas till hans förfogande tillika med en komfortabel bostad, om M. ville acceptera att antaga en högre befattning i polska armén. Man visste genom studier i hans antecendentia, att han genomgått höga krigsskolor och vore en framstående militär fackman. Man visste också, att hans maka bodde i södra Bayern under små omständigheter men man vore villig att föra henne till Polen, så att makarna skulle kunna bo tillsammans. På detta erbjudande hade M. frågat den okända damen, om hon skulle gilla en polsk officer, som på motsvarande sätt toge anställning i ett annat lands krigsmakt. Hon hade svarat, att hon antagligen icke skulle gilla ett sådant uppförande, men att det i Tysklands fall låge amoralunda till, eftersom Tyskland vore sönderslaget och delat i två delar. Då M., trots dylika invändningar, icke visat sig intresserad, hade hon sagt, att erbjudandet efter en vecka skulle komma att upprepas, och

hon hoppades, att M. under mellantiden skulle grundligt överväga saken. M. hade sedermera i ytterligare två repriser med jämnt en veckas mellanrum förts till den ifrågavarande damen med samma negativa utgång som vid första besöket. Vid jultiden 1953 hade han sedermera, såsom ovan nämnts, frigivits utan några villkor.

Tillfrågad av mig sade sig M. aldrig ha hört namnen Hille, Hofstetter, Loyda, Langfelder, Stahel, Kraft, Pelkonen, Roedel, Supprian, Wallenberg, Wallestein, Zoltan de Rivo, Gentz och Stühler.

När jag nämnde namnet Huber, sade M., att en SS-man med detta namn befunnit sig i lägret Sustal. Denne hade i det civila livet varit Oberregierungsrat eller Regierungsrat. När ryssarna uppdagat, att han var en SS-man, hade han sänts bort från lägret, och M. visste icke, vad som blivit av honom.

Wien den 4 november 1954.

(R. Kumlin)

P.S. Såsom beskickningen i Wien vid flera tillfällen inberättat (hbr Belfrage/Dahlman 16.1.52 bil.3, hbr Belfrage/Dahlman 6.2.52 (samtal med Kleewein och Wurm), hbr Lorentzon/Carbonnier 8.8.52 (bil. 1 och 2)), har den under samtalet nämnde danske operasångaren befunnit sig i Ryssland. Det kan tilläggas, att han för närvarande sjunger i Wien, där han också utövar lärareverksamhet.

R.K.

Jarring/DS
12/11

a
Danielsson,
f.k.
u.Jarring

HEMLIGST.

25. Oktober 1954

(Spätheimkehrer)

12/11 54
exp. 8.

Fuk 10/11 54.

Övert. lsg. 97. JH.

Forschung nach dem schwedischen Legationsrat Paul
WALLENBERG.

Zeit d. Festst.: 9.10.1954

Ein Spätheimkehrer aus der SOWJETUNION, der während des Krieges Gesandtschaftsrat bei der deutschen Gesandtschaft in SOFIA war, und 1945 von den Bulgaren an die Sowjets ausgeliefert wurde, hat bei seiner Befragung ausgesagt, dass er während seines Aufenthaltes im Gefängnis in Moskau-Portowskaja seiner Erinnerung Ende 1945/ Anfang 1946 mit WALLENBERG, dessen Gefängniszelle direkt über seiner eigenen lag, durch Klopfzeichen in Verbindung gestanden habe. Der Spätheimkehrer sagte, dass die Verständigung durch Klopfzeichen so gut gewesen sei, dass WALLENBERG und er gegenseitig Berichte austauschen konnten. Der Spätheimkehrer verbürgt sich dafür, dass er die Klopfzeichen mit WALLENBERG ausgetauscht hat, obwohl er selbst ihn nie gesehen hat.

Der Spätheimkehrer traf im Entlassungslager TAPLAU im Sommer 1953 den Journalisten HILLE, mit dem er schon in der Sowjetunion in der Gefangenschaft zusammen war. Der Spätheimkehrer sagt, dass HILLE ihm bei dem Zusammentreffen in TAPLAU wörtlich gesagt habe: "WALLENBERG lebt. Er hält sich noch in der Sowjetunion auf". Der Spätheimkehrer äusserte bei der Befragung, er sei ganz sicher, dass HILLE derjenige sei, der die Spuren WALLENBERGs klar und winwandfrei aufzeigen könne.

Nach Ansicht des Spätheimkehrers sind konkrete Angaben über den Verbleib WALLENBERGs zu erwarten

- a) von dem ehemaligen deutschen Auslandskaufmann in Sofia, GROSZHEIM, über dessen derzeitigen Aufenthalt Rechtsanwalt STANGE, Bonn, Auskunft geben könne, und
- b) von Rechtsanwalt STANGE selbst.

STANGES Büro befindet sich in Bonn, Kaiserstr. 38. Seine Privatanschrift lautet Bonn, Thusnelda-Strasse 10, Telefon: 34 392. Rechtsanwalt STANGE wurde am 9.10.1954 auf Bitten des Befragers von dem Spätheimkehrer angerufen. Er war jedoch verreist und soll bei nächster Gelegenheit befragt werden.

Der Spätheimkehrer wurde vor nicht langer Zeit von dem schwedischen Gesandten über den Verbleib WALLENBERGs befragt und hat diesem die gleichen Auskünfte gegeben wie dem Befrager.

187.
Hamburg den 16 november 195.

Jarring/DS a
20/11 Danielsson, f.k.
u.Jarring

Strängt förtroligt.

exp. 20/11-54
F.

Jarr

Ärade Broder,

I anslutning till mitt handbrev den 27 oktober ber jag få meddela, att jag idag fått höra från Suchdienst RK, att det tyvärr icke varit möjligt att fastställa, i vilka krigsfängeläger Ött vistats före Sevastopol. Samtliga försök att få fram närmare uppgifter på eventuella medfångar ha. likaledes varit resultatlösa.

Med tilllysn

K. Reinius

(K. Reinius).

Herr Utrikesrådet G.V. Jarring,

S t o c k h o l m.

19/11

Rom den 18 november 1954.

2 bil. Strängt för troligt.

Jarring/DS a + b HEMLIG.
19/1 Danielsson, f.k.
u.Jarring

M
exp 19/1-55
19/1 Beck-Frnis, Rom.

N. Broder,

En viss Francisc Hadobas, som säger sig vara rumänsk flykting och bosatt i Trieste, har i brev till beskickningen den 1 november 1954 meddelat, att han år 1952, då han tjänade i rumänska armén, i ett rumänskt fängelse vid kanalen Donau-Svarta Havet talat med en svensk, som varit vid konsulatet i Budapest år 1945.

Uppmanad att inkomma med närmare upplysningar svarade Hadobas, att han endast kunde korrespondera på rumänska eller ungerska språken, enär han saknade tillräcklig kunskap i andra språk för att lämna en skriftlig redogörelse.

Uppmanad att på ungerska eller rumänska lämna så fullständiga upplysningar som möjligt i fallet har Hadobas tillställt beskickningen här bifogade brev på ungerska.

En redogörelse för innehållet i ifrågavarande brev lämnas härmed såsom detta meddelats beskickningen i en kortfattad muntlig översättning.

Örksam för eventuella inråttelser.

Din tillfrågare
Johan Beth. Frnis

Herr Kabinettssekreteraren Arne Lundberg,
Utrikesdepartementet.

LÉGATION DE SUÈDE

R o m .

Bil hbr. J. Beck-Friis-Lundberg,
dat. 18 nov. 1954.

Hadobas hade i april 1952 vid kanalen Donau-Svarta Havet, då han tjänstgjorde vid den rumänska gränsvakten, satts att vakta en grupp politiska fångar med order att strängt övervaka dem, då de voro farliga spioner. Några dagar därefter hade han observerat en lång man, som var särskilt övervakad. En dag hade han fått order gå till en skog med en fånge, som var 180 cm. lång, mager, 42 till 44 år gammal och som ej hade något hår framtill på huvudet men mera baktill och bar en mycket sliten militäruniform. Han bad honom om en tjänst att framföra ett budskap till svenska legationen. 1945 var han i Budapest, där han var såsom svensk minister. När ryska trupperna invaderade staden, hade de börjat plundra och hade icke sparat svenska legationen. Han hade då gått för att protestera mot soldaternas övergrepp till det ryska kommandot, som då var i Debrecen. Ryssarna hade omedelbart häktat honom och transporterat honom till Nagyvarod och alltsedan dess vore han fånge. Han berättade för mig, att han förlorat allt hopp att återfå sin frihet, då han redan 1946 hade skickat ett meddelande genom en radiomontör men ingenting hade hänt och hans sista hopp vore detta budskap. När vi kommo tillbaka hörde jag att vissa ryska officerare voro där.

INK. BESK. ROM—		
D. No	XIII	1135
15 NOV. 1954		
AVD.	2	W-Berg.

Snieszt 1954, 11. 14.

Mélyen tisztelt Svéd Követség

Alulírott Hadobas Francisc aláírással jelentem hogy a November 11-én címzett nagyrabecsült leve-
lőket megkaptam és minden késedelem nélkül sietek
rá válaszolni

Mint már előző leveleimben is írtam 1953 Febr. 28-
án Maréchal Vasile bajtársammal életünk veszé-
lyeztetésével megpróbáltunk a Román hadsereg
kötelekéből, ahol mint határvédszerek teljesítet-
tünk szolgálatot a Román-Yugoszláv határon.

Mivelhoqy Jugoszláviában teljesen elvoltam zár-
va a külvilágtól é levelet sem lehetett írnom, a
legnagyobb sajnálatomra csak most nyílt lehe-
tőségem arra hogy átadjam önöknek nagyrab-
becsült honfitársuk üzenetét;

1952, Április havába a „Duna-Fekete-tengeri csá-
torna” mentén fogvatartott politikai raboknak
egy csoportjának őrizetével voltam megbízva.
Azonnal az odáérkeztemkor a hadsereg melynek
parancsnokságá alá kerültem, szigorúan meg-
parancsolta hogy a legnagyobb éberséggel

D. No		XIII		1135	
15 NOV 1944					
AVD.	8	Q	2	W	2

vígáztunk a rabokra, mivel mind vesze-
 delmes képek és a fejekkel telek
 és valamelyikük hiányozni fog. Párnap
 ottlétem után láttam hogy egy magyar fén-
 tit megkülönböztetett figyelemmel őriznek.
 Én ellenkezőleg a kapott parancsok, amiben
 ségesen bántam a rabokkal mivel nem
 akartam az amugy is nehéz helyzetüket
 súlyosítani. Egy alkalommal parancsot
 kaptam hogy egy rabbal menjek egy pár
 km-re lévő erdőbe és ott várjuk meg
 a új utasunk nem küldenek. Azonnal ut-
 nak indultunk és mivel kislátásba volt he-
 lyezve hogy egészen távol leszek, a ke-
 pott emiattól kívül még vettem magamhoz
 élelmet, mivel akkoriban kaptam csomagtól
 az édesanyjától. A rab amely rám volt biz-
 va mégis sovány banyaférfi volt, kö-
 rülbelül 180 cm magas és kb. 42-44 év kö-
 rüli, elől nem volt haj és csak hátul és
 újított katonaruhába volt öltöztetve. Utköz-
 ben nem sírtam hanem lassan mentünk

az indult a kitűzött helyre. Az erdőben megállapított
 helyen letelepítettünk és megkínáltam az ot-
 thonnól kapott csomagtól. Először szobor-
 kőzet de végül mégis engedett az unszolás-
 somnak és együttesen fogyasztottuk el az
 otthonról kapott ételt. Én elmondottam
 hogy a Román fogsorolár határról lettem ide
 helyezve, hogy határvérzések és gyűlölm-
 n az egész kommunista rendszert és hogy
 már vég megértekem volna de még utoljára
 megakasztam látni az édesanyját. A beszél-
 getés kománu nyelvén folyt a köztűnk.
 Az úr ezután elmondta hogy Kicsoda és
 megkérte hogy tegyek egy szolgálatot amiért
 önként kérés fog lenni nekem és pedig
 hogy hozzam a Svéd Követség tudomására a
 következőket:

1945-ben Budapestben volt mint Svéd Kö-
 vet és amikor az orosz csapatok betón-
 tek a városba elkezdtek fosztogatni nem-
 kimélve a Svéd Követséget sem. Az úr el-
 ment az akkoriban Dehreczenben székelő

INK. BESK. ROM.	
D. No. <u>XIII</u>	<u>1135</u>
15 NOV. 1954	
AVD. <u>P</u>	W-Per

most panas es nok esqre tiltakozni. A
katonák gazdálkodása ellen, az
orvosok azonnal fogvatartották, el-
szállították Nagyvárada és azóta
egész mai napig fogva vannak.

Az úr elmondta hogy elvesztette azon
reményét hogy valaha szabad is foglenni,
mivelhogy már 1946-ban üzent valamely-
dicszerelőtől, azonban semmi sem történt.
A kiszabadítása érdekében a utolsó ne-
vénye az általam átadandó üzenetben
vén. Engem mélységen felkísérített az a
valóság amely egy éntatlan ^{hozzaszerzés} ~~vételevél~~
megigéretet az úrnak hogy minden áron
fogom adni illetékes helyen azon kérel-
met hogy tegyenek meg minden lehetősé-
gét a szabadítás érdekében. Amikor vissza-
tűnk hallottam hogy valami orvos tisztelt
jártak ott.

En emberi kötelességemnek teszek
get ezzel a levéllel meghívást a valószínű
hogy talácsolja egy éntatlan szenvedő
kontársuk üzenetét. Tisztelettel
Balogh

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Wien

Avsant den tel/ex 19 kl.

Inkom den 22/11 1954 kl. 2000

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 60: B		55
Avd. P	Gr. 2	Mål. E ^I

23/11 Jarrington
erb. del.

R

AK

55.

Personligt för Jarring. Hellman frigives ur fängelse i morgon tisdag eller onsdag, enär han enligt polisläkare i behov av sjukhusvård för hjärtåkomma (?) och fotskada. Under sjukhusvistelsen kommer han att övervakas av österrikiska säkerhetspolisen, som lovat underrätta oss så snart han tillåts byta vistelseort. Österrikarna önska synbarligen behålla honom på fri fot i Wien kortare tid för att kunna fastställa arten av hans förbindelser med en häktad tjeckisk flykting, Swoboda, som sannolikt är agent för en östeuropeisk underrättelseorganisation. Bortsett härifrån intet framkommit som tyder på reguljär agentverksamhet från Hellmans sida, ehuru han otvivelaktigt tidvis haft förbindelse med kommunistiska kretsar. Han har nu för polisen medgivit, att hans riktiga namn är Balcar. Fröken Biörnstad är kvar i Wien men har icke tagit kontakt med oss. Modern har ej avhörts.

Allard.

380

Coll.: y

62

Stockholm den 23 november 1954.
Överlämnas för kännedom till Kommis-
sarie D a n i e l s s o n .

(Gunnar Jarring)
Chef för Politiska Avdelningen.

Envoyén Allard, Wien, meddelade den 22 november, att Hellman frigåves ur fängelset den 23 eller 24 dennes. Han vore enligt polisläkaren i behov av sjukhusvård för hjärtåkomma (?) och fotskada. Under sjukhusvistelsen övervakas han av österrikiska säkerhetspolisen, som lovat underrätta beskickningen så snart han tillätes byta vistelseort. Österrikarna önskade synbarligen behålla honom på fri fot i Wien kortare tid för att kunna fastställa arten av hans förbindelser med en häktad tjeckisk flykting, Swoboda, som sannolikt vore agent för en östenropeisk underrättelseorganisation. Bortsett härifrån hade intet framkommit som tydde på reguljär agentverksamhet från Hellmans sida, ehuru han otvivelaktigt tidvis haft förbindelse med kommunistiska kretsar. Han hade nu för polisen medgivit, att hans riktiga namn vore Balcar. Fröken Biörnstad vore kvar i Wien men hade icke tagit kontakt med beskickningen. Modern hade ej hörts av.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (RIID)

Från Wien

Avsant den TELEX 19 kl.

Inkom den 6 / 12 19 54 kl. 2120

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 60:B		58
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	ku I

Ch. Wien
7. 12

Hellman
intervjuas
7. 12

58.

Personligt för Jarring.

Österrikiska polisen anser sig nu kunnat konstatera, att Hellman under entid succesivt duperat amerikanska, brittiska, franska och tyska underrättesletjänsterna och använts som agent av dessa. Samtidigt starka belägg för att han tidigare dessutom anlåtats av tjeckerna och sålunda varit dubbelagent. Han har nu återvänt till sin bostad, där han diskret övervakas av österrikiska polisen. Enligt vad denna meddelat mottog Hellman lördagen den 4 december kl. 1800 i sin bostad telefonnummer B 30314 B personligt samtal från Stockholm från en person som uppgav sig vara Gunnar Jarring, Utrikesdepartementet. Österrikiska polisen, som synbarligen avlyssnat samtalet, anhåller Ni söker fastställa abonnent och nummer den telefon från vilken samtalet fördes då saken brådskar önskvärt telegramsvar. Samma dag likaledes personligt samtal till Hellman från Köpenhamn. Utförigare redogörelse jämte viktiga handlingar sändes tisdagskurir i personligt brev till Dig.

Allard.

Jarring/DS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

sjöborgsutredningen

åter f. h. Jarring

STOCKHOLM			6/12	19 54
N:o	55V	BUD CHIFFER	BIL.	
INK. D. N:o				
AVD.	GR.	MÅL.		
P	2	Eu ^I		

Svensk

Wien

2

För Allard från Jarring.

Fru Stangenberg avreser åter Wien och säger sig
denna gång bestämt skola söka upp Dig

Cabinet

Exp. 6/12 1225 CUB

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

R.H.Bergström/ AH

Telegram

2.4

W

STOCKHOLM 7 december 19 54		
N:o 244 ✓	BUD chiffer	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. <i>hu I</i>

Svensk

Moskva

För Hammarskjöld från Bergström anslutning
tisdagens telefonsamtal. Värdefullt om Du kan skaffa
uppgift grekens adress.

Cabinet

2/10 1/12 kl. 1400 9H

Jarring/ib

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Chiffer.

ang. sjökräddningen

STOCKHOLM

7.12.54 19

N:o JB

BUD

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

P

2

Eu^I

Svensk

Wien

h

Dnr. Från Jarring för Allard. Edert 58.

Det blir förmodligen svårt fastställa vilken person som beställt samtalet. Vi fortsätta efterforskningarna. Återkommer i morgon. Finns det någon möjlighet få österrikarna tala om vad samtalet rört? Framför allt önskvärt veta om personen här simulerat nya uppdrag Wallenbergs-ärendet eller alluderat på tidigare.

Cabinet

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

Från Wien

Avsant dentelex/ 19 kl.

Inkom den 8 / 12 19 54 kl. 1315

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr	60:B	59
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	ku ¹

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

2 59.

Personligt till Jarring. Edert chiffer 56.
Såsom framgår av den PM Du nu fått, uppmanades Hell-
man av den person, som telefonerade från Stockholm,
att återvända till Sverige. Med hänsyn härtill fö-
reslår jag, att återreseviseringen främlingspasset
förklaras ogiltig samt att våra gränsmyndigheter
erhålla Hellmans foto med instruktion att avvisa
honom, därest han skulle söka passera gränsen.
Skall så snart resultatet av Edra efterforskningar
föreligga söka erfara mera om innehållet i telefon-
samtalet. Befarar dock detta förenat med stora svå-
righeter, då österrikarna synbarligen obenägna öp-
pet medgiva att de lyssnat.

Allard

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

STATSPOLISEN
Stockholm

12/12 1954

8/12

Till	<i>Hellman G. Jarring</i>		
Från	<i>P. M.</i>		
P. nr 53, V. 54, 20.000. DB 3301	☐ för yttrande	☐ för granskning	☐ för uppg. av förslag
	☐ „ kännedom	☐ „ direkt besvarande	☐ „ föredragning
	☐ „ attest	☒ enl. överenskommelse	☐ önskas åter
	☐ „ åtgärd	☐ v. g. tala med mig	☐ önskas ej åter
<i>Prulin haft del</i>			

~~Must. bit endast~~
~~2. spec. clon. 32.~~

Personligt och strängt förtroligt.

2 M

P.M.

angående samtal den 6 december 1954 med Jur.Dr, Ministerialrat Oswald Peterlunger, chef för staatspolizeiliche Abteilung i Bundespolizeidirektion, Wien. Dr Peterlunger är föredragande i ärendet Hellman för polispresidenten Holaubek.

Dr Peterlunger meddelade inledningsvis, att Hellman nu utskrivits från sjukhuset, där han under osynlig polisuppsikt vårdats för leukemi. Övervakningen skall sålunda hava varit så diskret, att Hellman icke haft kännedom härom. Efter det han utskrivits från sjukhuset, flyttade Hellman till den av honom och "hustrun" ("grevinnan" Biörnstad) förhyrda våningen i Schottenfeldgasse 63/VIII (se hbr Lorentzon/Jarring 28,9.54). Även här står Hellman, som alltjämt är sjuk och sängliggande, under ständig osynlig polisbevakning. Hustrun är gravid i 8:e månaden och avser att avvakta barnets födelse i Wien. Hennes moder har varit i Wien men varken hon eller dottern hava hitintills tagit kontakt med beskickningen. Däremot hava båda varit i kontakt med dr Peterlunger och för honom uppgivit, att dottern genom en advokat inlett ett skilsmäsoförfarande. Sedan modern därefter återvänt till Sverige, har dottern under inflytande från Hellman meddelat advokaten, att han icke bör driva skilsmäsoärendet och denne har sålunda icke heller anmält detta för domstol. "Hustrun" sammanbor nu med Hellman.

På min fråga, vilka planer österrikarna nu hade för Hellman, meddelade dr P., att så fort Hellman blivit någor-

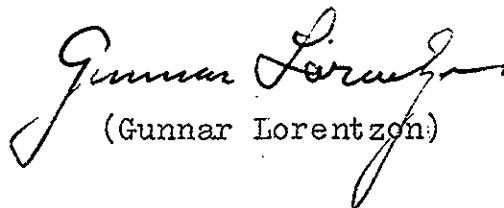
lunda frisk, komme han att genom polisens försorg befordras till den österrikisk-schweiziska gränsen, varefter han själv finge taga sig över till Schweiz. Skulle han lyckas hålla sig undan de schweiziska myndigheterna under tre månader, kunde dessa, enligt gällande bestämmelser, icke återlämna honom till Österrike. Skulle han däremot upptäckas dessförinnan och återsändas till Österrike, hava österrikarna möjlighet att åter sätta honom i undersökningshåkte under tre månader, förutsatt att hans hälsotillstånd medgäve detta.

Dr P. syntes icke hava någonting emot att bliva av med Hellman, men å andra sidan syntes han även hava stort intresse att åter få honom i håkte i Wien för att närmare kunna klarlägga hans tidigare göranden och låtanden här. Av samtalet framgick nämligen, att man på österrikisk sida med "100-procentig säkerhet" hade kunnat konstatera, att Hellman haft intim kontakt med den nyligen avslöjade tjeckoslovakiske agenten Miroslav Swoboda. Swoboda lär även parallellt hava varit agent för Förenta Staterna. Dr Peterlunger var övertygad om att även Hellman hade varit agent för dessa båda stater. Han hade sålunda arbetat för amerikanarna i CIC i Salzburg samt även utnyttjats av fransmän, ^{britter} och tyskar i underrättelsetjänst, sedan han på känt manér lyckats dupera sina blivande arbetsgivare. Österrikiska polisen hade haft ögonen på Hellman långt innan vi fäste deras uppmärksamhet på honom och han skulle hava tagits i undersökningshåkte vårt ingripande förutan. Från tjeckoslovakisk sida hade man nämligen någon gång under 1953 begärt Hellmans utlämnande men amerikanska vederbörande hade av "humanitära och politiska skäl" icke tillåtit detta. Hellman hade i stället utvisats till Frankrike, varifrån han sedan kommit till Sverige. Dr Peterlunger hade undersökt om de av Hellman uppgivna tjeckiska kontakterna verkligen existerade och därvid hade konstaterats, att Hellman verkligen talat sanning. Dr P. betonade dock, att dessa kontakter icke voro identiska med dem, som Hellman på sin tid för oss uppgav som sina förbindelser med den tjeckiska motståndsrörelsen. Dessa höll dr P. för rena fantasiprodukter. Däremot hade man, genom att Hellman för en gångs skull talat sanning om sina tjeckiska förbindelser, dragit den slutsatsen, att han verkligen är eller

varit tjeckisk agent. I detta sammanhang omnämnde dr P., att den av Hellman företedda tjeckoslovakiska dopattesten var en förfalskning - ett förhållande, som förvånade honom, då tjeckerna mycket väl kunnat förse honom med en äkta, då han arbetade för dem.

För närvarande var man på österrikisk sida mycket förbryllad över en nyligen timad "mystifikation". Hellman mottog nämligen lördagen den 4 innevarande månad kl. 18 ett samtal i sin bostad (telefonnummer B 30-3-14 B) från Stockholm. Den som begärt samtalet i Stockholm var en viss "herr Gunnar Jarring", vilken meddelade Hellman, att denne snarast skulle återvända till Stockholm på bekostnad av en "viss organisation". På min fråga, vad för slags organisation det var, tillkallade dr Peterlunger, som tydligen icke var helt orienterad, en av sina medarbetare, vilken förklarade, att organisationens namn var "Utrikesdepartementet eller något liknande". På Peterlungers fråga, om jag visste, vem Gunnar Jarring var, svarade jag, att denne är chef för Utrikesdepartementets politiska avdelning samtidigt som jag uttryckte den övertygelsen, att Hellman hade lyckats förmå någon av sina kumpaner eller en bulvan i Stockholm att iscensätta detta samtal. Dr Peterlunger meddelade, att man på österrikisk sida ännu icke via telefonförvaltningen lyckats utreda, vem som hade telefonerat från Stockholm, utan hemställde, att vi snarast skulle låta undersöka detta. Dr Peterlunger omnämnde, att Hellman även samma dag - sålunda lördagen den 4 december - emottagit ett samtal från Köpenhamn. Han ville dock icke direkt medgiva, att Hellmans samtal hade avlyssnats av polisen, men jag fick det bestämda intrycket, att så varit fallet.

Wien den 6 december 1954.

(Gunnar Lorentzon)

Bil. 1.

Pod Wien 6/12-54
ink 8. 12.

I

Ab August 1953 befasste sich das Königlich-schwedische Aussenministerium mit dem Plan, das schwedische Nachrichtennetz, welches in den Ländern hinter dem Eisernen Vorhang der schwedischen "Statspolis" (Staatspolizei, Adress Stockholm, Munkbrogatan 2) untersteht, zu erweitern.

Zu dieser Entwicklung wurde die Abteilung III, der Staatspolizei unter Führung des Kommissars Karlsson beträchtlich verstärkt. Als Leiter des Apparats, der in Osteuropa funktionieren sollte, wurde ein ungarischer Fachmann auf dem Gebiete des Nachrichtenwesens, Karol Palffy, ersehen und ihm mehrere Sachverständige (überwiegend osteuropäische Flüchtlinge, die teilweise schon die schwedische Staatsbürgerschaft erworben haben) zugeteilt.

Der Sitz dieser Organisation im Bezug auf Ungarn und Tschechoslowakei ist Wien. Der Wiener Chef dieser Organisation ist der erste Sekretär der schwedischen Botschaft in Wien, Gunnar Lorentzon (Telefon R 33304, Privatnummer).

Der Leiter der Abteilung für die Tschechoslowakei ist Jan Kucera, der mit einem Pass als schwedischer Staatsbürger (normaler Pass im schwarzen Umschlag), Name unbekannt und ist auch nicht feststellbar, von Wien nach Berlin über die Tschechoslowakei ab und zu reist. In der Tschechoslowakei ist der Leiter des Apparats Dr Phil Allan Ringheim, der frühere Lektor für skandinavische Sprachen in Prag.

Die Nachrichten aus der CSR werden auf einem mir unbekannten Wege nach Österreich gebracht, aber dabei spielt der Ort Litschau eine Rolle und ein Name Kaufmann, Frans Kaufmann. Für die Übermittlung der Nachrichten aus der CSR ist auf eine mir unbekannte Weise der Hauswart der schwedischen Legation in Wien, Lœchtensteinstrasse 51, zuständig, der die tschechische Sprache perfekt in Wort und Schrift beherrscht.

Diese Tatsachen sind mir bekannt von Gunnar Lorentzon und Karlsson.

Die Erweiterung des Nachrichtenapparates ist an den genannten Rolf Sohlmann-Plan zurückzuführen, der schon im Jahre 1953 für eine Erweiterung des Nachrichtenwesens in den zentralen und osteuropäischen Ländern beim Aussenminister Undén vorsprach. Zu diesem Zwecke wurden etwa 45 Leute durch eine dreimonatige Schulung in Linköping ausersehen, die seitdem ab 1 Juni 1954 auf ihre Posten geschickt wurden. Die Aufgabe der Leute ist, genaue Nachrichten mit allen Einzelheiten über Industriebedarf, Industriegüterbedarf, Verbrauchsgüterbedarf, Rohstoffbedarf für Ausrüstung, Maschinenbedarf, Stahlverbrauch, Informationen zu besorgen und diese über Berlin und Wien der Abteilung III der schwedischen Geheimpolizei (Geheimdienst) zukommen zu lassen. Diese 45 Mann sind in der Tschechoslowakei, in Ungarn, in Polen Rumänien und Ostdeutschland eingesetzt. Die Zentrale für Polen und Ostdeutschland befindet sich in Berlin, getarnt unter der Filiale der schwedischen Elektrikfirma Ericsson. Die Zentrale der Tschechoslowakei, Ungarn und Rumänien befindet sich in Wien und eine Hauptrolle in dieser spielt Lorentzon's Aufsicht der Generalvertreter der Firma Ford in Wien. Dieser Mann erhält als Konterpartie dafür eine Intervention der schwedischen Aussenamtes zur Erledigung seiner Ansprüche als schwedisch-österreichischer Staatsbürger für erlittene Besatzungsschäden. Soweit ich mich selbst erinnern kann, handelt es sich allein um den Schaden, der durch die franz. Besatzungsmacht entstanden ist, um 14 Millionen Schilling. In diesem Zusammenhang erinnere ich mich, dass in dem seinerzeitigen Schreiben, das ich selbst lesen konnte folgende Angabe enthalten war: Der franz. General De Gaulle, damals Ministerpräsident, fuhr im Jahre 1947 bei offiziellen Anlässen mit einem Pkw, welcher diesem Fordvertreter im Jahr 1945 in Innsbruck von der franz. Besatzungsmacht gestohlen worden war.

Welche Rolle dieser Fordvertreter in Wien eigentlich spielt, kann ich nicht mit Genauigkeit sagen, doch steht er bestimmt mit Lorentzon, bzw. seinen Leuten in nachrichtendienstlichen Verbindung.

Diese ganze bisher erwähnte neue Nachrichtentätigkeit des schwedischen Geheimdienstes hat mit dem früheren schwedischen Nachrichtennetz in der Tschechoslowakei, in Ungarn

und in Österreich nichts zu tun.

Vom alten Nachrichtendienst erinnere ich mich an eine gewisse Frau Marie Eisner in Wien, die laut der Kartei der Abt. III in Stockholm die Besitzerin eines Geschäftes in Wien ist. Soweit ich mich erinnere, steht diese Frau in Verbindung mit verschiedenen Leuten in Pressburg, die ihre Nachrichten liefern und die sie dann nicht nur an Schweden, sondern auch wie in Stockholm festgestellt, an andere Mächte verkauft. Frau Eisner war besonders tüchtig bei Nachfragen der schwedischen Fremdenpolizei (Utlänningskommissionen, Stockholm, Birger Jarlsgatan 5), bei Überprüfung der in Schweden lebenden tschechoslowakischen Flüchtlingen, da man über Quelle verschiedene Einzelheiten, echte Namen und auch Skandale aus dem Vorleben der Flüchtlinge feststellen konnte. Aus mir unbekannten Gründen wird die Quelle Frau Eisner seit Ende März dieses Jahres als weniger verlässlich als früher (wie im Jahre 1953) betrachtet.

Eine weitere interessante Quelle des schwedischen Nachrichtenwesens ist eine Gruppe der tschechoslowakischen Untergrundbewegung, die früher unter dem Namen "Svetlana" und jetzt unter dem Namen "Milos" tätig ist. Da einige Berichte dieser Gruppe durch meine Hände seinerzeit gingen, kann ich diese Quelle als sehr gut bezeichnen, dies besonders deshalb, da diese Gruppe einen direkten Kontakt zu verschiedenen tschechoslowakischen kommunistischen Staatsbehörden besitzt. Ich habe selbst Blanko-Papiere mit Amtsstempel des tschechoslowakischen Außenministeriums, genaue Statistiken über die kommunistische Armee, Kohlenförderungen, Zuckerproduktion, Grenzpostenverzeichnisse, usw. gesehen, die durch diese Gruppe nach Schweden verkauft wurden. Bei dem Wort "verkauft" möchte ich betonen, dass als Entgelt nie bare Geld, sondern Radioapparate, Filme, Medikamente und ähnliches, über Österreich (Hainburg a.d. Donau) nach Her CSR geschickt wurde. Wie mir bekannt ist, besitzt diese Gruppe in Österreich irgend einen Vertreter, dessen Namen ich nicht auswendig weiss, den ich aber mit der Zeit feststellen kann. Den letzten Bericht von dieser Gruppe sah ich persönlich Ende Juli 1954 in Stockholm. Er enthielt Namen und Privatadressen von mehr als einhundert Staatsbeamten des Außenministeriums in Prag. Der Bericht wurde deshalb angefordert, da die Abteilung III des schwedischen Geheimdienstes an der Person eines gewissen Dr. Propper interessiert war. Warum

weiss ich nicht. Mir hat man diesen Bericht nur deshalb gezeigt, damit ich mich über einige Personen äussern kann.

Weiters gibt es in Österreich eine sehr gewiegte und gute Agentin die angeblich auch für die Engländer arbeitet, Von dieser Frau weiss ich nur den Namen Maria und sie scheint auch nur unter diesem Namen in Kartei auf. Diese Angaben sind vage, doch weiss ich darüber wirklich nicht mehr, ausser, dass sie von einer Wäschefabrik in Villach bezahlt wird. Wie diese Bezahlung vor sich geht ist mir nicht bekannt. Weiter habe ich gehört, dass es in Wien einen hoch angesehenen Mann gibt, der laut einer Bemerkung Lorentzons, bei der Polizei tätig ist und der ihm für Geld genaue Statistiken über Verbrauch von Erzen liefert, die nicht aus Schweden kommen. Quantum, Preisangaben usw. sind in den Unterlagen enthalten, denn die Schweden sind daran sehr interessiert, da sie selbst ihre Erze liefern wollen und damit den Preis unterbieten müssen. Der Name dieses Mannes ist mir nicht bekannt, ich glaube aber, dass ich ihn gelegentlich feststellen kann. Der Mann hat eines Tages, im Herbst 1953, als es noch für schwedische Staatsbürger Visa-Zwang gab, in einem normal in Wien ausgestellten Schwedischen Pass einen Ausreisesichtvermerk besorgt. Eine mir unbekannte Person kam aus Ungarn und musste nach Deutschland weiter. Er hatte einen finnischen Pass oder einen luxemburgischen Pass(?) Er wurde in Wien von Kurt Allan de Belfrage (das war der frühere Minister in Wien) in seinem Jaguar auf einem Bahnhof in Wien erwartet und sofort mit dem Wagen bis zur deutschen Grenze gebracht.

In Fuschl am See oder in der Nahr gibt es einen Gastwirt, der für die Schweden im Nachrichtenwesen aus der Tschechoslowakei eine grosse Rolle spielt. Dieser Mann ist tschechischen Ursprungs und war oft von Belfrage und Lorentzon besucht.

Avskrift.

Bel 2.

Polizeidirektion Wien

Wien, am 4. Oktober 1954.

Abteilung I

Zl.: I - 1581/54 res

Betreff: R o h a n Marcel;
Aufenthalt in Hallstatt.

B e r i c h t .

Ueber die im Betreff genannte Person konnte am 1. und 2. Oktober 1954 in Hallstatt nachstehendes erhoben werden:

Ohne ein vorheriges Aviso ist Dr. Marcel R o h a n in Begleitung seiner nachmaligen Gattin am 29. August in den Morgenstunden mit dem Zuge aus Richtung Attnang-Puchheim in Hallstatt angekommen. Bei der Seeueberfuhr erkundigte er sich bei dem ihm bis damals völlig unbekannten Schiffsführer S e e t h a l e r , Hallstatt, Gosaumühlstr. 93, nach einem Privatquartier. S e e t h a l e r brachte ihn darauf in einem komfortlosen Doppelbettzimmer seiner Wohnung in Hallstatt unter. Erst nach einem oder zwei Tagen erklärte Dr. R o h a n dem Schiffsführer, dass er zu heiraten beabsichtige und ihn als Trauzeugen in Anspruch nehmen wolle. S e e t h a l e r willigte ein und ersuchte ausserdem seinerseits den Schuldirektor M a y r h o f e r als zweiter Zeuge aufzuscheinen. Eine darüberhinausgehende Verbindung zum Schuldirektor konnte auch sonst nicht festgestellt werden.

Ueber den Grund der Vorverlegung des kirchlichen Hochzeits-termines ist Herrn und Frau S e e t h a l e r nichts bekannt. Sie können sich jedoch bestimmt erinnern, dass R o h a n ganz knapp vor der kirchlichen Trauung zwei oder drei Tage später in Wien war und zw. begab er sich ohne Gepäck fort und kehrte mit einem Koffer mittlerer Grösse zurück, in dem sich angeblich sein Trauungsanzug und Champagner befunden haben soll. Wegen Verhinderung sprang der Bürgermeister P u t z als Trauzeuge anstatt des Schuldirektors bei der kirchlichen Trauung ein.

Etwa 3 Tage vor der Kirchlichen Trauung erschienen die Mutter und der Bruder der Braut in Hallstatt. Dr. Marcel R o h a n wusste von der Ankunft derselben und ersuchte auch S e e t h a l e r , im Hotel "Grüner Baum" (dies ist das 1. Hotel am Platze) Unterkunft für die beiden Gäste zu besorgen.

Zwei Tage nach der kirchlichen Trauung reiste Dr. R o h a n nach Wien, um an einer Pressekonferenz angeblich teilzunehmen; (Mittwoch) er erklärte, am Samstag wieder zurück zu sein. Nachdem die angeblichen Verwandten der Frau einen Tag nach der kirchlichen Trauung abgereist waren, verblieb letztere, ohne mit jemandem aus dem Orte verkehrt zu haben, bis zum Sonntag in Hallstatt. Am vorangehenden Samstag (11.9.) erhielt sie ein Telegramm, das der Anlass zu ihrer Abreise war. Der Inhalt ist nicht bekannt, da eine Verständigung mit Frau R o h a n nicht möglich war, weil sie nicht deutsch sprach. Es wurde lediglich bemerkt, dass dieselbe nach Erhalt des Telegramms sehr erschüttert war und geweint hat. Bei ihrer Abreise erklärte Frau R o h a n , dass sie wieder zurückkommen werde und infolgedessen ihre Miete vorläufig schuldig bleibe. Bei diesem auch bisher nicht beglichenen Betrag handelt es sich um etwa 700.- S. Einiges Gepäck, hauptsächlich der Frau gehörend, befindet sich bei S e e t h a l e r . Bedenkliche Gegenstände konnten trotz genauester Nachschau nicht vorgefunden werden. Von einer Sicherstellung wurde daher Abstand genommen. Unter diesen Sachen befand sich auch ein rotes Sakko, das R o h a n bei der kirchlichen Trauung zu einer schwarzen Smokinghose getragen hat. Dieses Sakko, aus Wollstoff, ist doppelreihig gearbeitet, entspricht dem Schnitt nach einer Smokingjacke, enthält aber keine Spiegel. Hinweise auf die Herkunft konnten nicht gefunden werden.

2.) Wie im Hotel "Grüner Baum" erhoben wurde, sind dort am 3.9.1954 abgestiegen und erscheinen auch als mit 7.9.1954 am Meldeamt der Gemeinde abgemeldet (die Meldezettel wurden ausgehoben und dafür Abschriften eingelegt):

Gertrud S t a n g e n b e r g , Stockholm, geb. schwed. Stbg., 17.3.1900 geb., ordentlicher Wohnsitz Villagatan 22 wh. Reisedokument: VH 1763, und

Bjarne B i ö n s t a d , Direktor-Assistent, Stockholm geb. am 24.6.1927, schwed. Stbg., in Oslo, Stortingsgatan 8 wh. Reisedokument: Uj 0291.

Die beiden sind mit einem von Bjarne B i o n -
s t a d gesteuerten aus München stammenden sogenannten Miet-
wagen gereist. Es handelt sich dabei um einen beigefarbenen
Olympia, alter Art, Kennzeichen Nr. unbekannt, jedoch A B.
Dieser Wagen war dauernd im Freien abgestellt. (Kennzeichen Nr.
kann vielleicht noch durch die Gendarmerie festgestellt werden).
Die beiden Letztgenannten erweckten im Hotel einen guten Eindruck
und werden insbesondere auf Grund ihres Benehmens als wohlhabende
Ausländer betrachtet. (Bemerkenswert ist, dass laut Aufgebotsver-
handlung auch seitens der Braut keine Trauscheine der Eltern
vorgelegt wurden und nach den Angaben der Braut es sich bei
ihrer Mutter um eine offenbar geborene L i n d h o l m , Vor-
name Gertrud, 1900 in Stockholm geb., handelt. Der Name S t a n -
g e n b e r g ist nicht genannt.

Dr. R o h a n liess hingegen im Hotel "Grüner Baum"
niemals einen Zweifel offen, dass alle Rechnungen, insbesondere
auch die anlässlich der Trauung entstehenden (beispielsweise ein
Souper) nicht von ihm bezahlt werden. Dies ist zwar an sich
nicht verwunderlich, doch wurde dies von Dr. R o h a n mehr-
mals ausdrücklich festgestellt. Die Tafel wurde vom Bruder der
Frau bezahlt. Im Hotel gab sich R o h a n übrigens als Prinz
aus und fiel dem Inhaber wegen seiner Vielrederei auf. Er machte
in einem Atemzug die allerverschiedensten Mitteilungen über sein
bisheriges Leben und seine Tätigkeit, u.a. behauptete er auch,
7 Jahre für den CIC gearbeitet zu haben.

3.) Der Pfarrer von Hallstatt, geistl. Rat L e h n e r ,
Hallstatt-Lahn wh., erklärte, dass er von Anitra B i ö n s t a d
bereits im Juni oder Juli aus Schweden ein Schreiben erhalten
habe, worin diese mitteilte, dass sie die Absicht habe, in Hall-
statt heiraten zu wollen. Der Pfarrer orientierte sich hierauf
beim Standesbeamten über Einzelheiten und beantwortete diesen
Brief. (Das erwähnte Schreiben der Anitra B i ö n s t a d konnte
der Pfarrer jedoch nicht finden, versprach aber, es nach weite-
rer Suche dem Gendarmerieposten zu übergeben). In der Folge kam
dann ein Brief des Brautpaares vom 25.8.1954 aus Wien (eine Ab-
schrift desselben wurde angefertigt). In diesem Briefe wurde her-
vorgehoben, dass die Kosten der Trauung keine Rolle spielen

und dass der besondere Aufwand des Priesters in Form eines Geschenkes für die Kirche vergütet werden würde. Um eine besondere feierliche Form wurde wegen prominenter Gäste aus Schweden ersucht. Die Dokumente wurden erst bei persönlicher Vorsprache, glaublich noch am 30.8.1954, vorgelegt. Bei dieser persönlichen Aussprache erklärte Dr. Rohan, dass er den Botschafter Dr. Gruber sehr gut kenne. Nachdem Dr. Gruber dem Rat Lehner eine Antwort auf einen Brief vom Mai 1954 noch schuldig war, versprach Dr. Rohan, in 14 Tagen Dr. Gruber zu treffen und die den Pfarrer betreffende Frage zu lösen. Der Pfarrer erklärt auch, dass er vor kurzem einen Professor Sause aus Innsbruck von der Hochzeit des Dr. Rohan erzählt habe, worauf sich Dr. Sause äusserte, dass Dr. Rohan ihm als guter Journalist bekannt sei. Von Anfang an wurde der Termin für die kirchliche Trauung noch als sehr entfernt besprochen. Schliesslich wurde als Termin der 11.9. (Samstag) in Aussicht genommen. Etwa am 2. oder 3. September erschien aber Dr. Rohan plötzlich beim Pfarrer und bat um Vorverlegung der kirchlichen Trauung. Er sagte auch bei dieser Gelegenheit, dass er dringend nach Wien fahren müsse. Den Grund zur Terminverlegung nannte er nicht, insbesondere bezog er ihn auch nicht auf den bevorstehenden Besuch seiner Verwandten. Dem Pfarrer gegenüber zeigte er ein Paket mit 100.-S-Noten und ersuchte ihn, die ganze Hochzeit vorzubereiten. Er gab ihm aber nur 100.- S. Für den Rest bat er um Bevorschussung. Bis heute ist aber Rohan die Bezahlung der Heiratskosten dem Pfarrer schuldig. Es sind dies 467.- S für die Kosten des Chores, Blumen usw. und der Gebühren. Die obgenannten 100.- S leistete er als Spende für die neuen Glocken der Hallstätter Kirche.

Auf seine fürstliche Abstammung wies er hin und gab dezitiert die Namen seiner Ahnen und deren verschiedenen Titel an. Der Pfarrer ist selbst im Besitze einer Ausgabe des HOTHAschen Taschenkalenders aus dem Jahre 1909, fand auch tatsächlich den angeblichen Grossvater Alain Rohan, forschte aber nicht weiter, sondern begnügte sich mit der Feststellung der Richtigkeit der angegebenen verschiedenen Titel. Rohan erklärte dem Priester auch, dass er sich mit dem Gedanken trage, das Schloss Grub um 570.000.- S käuflich zu erwerben.

4.) Den Bürgermeister Putz lernte Rohan erst bei der standesamtlichen Trauung kennen. Rohan gab an, aus der fürstlichen

in der CSR enteigneten Familie zu stammen. Sein Vater war Richter in Prag gewesen. Dann musste er heiraten. Er fragte den Bürgermeister um dessen Meinung hinsichtlich eines Kaufpreises von 800.000.- S. Mit diesem Betrage habe er sich nämlich das der Familie Kürschner gehörende Schloss Grub schätzen lassen und trage sich mit dem Gedanken, es zu kaufen.

Erst nach der kirchlichen Trauung u.zw. anlässlich eines Essens bei S e e t h a l e r erklärte ihm R o h a n , dass er neben der schwedischen auch die österreichische Staatsbürgerschaft besitze. Erst später habe der Bürgermeister auch darüber mit dem Standesbeamten Pilz gesprochen, worauf ihm P i l z mitteilte, dass R o h a n bereits bei der Aufgebotsverhandlung erklärt habe, auch die österr. Staatsbürgerschaft zu besitzen.

5.) Beim Fotografen Franz S c h a r t i n g e r in Hallstatt Nr. 200 liess Dr. R o h a n einen Farbfilm 6 x 9 entwickeln. Diese Negative wurden sichergestellt, da dieser Film das Bild einer unbekannten Frau aufweist, der Film aber aus der jüngsten stammen dürfte, da er auch Aufnahmen der Anita B j ö n s t a d aus Hallstatt aufweist.

Im Hause S e e t h a l e r wurde auch festgestellt, dass R o h a n zweimal Geldsendungen erhielt, einmal 100.- und einmal 200.- S. Ein Aufgabeschein u.zw. vom 31.8.1954 aus Wien, Postamt 133, lautend auf 100.- S, Aufgeber Paul L u d i k a r , liegt dem Bericht bei. (Poststempel Hallstatt 1.9.1954). (R o h a n ist das letzte Mal aus Hallstatt am 8.9. mit dem Frühzuge um 8.15 nach Wien abgereist). Beim Postamte in Hallstatt konnten auch nicht die Telegramme eingesehen werden, da der Leiter des Postamtes sofort eine Anfrage an die Polizeidirektion Linz, Postrat L a n g , richtete. Dieser gab dann den Auftrag, die Daten der gesamten Post sofort festzustellen und ihm einzusenden. Die Polizei möge im Wege der Generaldirektion die weitere Auskunft einholen.

6.) R o h a n war ansonsten in Hallstatt nur einmal gemeldet u.zw. lt. beiliegendem Meldezettel vom 16.10. bis 19.10. 1953. Bei dieser Meldung legte er als Dokument den Reisepass Stockholm HK 9994 vor, (bei der jüngsten Meldung jedoch den Pass

HK 9997 - K.U.Dept.). Damals stieg er ab im "Bräu-Gasthof" und bewohnte mit seiner angeblichen Gattin Jean H u n t das Zimmer 8. Mit dieser hat er sich laut Meldezettel am 11.9.1953 verhehelicht. Diese wird beschrieben: ca. 30 Jahre alt, hellblond, grösser wie R o h a n , schlank, spricht sehr gutes Deutsch mit österr. Dialekt, starke Raucherin, bekleidet war sie vorwiegend mit einer langen schwarzen Hose und Pullover. Die beiden benützten einen PKW, Näheres unbekannt, wozu sie angaben, dass dieser neu sei, weil ihnen der andere Wagen in Innsbruck gestohlen worden sei.

7.) Beim Pafrramte in Hallstatt-Lahn lag im übrigen die Fotokopie des im Gegenstande von R o h a n benützten Taufscheines vor. Sie entspricht offenbar der ha. bekannten Abschrift, weist aber ausserdem einen in deutscher und tschechischer Sprache verfassten Vermerk auf, wonach der Notar Frantisek J a n a k a in Prag II, Brenntegasse 11, am 4. März 1943 die Uebereinstimmung einer selbst verfassten Abschrift mit einem Original bestätigt. Einvernehmlich wurde mit dem geistl. Rat L e h n e r vereinbart, ihm die gegenständliche Fotokopie nach Gebrauch rückzumitteln.

BZ 3.

Michael Rückl, Kaufmann, am 9.3.1926 in Budweis CSR geboren, csl St.Ang., r.k., ledig (Eltern Michael & Anna), hingegen war vom 27.2.51 - 13.3.51 in Salzburg, Mosstrasse 3, bei der US-Armee gemeldet. Zugezogen ist er von Budweis. Anschliessend war Rückl vom 13.3.51 - 19.2.52 in Salzburg, Traklstrasse 5, und seit 19.2.52 ist er in Salzburg, Weiher-Wiesbachstrasse 5, in Untermiete gemeldet. Die letzte Meldung ist noch aufrecht und erfolgte bisher keine Anmeldung.

1196

1.) Marcel Rohan, Schriftsteller, am 26.6.29 in Prag geboren, schwedischer St.Ang., ledig, kam am 16.10.53 nur für eine Nacht im Hotel "Goldener Hirsch", in Salzburg, Getreidegasse 32, zur Anmeldung und ist der Genannte nach unbekannt verzogen. Als ordentlicher Wohnsitz ist Stockholm, Sturegatan 38, angeführt, und hat sich Rohan mit dem Reisepass HR 9994, ausgestellt am 10.9.53 in Schweden legitimiert.

2.) Dr. Marcel Rohan, Nationale, Reisepass und ordentlicher Wohnsitz wie oben, war vom 15.10. - 18.11.53 (Abmeldung erfolgte erst am 24.11.1953) in Untermiete bei Gloria Kalser-Maasfeld, in Salzburg, Franz Josefsstrasse 30, gemeldet.

Hierzu wurde erhoben. Der Genannte sprach während eines Gewitters unter einem Haustor mit einem Einheimischen, der Gelegenheitsarbeiten verrichtet, und klagte über die hohen Hotelpreise, so dass dieser ihn zu der ständigen Untervermieterin Frau Kalser führte, wo Rohan ein kleines, dürftig eingerichtetes primitives Kabinett zum Tagespreis von 12:- Sch. mietete. Die Miete bezahlte Rohan fallweise, doch blieb er immer nur zwei bis drei Tage; dann verreiste er wieder auf zwei bis drei Tage, angeblich nach Wien. Er bekam auf dieser Anschrift weder Besuch noch bekam er Post. Frau Kalser erkannte in dem ihr vorgezeigten Lichtbild von Jaromir Balcar einwandfrei den bei ihr seinerzeit logierenden Dr. Marcel Rohan.

Avskrift.

A b s c h r i f t .

Landespolizeidirektion Nordwürttemberg
Kriminalhauptstelle

Anruf. 411 41/114

Gesch.-Zeichen: K 6/240/54/M/Me.

Karte vorhanden

Stuttgart, den 25. März 1954.

A N Z E I G E
gegen

Balcar, Jaromir, Alexander

gesch., Journalist

geb. am 7.5.1920 in Prag CSR

St.A.: ungeklärt

wohnh.: z.Zt. unbekannten Aufent-
haltes

Vater: Dr. Josef Balcar

Mutter: Ad ela, geb. Jindrova

Vorstrafen: 15 Monate Gefängnis wegen Betruges, 3 Monate Gefängnis
wegen Betruges.

Tatort:

A.G. Bezirk:

Tatzeit: 1952

Wert: (Schaden)

STRAFBARE HANDLUNG

Verdacht der Urkundenfälschung
i.S.d. § 267 StGB

Vorläufige Festnahme:.....

Tag. Uhrzeit

Geschädigt:

Stempel:

Der AMTS-STAA TSANWALTSCHAFT
Stuttgart

vorgelegt.

Stuttgart, den 26. März 1954

Landespolizeidirektion Nordwürt-
temberg

Kriminalhauptstelle i.V.

1 unles. Unterschrift e.h.

Krim:-Hauptkommissar

Anlagen: S.Seite 4

Staatsanwaltschaft Stuttgart

27. Mrz 1954

26 JsNr. M71/54

I Anzeige

Der nebenstehend näher bezeichnete
Jaromir Balzar

steht in dringendem Verdacht,
bezügliches Sparkassenbuch der
Genossenschaftliche Zentralbank
Basel gefälscht zu haben

II

Ohne Vorladung erschien am 15.10.
53 bei der KHSt. die verw. Hausfrau

Julia D'AVIS

58 Jahre alt,

wohnh. Stuttgart, Alexanderstr. 34, und machte folgende

Angaben:

"Ich habe vor einiger Zeit beim Räumen meiner Wohnung neben der Bühnentreppe ein kleines in Zeitungspapier eingewickelter Päckchen gefunden. In diesem war das von mir heute hier abgegebene Depositionsheft Nr. 2327 der Genossenschaftlichen Zentralbank Basel, Niederlassung Zürich, ausgestellt auf Ing. Armand Körner, sowie der ebenfalls von mir überbrachte Pass der Republik Costa Rica, ausgestellt für Dr. Desiderio Kovacs, enthalten. Da ich annehme, dass diese Sachen von dem Jaromir Balcar stammen, gebe ich diese bei der Kriminalpolizei ab. Ich habe nicht gewusst, dass sich diese Dinge in meiner Wohnung befinden. Ich habe sie auch nie bei Balcar gesehen gehabt. Von Balcar habe ich vor ca. 6 Wochen aus Paris Post bekommen. Als Absender hatte er Strasse und Hausnummer angegeben. Ich schrieb ihm hierauf zurück, worauf er sich bedankte und mir wieder schrieb. Er teilte mir mit, dass er das Grosstadtleben satt sei und zur Erholung an die See fahren würde. 3 Wochen später bekam ich von ihm einen Luftpostbrief aus Kopenhagen, worin er mitteilte, dass er bald nach Deutschland kommen und einige Anzeigen machen würde. Seither habe ich nichts mehr von ihm gehört".

v.g.u.

im Stenogramm gezeichnet

Julie D'Avis

Am 20.10.1953 in der Landesstrafanstalt Ludwigsburg aufgesucht, gibt der led. Kellner

Jaroslav DOUSA

26 Jahre alt

auf entsprechendes Befragen folgendes an.

"Ich habe Balcar seit der Berufungsverhandlung vor dem Landgericht Stuttgart am 18. oder 19. März 1953 nicht mehr gesehen. Wo B. ist, d.h. wo er sich jetzt aufhält, weiss ich nicht. Ich habe mit ihm keinen Briefwechsel, es hat mir auch niemand geschrieben, wo er ist. Seit 5 oder 6 Monate habe ich überhaupt keine Post mehr bekommen."

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Wien

Avsänt den TELEX 19 kl.

Inkom den 9/12 1954 kl. 1820

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 60: B 61	
Avd. P	Gr. Q
Mål. Eu I	

Ad

*Ch. tel
10/12*

*Danielson
meddelat
under 9/12*

61.

Ly

För Jarring personligen. I avvaktan fortsatt undersökning önskvärt Du preliminärt meddelar om påstådda samtalet ägt rum. En möjlighet, som jag tidigare ej tänkt på, är att samtalet icke avlyssnats utan att Hellman för polisen förklarat sig hava mottagit detta från dig, i vilket fall polisen måhända önskar kontroll utan att för oss yppa hela sammanhanget.

Zllard

ang. A.I. Georgiades

Moskva den 8 december 1954.

Strängt förtroligt.

Broder,

18/12 Leitland skåne

I anslutning till vårt telefonsamtal timmen före min avresa från Stockholm den 7 dennes samt Ditt meddelande i särskild ordning får jag lämna följande preciseringar rörande mitt samtal med greken.

Hans namn är Alexej Ioannos Georgiades, född i Turkiet 1887, levat i Odessa sedan början av 1900-talet. Han uppgav sig förutom ryska och grekiska även behärska turkiska och armeniska. I samband med förberedelserna till skräckprocesserna hade han 1935 - tillsammans med ett stort antal andra Svarta-havsgreker - förts till koncentrationsläger i norra Ryssland. Där hade han så småningom hamnat i ett läger vid Inta (i Komi ASSR, mellan Vorkuta och Kotlas) och avancerat till något slags verk-mästare eller förrådsuppsyningsman. Genom denna sin be-fattning hade han haft tillfälle att komma i kontakt med ett stort antal av sina olycksbröder. Han uppgav att en-bart inom hans område antalet fångar uppginge till 250.000 och i hela Ryssland till tiotals miljoner. Han hade av utlänningar träffat tyskar, fransmän, norrmän, engelsmän, holländare och danskar. På särskild förfrågan meddelade han, att han även träffat en svensk. Pressad på denna punkt svarade han, att vederbörande vore en svensk ingenjör från Leningrad. Denne hade för några år sedan sökt brev-ledes komma i kontakt med denna beskickning via en frigiven medfånge. Saken hade upptäckts genom något förräderi, varpå

Byråchefen Hichens Bergström,
Utrikesdepartementet.

svensken fått sitt straff förlängt med 10 år.

När vi skildes åt på Bromma återkom Georgiades till vad han sagt om svensken och sade nu, att han icke vore alldeles säker på att vederbörande verkligen vore svensk. Denna hans reaktion kan emellertid mycket väl ha varit orsakad av rädsla för vad som skulle kunna hända, om vi började forska i ärendet.

Beträffande Georgiades' adress i Grekland skall jag be att få återkomma om några dagar. Den enda här nu kända adressen är sonens fältpostnummer. Eventuellt kan SAS' platschef i Athén få fram adressen snabbare än vi här.

Georgiades bekräftade tidigare kända uppgifter om att 17-junirevolten i Berlin förra året hade följts av allvarliga oroligheter inom lägren i norr. Polistrupporna skola då ha gått fram med största brutalitet och bland annat använt sig av stridsvagnar och flyg. Enligt Georgiades skulle - om jag förstod honom rätt - i detta sammanhang 30.000 tyskar ha skjutits.

Härliga hälsningar

Din tingsione

Knut Sammanlyft

Jarring/ib

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Chiffer.

Sjöborgsutredningen.

STOCKHOLM 10.12.54 19		
N:o 57V Bud		BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MAL.
P	2	Eu ^I

Svensk
Wien

Dnr. Edert chiffer 61. Polisen här anser sig
med säkerhet kunna lämna besked i morgon.

Cabinet

Exp 10/12 kl. 15 45 911

Cs

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

ex. 2 till

» 3 »

» 4 » *h. Jarring*

Från Wien

Avsant den *telex* 19 kl.

Inkom den 13/12 1954 kl. 1710

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 60: B		63
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	Eu I

Jarring meddelad / fm

f

A2

63.

*Utskrift
Sveinsson
13/12 8*

Personligt för Jarring.

Polispresidenten förtroligt meddelat att Hellman erhållit österrikiskt främlingspass under riktigt namn för resa till Schweiz. I passet uttryckligen angivet att detta icke gäller för skandinaviska länderna. Utvisningsbeslutet träder ikraft inom cirka 10 dagar. Om han ej lämnat Österrike dessförinnan häktas han ånyo.

Allard.

Coll.: *62*

62

Jarring/ib

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Chiffer.

Sjöborgsutredningen.

STOCKHOLM			14.12.54	19
N:o	581	BUD	BIL.	
INK. D. N:o				
AVD.	GR.	MÅL.		
P	2	Eu ^I		

8
Svensk
Wien

Dnr. För Allard från Jarring. Ditt ch 58. Nu fastställt att något samtal mellan Stockholm och uppgivet nummer Wien icke utväxlats den fjärde december. Däremot ett samtal den tredje till vilket jag återkommer.

Cabinet

exp. 14.12. kl. 12 00. 30

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Moskva

Avsänt den 16/12 19 54 kl. 1045

Inkom den 16/12 19 54 kl. 1435

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr		38: B	350
Avd.	Gr.	Mål.	
P	L	Eu	

Urgent

Ch. tel. Moskva
16/12

12

350

2

För kabinettssekreteraren. Strängt förtro-
ligt och personligt. Kan jag, därest sovje-
tiska vederbörande skulle förklara våra hit-
tills lämnade upplysningar oriktiga respek-
tive icke ägnade kasta nytt ljus över saken
eller eljest så befinnes påkallat, icke
blott, som självfallet är, hävda desamma
välgrundade utan även ställa ytterligare
material i utsikt? Vårt chiffer 322.

Sohlman

Coll.: Dan

16/12
Wien den 14 december 1954.

Personligt och strängt förtroligt.

ch. fr. Wien
16.12

Talad med Sigismund om jag
med på upp till 1000 kr

M

Broder,

4
Fru Stangenberg har nu sökt upp mig. Tyvärr hinner jag inte med denna kurir redogöra för vad som förevarit utan återkommer jag, så snart sig göra låter. Enligt vad Lorentzon tyckt sig förstå vid samtal med fru Stangenberg, vilken kommit till Wien från Monte Carlo, synes hon ha vissa valuta-svårigheter. Hon har visserligen ännu icke begärt hjälp från beskickningen, men då hon inom kort torde komma att göra detta, tillåter jag mig ifrågasätta, om det icke vore lämpligt, att departementet intervenerar hos Valutakontoret, så att fru Stangenberg kan få överföra ytterligare medel till Wien. Detta tillvägagångssätt är kanske det lämpligaste, därest Du icke skulle föredraga, att beskickningen utbetalar nödiga medel till fru Stangenberg och att dessa få återbetalas av henne till departementet. Jag får bedja Dig om ett telegramsvar på detta brev.

Sigismund
Sven Allard
Sven Allard

Lundberg/ib

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Chiffer.

ang. fjöbergshandlingen

STOCKHOLM 16.12.54. 19

N:o 280V

BUD

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MAL.

P

2

Eu^I

Svensk
Moskva

h

Dnr. Önskvärt behålla fria händer i fråga om
överlämnande av mera material

Cabinet

dep. 16.12.54. 17 20.30

Jarring/ib

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Chiffer.

STOCKHOLM 16.12.54 19		
N:o 594 Bud	BIL.	
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MAL. Lu ^I

Svensk
Wien

Dnr. Allards handbrev Jarring 14 december.
Om absolut nödvändigt kan beskickningen utbetala upp
till 1000 kronor under förutsättning, att beloppet in-
satts hos UD dessförinnan.

Cabinet

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Jarring

Chiffertelegram (BUD)

Från Wien

Avsant den teløx 19 kl.

Inkom den 17/12 1954 kl. 1905

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr	60:13	64
Avd.	P	Gr.
	2	Mål.
		<i>bu I</i>

*Ch. L. L.
Wien
187, 2*

5

64. Edert chiffer 59. För Jarring.

Fru Stangenberg önskar här lämna en
på UD utställd check på 1500 kr.
för att utlösa dotterns pantsatta
äodelar. Refererar till Handelsbank-
ens notariatavdelning. Benäget tele-
graferar besked, då båda ämna avresa
till Stockholm på söndag.

Hellman häktad, han utvisas till
Schweiz om en vecka.

Allard

Jarring/DS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

sjöborgsutredningen.

Telegram

STOCKHOLM		17/12	19 54
N:o 281	BUD Chiffer	BIL.	
INK. D. N:o			
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I	

Svensk
Moskva

Vårt 280 refererar till Edert 350
Cabinet

xp. 17/12 kl 12⁰⁰ dag

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Moskva

Avsant den 18/12 1954 kl. 1200

Inkom den 18/12 1954 kl. 1410

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 38:B		356
Avd. P	Gr. 2	Mål. Em

356.

Strängt förtroligt för Kabinettssekreteraren personligen.
Vid besök hos Semenov den 17 dec. sade jag - under erinran Excellensens samtal med Mikojan Zorin samt vår PM den 29 sept. 1954 - att Excellensen gett mig i uppdrag att bringa saken i erinran och fråga om något nytt förelåg. Semenov frågade - under påpekande att han nyligen trätt i tjänst och därför icke ännu helt insatt i alla ärenden - om å vår sida så vore fallet, vartill jag genmälde, att vi i sagda PM lämnat uppgifter om R.W. härvaro. Jag underströk, att vi på basis av noggrant prövat material övertygade om, att R.W. är i vederbörande sovjetmyndigheters händer samt liksom Excellensen, att saken utgjorde belastning på våra förbindelser och en mycket svår fråga för oss. Semenov sade sig förstå detta, men tillade att den vore ännu Sovjet. Om ni tro, att vi ha R.W. misstaga ni er nämligen. Han har icke befunnit sig på vårt territorium. Hade vi haft honom skulle vi utlämnat honom. Jag sade mig ämna meddela detta hem - vartill Semenov insköt, att han endast uttalat vad tidigare sagts å sovjetisk sida - och hemställde enträget, att Semenov måtte ägna saken all sin uppmärksamhet och påskynda dess lyckliga lösning. Efter samtalet begav sig Semenov, enligt vad han sade, till Molotov.

Sohlman

R Ph underströkt / Ad

Från Moskva

Avsant den 18 /12 1954 kl.1200

Inkom den 18 /12 1954 kl.1410

Utskrivet i 4 ex. Detta är ex. nr 2

*Philip
underskriftad*

356.

Strängt förtroligt för Kabinettsssekreteraren personligen.

Vid besök hos Semenov den 17 dec.sade jag - under erinran Excellensens samtal med Mikojan Zorin samt vår PM den 29 sept.1954 - att Excellensen gett mig i uppdrag att bringa saken i erinran och fråga om något nytt förelåg. Semenov frågade - under påpekande att han nyligen trätt i tjänst och därför icke ännu helt insatt i alla ärenden - om å vår sida så vore fallet, vartill jag genmälde, att vi i sagda PM lämnat uppgifter om R.W. härvarro. Jag underströk, att vi på basis av noggrant provat material övertygade om, att R.W. är i vederbörande sovjetmyndigheters händer, samt liksom Excellensen, att saken utgjorde belastning på våra förbindelser och en mycket svår fråga för oss. Semenov sade sig förstå detta, men tillade att den vore ännu Sovjet. Om ni tro, att vi ha R.W. misstaga ni er nämligen. Han har icke befunnit sig på vårt territorium. Hade vi haft honom skulle vi utlämnat honom. Jag sade mig ämnat meddela detta hem - vartill Semenov insköt, att han endast uttalat vad tidigare sagts å sovjetisk sida - och hemställde enträget, att Semenov måtte ägna saken all sin uppmärksamhet och påskynda dess lyckliga lösning. Efter samtalet begav sig Semenov, enligt vad han sade, till Molotov.

Sohlman

Jarring/ib

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Chiffer.

Sjöborgsutredningen.

(C)

STOCKHOLM 18.12.54 19

N:o 600 BUD BIL.

INK. D. N:o

AVD.	GR.	MÅL.
P	2	Eu ^I

Svensk

Wien

4

Dnr.

Edert ch 64. Edert förslag accepteras.

Cabinet

Exp 18/12 kl 1130 Jan

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

STOCKHOLM 18 december 1934.

~~Strängt förtroligt.~~

4 bil.

N:o

BIL

INK. D. N:o,

AVD.

GR.

MÅL

P

2

Eu^I

ang. A.I. Georgiades.

Herr Chargé d'Affaires,

./.
./.

Som framgår av bifogade klipp ur Dagens Nyheter och avskrift av handbrev från ambassadsekreterare Hammarskiöld till byråchefen Bergström har en grek vid namn Georgiades, som nyligen utsluppit från Sovjetunionen, för pressen uppgivit, att han i Ryssland sammanträffat med en svensk, vars namn han emellertid icke kunnat uppgiva.

Jag vore tacksam, om Ni på något sätt kunde söka kontakt med Georgiades. Hans adress är än så länge okänd för oss men kommer eventuellt att telegrafiskt meddelas, om beskickningen i Moskva skulle kunna utröna densamma. Ni bör dock under mellantiden försöka erhålla adressen genom SAS' platsrepresentant i Athén. Greken torde ha rest till Athén någon av dagarna 6 till 8 december.

./.

Om Ni lyckas kontakta Georgiades, bör Ni för honom uppvisa de två bifogade kartorna med fotografier av olika personer och söka få honom att utpeka vilken av dessa personer han anser vara svensken ifråga. Om han kan ge en bestämd anvisning, bör Ni inrapportera uppgiften Ni kan få om personen ifråga: utseende, längd, etc., namn och nummer på det läger, vari han suttit, varifrån han kommit och alla andra eventuella uppgifter Ni kan erfara.

(Gunnar Jarring)

T.f.Chargé d'Affaires L e i f l a n d,
A t h é n .
- - - - -

per stämpel

Dagens Nyheter
5. 12. 1954.

Grek frisläppt efter arton år i ryska läger

Scenen är helt överklig. Jag sitter på en av Hotell Malmens västerländskt komfortabla sängar, och framför mig på golvmattan sitter en liten gubbe med stubbat hår på huk. Han bär filtstövlar med svarta vadmalsbyxor nerstoppade i skaften, grå, sliten arbets-skjorta och svart, vadderad väst. Hans namn är Alexej Ivanovitj Georgiadis. Nationalitet: grek. Född 1888, till Sovjet 1909, fängslad 1936, i arbetsläger eller fängelse under arton år. Frisläppt 1954. Och orden bubb-lar ur honom på grov gammelmansryska medan de svärtade guldtänderna lyser i ett enda långt leende och fingrarna far i upprepade korstecken.

Fort... sidan...

Barnen ordnade utresan

Läkaren: Han är snart död

— Tack, gode Gud, att jag är bland människor igen!

Han berättar om långa fängelse-år, han poserar för fotografen med matsäckskonten i hand, han far på knä halvvägs under sängen för att leta upp ett gammalt gulnat brev, han svarar och avbryter och upp-repar. Någon lättfattlig och krono-logisk talare är han minsann inte. Georgiadis. Det är först så småning-om som bilden av hans liv börjar ta form.

Han är född 1888 i Sotji. Sotji var turkiskt då, men Andreadis är grek, där bodde många greker. 1909 kom han till Sovjet, han var jord-brukare då, och sin fru hade han med sig. Hans liv förflöt lugnt och

relativt lyckligt i några årtionden framåt. Tre barn växte upp på gården.

Så kom 1936. I den stora arreste-ringsvägen sveptes också Andreadis och hans familj med. Själv satt han mellan 1936 och 1939 i fängelse i Krasnodar, och anklagelsen löd på: motstånd mot jordbrukskollektivi-seringen. Så 1939. Hela familjen hamnade i Vorkuta, det stora ar-betslägret i Komi i norra Ryssland. Mammans dog samma år, och de tre barnen skickades i väg tillbaka till Grekland.

Men pappa Andreadis stannade kvar. Han slet i kolgruvorna, han arbetade på förråd, såg människor skjutas, deporteras, misshandlas.

— Ja, det var svårt, säger han. Man var aldrig mätt, alltid frusen. Titta här, här är mina arbetsböcker.

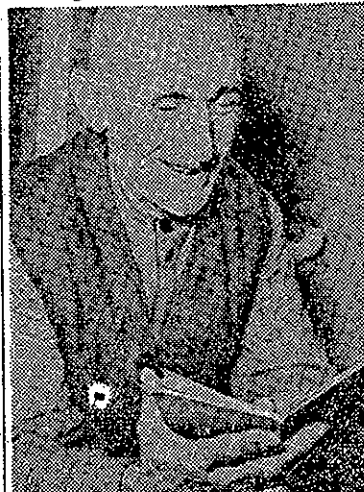
Alexej Ivanovitj Georgiadis liv koncentrerat på några få korta an-teckningar, om tjänstgöringsperioder. Handstilen är svåräst.

Georgiadis är nära att snubbla över sin tjocka handskurna käpp som fastnar mellan byrån och sängen. Än en gång slås man av hans makabra teaterbonde-utstyrsel i Tjechovstil.

30 miljoner slavarbetare

Vorkuta. Hur många människor där fanns? Sifferkaskaderna börjar strömma: 300.000 fångar, men sam-tidigt finns lika många "frisläppta", som inte kan ta sig därifrån, i Gadianskogen i närheten sköts 10.000 polacker under kriget, i hela Sovjet finns 30 miljoner slavarbetare av 70 nationaliteter. Osv.

— Många greker i Vorkuta?

Alexejs slitna grekiska pass med det vita korset på pärmeh är fullt av viseringar, men det var först årets visum som ledde till friheten.

Berused av glädje över den nyvunna friheten visar Alexej Ivanovitj Georgiadis sina viktiga attribut från de ryska åren, den grova spatserkäppen och matsäckskonten, som mer påminner om en värtportör.

— Nej, jag tror jag var ensam grek där efter 1938. Då förslades alla de andra, 14.000 tillsammans, bort till Kolimagruvorna. Jag vet inte varför jag fick stanna kvar. Och jag träffade folk av alla nationaliteter: finnar, polacker...

— Någon svensk?

— Nej... jo, för resten, nu minns jag Det var 1948, på våren. Jag arbetade på ett förråd då, annars var det mest i kolgruvorna. Han var konstnär den här svensken, men jag minns inte vad han hette, det är så många namn... Jag hjälpte honom, skaffade honom mat. Han grät mycket. Sen försvann han. Folk dök upp och försvann

Georgiadis gaspar stort med de svartgula tänderna.

— Är ni sömnig? Ska jag gå?

— Nej då, jag är inte sömnig, jag mår inte bra av att sova. Jag vill gärna berätta vidare. Var var vi... jo, svensken som försvann, 1948. Det var då jag hade börjat hoppas.

Han dyker ner på mattan igen, fiskar upp sitt ljusblå pass med det vita korset, inpräglat. Det grekiska passet.

— Titta här. Det var då det började. Mina barn hemma i Grekland hade tagit kontakt med myndigheterna, den ena visumansökningen efter den andra. Men avslag. 1947 fick jag brev från grekiske konsulen i Moskva: han sa att han skulle skriva till Molotov och begära mig fri.

1949, 50, 52... Mina barn gav aldrig upp hoppet. Så kom då undret, för ett par veckor sedan. Läkarna i Vorkuta undersökte mig. "Den där har inte lång tid kvar att leva", sa dom. "Skicka hem honom. Han dör på vägen."

Till Moskva. Med ordinarie planet till Stockholm. Och en fantastisk liten gubbe med stubbat gråt

hår och filtstövlar och näverkont och gulsvarta tänder kliver ner på Brommas platta och tas om hand av fräscha flygvärdinnor och trafik-assistenter.

— Och nu närmast?

— Grekland.

Han gör korstecken igen, dyker ner i sin dokumenthögen på hotellrumsmattan, fiskar fram en bild på barnen.

— Här är barnen. Dom väntar på mig. Planet går i morgon bitti...

Och Alexej Ivanovitj Georgiadis talar vidare. Orden brusar och bubblar fram mellan svartgultänderna, siffror, gester, leenden. Telefonen ringer, det kommer mer folk, och snart är stugan full. Matsäckskonten, makas in under nattduks-

bordet, och man kliver varligt dokumenthögen.

Men nu har pressarna redan för länge sen börjat mata fram tidningar med Abergssons skildring om emigrantåret 1869. Det måste beredas plats för en annan emigrantberättelse också. Berättelsen om emigranten Alexej Ivanovitj Georgiades. Emigranten som vände hem.

Svan

18/12

Personligt och strängt förtroligt.

Jarring/DS
10/1

a HEMLIG.
Danielsson f.k.
u.Jarring

exp. 10/1-55
TS.

P. M.

LY AK

På kvällen fredagen den 10 innevarande månad ankom fru Stangenberg med flyg till Wien från Monte Carlo. Hon uppsökte beskickningen nästa dag och berättade bl.a. följande:

För någon tid sedan hade hon erhållit ett brev från dottern, i vilket denna meddelade, att "Marcel" hade blivit "släppt ur häktet och att han var helt rentvådd". I triumferande ordalag underströk dottern, att hon haft rätt och föräldrarna orätt i frågan om "Marcel's" påstådda brottslighet.

Fru Stangenberg meddelade vidare, att hon genom ett brev från dottern erfarit, att paret hade för avsikt att under någon månads tid resa till alperna för att vila sig, vilket fru Stangenberg även synes hava trott på.

Dottern hade även varit i telefonförbindelse med sin fader men denne hade synbarligen icke blivit lika övertygad av dotterns framställning. Tvärtemot hade han befarat, att förklaringen till hennes argumentering och beteende vore, att hon stode under narkotikainflytande.

Fru Stangenberg visade även en kopia av två brev, som Hellman hade skrivit dels till henne själv, dels till direktören Biörnstad och dennes nuvarande maka. I dessa brev, som voro hållna i Hellmans vanliga dunkla, för att icke säga mystiska vändningar, och vilka jag som hastigast var i tillfälle att ögna igenom, sade sig Hellman nu vara helt frikänd. Han spann sedan vidare på det för oss icke helt okända temat, att han fallit offer för en serie av intriger, vilka tagit sin början i Stockholm. Han uttalade därefter i förtäckta ordalag varningar till vissa icke namngivna personer i Stock-

CS

holm, Köpenhamn och Wien, vilka han hotade med skandalisering genom tidningsartiklar. Hellman påstod sig vidare hava stöd "av tre ockupationsmakter i Österrike men icke av den fjärde". Vid en hastig genomläsning av breven, fick man emellertid intrycket, att dessa knappast voro allvarligt menade utan snarare avsedda att impressionera mottagarna.

Fru Stangenberg kunde även berätta, att under den tid, då Hellman satt i häkte, dottern dagligen fått gå till ett Hellmans "kontor" "Centropa Pressagency", Widner Hauptstrasse 8, för att där avhämta eventuell post. Dottern hade berättat, att kontoret endast bestod av två förhyrda rum, att det icke fanns någon som helst personal anställd där samt att det endast sällan fanns post att avhämta. (Beskickningen skall så snart sig göra låter från österrikiska vederbörande söka inhämta upplysningar om denna "pressagentur".)

Under tiden i rannsakningshäktet hade Hellman för "fru Hellman" berättat, att han lyckats få en förläggare i Förenta Staterna för sin bok "Rapsodi i rött" och då han vid detta tillfälle tydligen väntade sig en längre fängelsevistelse, hade han upprättat en skrivelse, enligt vilken inkomsterna från bokens försäljning i Förenta Staterna skulle tillfalla "hustrun".

Vad fru Stangenberg hade att berätta om bröllopet i Hallstatt var minst sagt en tragikomisk, för att inte säga bedrövlig historia. Hellman hade identifierat sig med en fotostatkopie av det svenska passet samt med en fotostatkopie av ett slags intyg, att han vore Marcel Rohan och barn i ett äktenskap mellan en furst Rohan och en prinsessa Schwarzenberg. (Här bör måhända anföras, att något äktenskap mellan medlemmar av dessa båda familjer icke ägt rum under de senaste 100 åren.) Som identifiering hade Hellman vidare, enligt fru Stangenberg, kunnat uppvisa en fotostatkopie på ett Statens Utlänningskommissions protokoll, daterat den 12 mars 1954. Vad fröken Biörnstads identifieringshandlingar beträffade, hade man i Hallstatt begärt, att en av Oskars församling i Stockholm utfärdad handling skulle legaliseras av svenska beskickningen i Wien. Häremot hade Hellman starkt protesterat och slutligen

lyckats förmå vederbörande att avstå från denna legalisering under den motiveringen, att bröllopet brådskade och att den ende, som kunde utföra legaliseringen, vore den svenske ministern i Wien, och denne befann sig, "enligt vad han hade sig bekant, för närvarande icke i Wien".

Över själva vigseln är det bäst att draga en barmhärtighetens slöja. Vare nog sagt, att Hellman vigdes iklädd röd frack och smokingbyxor och detta under motiveringen, att han vore riddare av Hubertusorden.

Fru Stangenberg frågade härefter, vad vi här på beskickningen kände till om Balcar. Jag svarade härpå, att vi voro orienterade om, att han var en internationellt känd "Hochstapler", vilken hade bestraffats i ett flertal europeiska länder. Som anledning till att vi följt hans göranden och låtanden i Wien, svarade jag på hennes fråga, att vi från Stockholm erhållit instruktioner att vara fru Stangenberg och hennes dotter behjälpliga i detta ärende. Fru S. frågade därefter, hur det kunnat vara möjligt, att Hellman på sin tid erhållit ett svenskt pass, av vilket hon själv hade sett en fotostatkopia. Härpå svarade jag, att vi icke hade någon kännedom om dessa saker.

På min fråga, när fru Stangenberg fått klart för sig, att Hellman icke var någon Rohan, svarade hon, att detta hade hon fått klart för sig efter bröllopet i Hallstatt, då hennes f.d. man underrättat henne om, att han genom en högre polistjänsteman i Köpenhamn erfarit, att Hellman även suttit i danskt fängelse under två månaders tid. Härvid påstod fru Stangenberg, att hon vid förfrågan hos kommissarie Danielsson om Hellmans oförvitlighet hade fått till svar, att man icke kände till något ofördelaktigt om honom. I samband härmed uttryckte hon sin förtrytelse över att den svenska polisen - såsom hennes ord föllo - misslett henne, och sökte tydligen göra denna ansvarig för de olyckor, som drabbat henne och hennes dotter.

Fru Stangenberg, som var mycket nervös och upprörd, uppgav vidare, att hon icke vågade uppsöka sin dotter, så länge som Hellman även fanns i våningen. Hon fruktade för att Hellman skulle kunna bli våldsam och var rädd att han i desperation skulle skada henne eller dottern. Hon uttryckte

även en farhåga för, att Hellman på grund av narkotikamissbruk skulle kunna gå till ytterligheter.

S. en/
Med anledning härav gjorde fru/framställning till polispresidenten, att Hellman åter skulle intagas i häkte på några dagar för att fru Stangenberg skulle kunna komma i kontakt med sin dotter. Framställningen tillmötesgicks och Hellman arresterades under en promenad i staden den 15 innevarande månad. Det visade sig emellertid, att tidsfristen för Hellmans utvisning utlöp^{just}te/den 15 innevarande månad, och då han alltjämt fanns kvar i landet, skedde arresteringen under denna förevändning. Därefter fick fru Stangenberg kontakt med sin dotter och lyckades övertala denna att åter resa till Sverige. Fru Stangenberg och dottern skola resa med flyg till Stockholm den 19 innevarande månad.

Fru S. erfor av sin dotter, att paret under sejouren i Wien levt på att pantsätta dotterns ägodelar. Då det bl.a. var mycket värdefulla smycken och en hermelinpäls, som pantsatts, var fru Stangenberg ytterst angelägen, att dessa föremål skulle utlösas före hemresan.

Enligt polisen uppgav Hellman vid arresteringen, att han vilken minut som helst väntade att få en visering till Schweiz. Polisen kontrollerade denna uppgift och det visade sig, att Hellman inte ens ansökt om någon visering till Schweiz. Polisen har även meddelat, att Hellman kommer att släppas, så snart fru Stangenberg med dotter lämnat Österrike. Han får därefter ytterligare c:a en vecka på sig att lämna landet. Han kommer emellertid icke, såsom polisen tidigare meddelat, att föras till österrikisk-schweiziska gränsen, utan han får taga sig ur landet på egen hand. Anledningen till att beskickningen tidigare fått andra besked om Hellmans utvisning, torde vara att vederbörande högre polistjänsteman icke varit fullständigt orienterad om alla detaljer. I Hellmans österrikiska främlingspass står emellertid - som tidigare meddelats - uttryckligen angivet, att passet icke är giltigt för de skandinaviska länderna.

Wien den 18 december 1954.

Gunnar Lorange

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 fyll

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Åtén

Avsant den 21/12 1954 kl. 1340

Inkom den 21/12 1954 kl. 1520

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 3: B		13
Avd. P	Gr. 2	Mål. Eu ^I

13.

Handbrev Jarring-Leifland den 18 december. Enligt dagens tidningar vistas Georgiades nu i München för Radio Free Europe.

Leifland

Närvarande:

PROTOKOLL hållet hos STATENS UTLÄNNINGSKOMMISSION.

Statens utlänningskommission beslöt beträffande nedanstående utländska medborgare meddela följande beslut.

MG

S 46163
22/12
1954

Balcar, Jaromir Alexander

7/5 1920

m

tjeck.

Prov. FP nr 649/54 indrages

Återresettillstånd från Österrike
och Förbundsrepubliken Tyskland
återkallas

STATENS
UTLÄNNINGS-
KOMMISSION

Vid protokollet:

G. Rudebeck
(G. Rudebeck)

Närvarande: Ordföranden, Byråchefen
Hagelin,
Byråchefen Wiman,
Förste Byråsekreteraren
Ernberg,
Tf Förste Byråsekreteraren
Rudebeck

Överlämnas för kännedom till Utrikes-
rådet G. Jarring, Kungl. Utrikesdepartementet.
Stockholm den 22 december 1954.

Statens utlänningskommission

Nils Hagelin
(Nils Hagelin)

382

Jarring/ib

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Chiffer.

Sjöborgsutredningen.

STOCKHOLM 22.12.54 19		
N:o 61V	BUD	BIL
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MAL Eu ^I

Svensk

Wien

4
Dnr.

Primo. Utlänningskommissionen har återkallat Rohan-Balzars främlingspass. Ni bör underrätta honom därom samt återkräva passet.

Secundo. Om han skulle vägra återlämna passet eller det av aman orsak ej kan återbekommas eller ni har någon invändning ovanstående förfarande, bör ni omedelbart telegrafera.

Cabinet

383

Exp. 22/12 kl 16 35 Dra

Jarring/ib

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Chiffer.

Sjöbörghsutredningen.

STOCKHOLM 22.12.54 19		
N:o 62V	BUD	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MAL. En

Svensk

Wien

Dnr. Vårt chiffer . Passets nummer är
649/54 utställt för Jaromir Alexander Balzar.
Cabinet

384

EXP 22/12 kl 16 35 Dan

Madrid, den 21 december 1954.

utfrågning av de från
Sovjetunionen repatri-
erade spanska fångarna

Förtroligt.

Pol.

HP 1

HEMLIGST.

Jarring/DS
27/12

a
Danielsson, f.k.
u.Jarring.

27/12-54
app. 93.

1347

Ink.	28.12. 54	19
Avd.	Gr. 2	MS. Euf

dfp 29 G

Broder,

Sedan jag nyligen i spanska utrikesministeriet efterlyst svar å min begäran om införskaffande av vissa upplysningar av de från Sovjetunionen repatrierade spanjorerna har jag numera från politiske chefen, hr Bárcenas, mottagit en P.M. i ärendet. I denna meddelas att vederbörliga undersökningar verkställets i anledning av min hänvändelse och att de repatrierade spanjorerna därvid samstämmigt ha uppgett att de inte under sin fångenskap sammanträffat med någon svensk, men att de hört rykten om att några svenskar befunno sig i lägret i Karaganda i Sibirien. Någon uppgift om antalet eller andra detaljer rörande dessa svenska fångar hade inte kunnat erhållas.

Beträffande de i övrigt begärda upplysningarna har hr Bárcenas endast kunnat hänvisa till den med mitt handbrev den 27 april översända artikelserien, vari uppräknas de fångläger, där de spanska fångarna vistats. Av en av de till artikeln av den 4 april (bil.1) hörande skisserna (nr. 2) synes framgå att Karaganda är beläget söder om Petro-pavlovsk halvvägs mot gränsen till Mongoliet, samt av artikeln av den 15 april (bil.10.) att de yngre fångarna i lägret i Kokkusek förflyttades till Karaganda för att arbeta i koppar- och kolgruvorna där men återflyttades till Kokkusek till följd av en av deras kvinnliga kamrater anordnad hungerstrejk.

Jag har i utrikesministeriet muntligen begärt vissa

Utrikesrådet Jarring,
Utrikesdepartementet.

kompletterande upplysningar bl.a. om tidpunkten för de spanska fångarnas vistelse i Karaganda och skall återkomma så snart svar ingått.

God Jul och Godt Nytt År!

Din Tillgivne

W. Winther

W. Winther

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Aten

Avsant den 24/12 19 54 kl. 1600

Inkom den 24/12 19 54 kl. 1740

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 3: B		14
Avd. P	Gr. 2	Mål. En ¹

h

14.

W

Vårt chiffer 13. Grekiska utrikesministe-
riet meddelar, att man mottagit förfrågan
om adressen från grekiska ambassaden i
Moskva. Delgivit adressen direkt till be-
skickningen.

Leifland.

Bryssel den 23 december 1954.

Strängt förtroligt.

Med kurir.

Jarring/DS
27/12

a
HEMLIGST.
Danielsson, f.k.
u.Jarring
exp. 27/12-54
B.

4
Broder,

Ålvarén

I anslutning till mitt handbrev den 16 februari 1954 ber jag få inberätta, att enligt vad belgiska främlingspolisen meddelat, J.Lajos Horvath, Joseph Belaľalvi, Joseph Lapati, Joseph Horvath och Gabor Kovacs äro samma person. Denne, som uppträdde även under andra namn, vore för närvarande intagen å fängelset S:t Gilles i Bryssel. Hans verkliga identitet vore ännu icke fastslagen.

Polisen har lovat att inom den närmaste tiden brevledes precisera sina upplysningar.

God jul!
Din tillgivne
Ålvarén

Herr Utrikesrådet G.Jarring,
Utrikesdepartementet.

Jarring/IW

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

STOCKHOLM 28 december 1954

N:o 63 CHIFFER. Bud BIL.

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

2

MÅL.

Eu^I

återlämnande av främ-
lingspass.

Beskickningen Wien

2 För Allard från Jarring har det lyckats att få Hellman
avlämna främlingspasset.

Cabinet

Exp. 28/12 1625 Rhur

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

Pol.

Från Wien

Avsant den telex 19 kl.

Inkom den 29/12 19 54 kl. 1215

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr	60: B	67
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	I en

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

67.

Edert chiffer 63.

Personligt för Jarring.

Då enligt min mening icke lämpligt att vi direkt kontakta Hellman, ha vi genom polispresidentens personliga förmedling till honom överlämnat en skrivelse med meddelande att främligspasset är återkallat samt uppmaning att återställa detta. Därest Hellman vägrar förklarade sig polispresidenten kunna verkställa husundersökning hos honom. Närmare besked om läget utlovat i morgon.

Allard

Hagelin undertecknad
per tel. 29/12

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTETTelegram

sjöborgsutredningen.

STOCKHOLM			29/12	19 54
N:o 64 ✓	CHIFFER BUD	BIL.		
INK. D. N:o				
AVD. P	GR. 2	MAL. Eu ^I		

Svensk
Wien

h

För Allard från Jarring. Vårt chiffer 58. För dennes strängt förtroliga information.

Primo. Samtalet den 3 fördes från Ri-teatern på uppgivet namn av direktör Biörnstad. Någon anledning misstänka denne fört mitt namn på tal föreligger icke.

Troligen har väl Hellman fabulerat härom.

Secundo. Finns möjlighet åstadkomma fotokopia av österrikiskt dokument som utvisar att Hellman erkänt att han är Balcar? Vi skulle om möjligt önska överlämna detta fru Biörnstad för att hon skulle vara definitivt övertygad Hellmans identitet. Telegrafera Din uppfattning.

Tertio. Vi misstänka det svenska pass HK 9994 han förevisat är förfalskat. Kan fotokopia erhållas av detta pass? Jämför tyskspråkiga promemorian upprättad Wien 14 oktober sidan 2 längst ned.

Cabinet

386

Exp. 29/12 1410 Rhen

C

HEMLIG.

29.Dez.1954

Jarring/DS
26/1

a.
Danielsson, f.k.
u.Jarring

exp. 26/1 -55
JS.

Betrifft: Nachforschungen nach WALLENBERG.

In Ergänzung unserer bisherigen Hinweise wird mitgeteilt:

Ein Regierungsrat RÖDEL und der Kaufmann GROSSHEIM sind mit WALLENBERG in SOFIA in Gefangenschaft geraten und haben während ihres gemeinsamen Aufenthaltes im Kgf.-Lager Nr. 27 (1945) mit HILLE gewisse Klopfzeichen untereinander ausgemacht.

Im Gefängnis MOSKAU-FORTOWSKAJA befanden sich RÖDEL und WALLENBERG gemeinsam in einer Gefängniszelle, die direkt über der Zelle gelegen war, in der GROSSHEIM und der Spätheimkehrer untergebracht waren. - GROSSHEIM vernahm als erster die mit WALLENBERG und RÖDEL vereinbarten Klopfzeichen, aus denen Einwandfrei entnommen werden konnte, dass sie von RÖDEL und WALLENBERG stammten.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

Från Wien

Avsänt den 30 / 12 19 54 kl. telex

Inkom den / 19 kl. 1855

Utskrivet i ex. Detta är originalet.

Dnr 60:B 68	
Avd. P	Gr. 2
Mål. Eu I	

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

2

68. Edert chiffer 64. Personligen
för Jarring.

Primo. Sedan vi meddelat österrikiska
polisen Dina uppgifter från telefonsamta-
let söker denna icke längre bestrida att
Hellman varit källan.

Secundo. Enligt polisen har Hellman endast
muntligt erkänt att han är Balcar. Då fru
Stangenberg besökte mig betvivlade hon inga-
lunda detta.

Tertio. Fotostatkopier av svenska passet
Hk 9994 utlovat inom några dagar.

Quarto. Polisen har vid undersökning icke
påträffat Hellmans svenska främlingspass.
Han torde nu vara på väg till Salzburg, dit
han sänt sitt bagage genom speditör.

Allard.

Handwritten signature
31.12

31/12

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

Bonn, p.t. Köln den 27 december 1954.
Strängt förtroligt. 1 bil.

HEMLIGST.

Jarring/DS
31/12

a + b
Danielsson, f.k.
u. Jarring.

exp. 31/12-54
gs.

pk

Broder,

8

I anslutning till mina handbrev den 13 och 25 sistlidna augusti ber jag få meddela, att Auswärtiges Amt numera, genom i avskrift närslutna skrivelse den 20 dennes från legationsrådet Hergt, framlagt resultatet av sina på vår begäran igångsatta undersökningar rörande Rysslands-fångarna Wallenstein, Rensinghoff, Gerstenberg, Genz och Styhler. Ingen av dem har återvänt. Beträffande Gerstenberg och Rensinghoff bekräftas tidigare på annan väg inhämtade uppgifter. Wallenstein har spårats till Inta-lägre. Upplysningarna rörande Genz och Styhler äro mycket magera.

I Hergts brev lämnas vidare uppgift om åtta under tiden mars - juni 1954 till Väst-Tyskland återkomna fångar.

Din tillgivne
Tor Carlsson

Herr Utrikesrådet J a r r i n g ,
Stockholm.

Avskrift.

Auswärtiges Amt

Bonn, den 20. Dezember 1954

204-514-01/76/3968/54

Herrn

Légationsrät G ö r a n s s o n
Königlich Schwedische Gesandtschaft

Köln - Marienburg

Ulmenallee 96

Sehr geehrter Herr Legationsrat :

Im August dieses Jahres hatten Sie mich um nähere Angaben über fünf in der Sowjetunion zurückgehaltene Gefangene gebeten. Da die Ermittlungen längere Zeit in Anspruch genommen haben, ist es mir erst heute möglich, Ihnen zu antworten. Im einzelnen haben die von mir angestellten Nachforschungen folgendes ergeben:

1. W a l l e n s t e i n

Ernst Ludwig Wallenstein, geboren am 3.5.1906. Das Deutsche Rote Kreuz steht mit der Schwester des Obengenannten, Frau Friedel Boelke, Frankfurt/Main-Süd, Danneckerstrasse 22, in Verbindung.

Frau Boelke hat dem Deutschen Roten Kreuz mitgeteilt, dass Herr Wallenstein am 15. Juni 1954 aus sowjetischer Gefangenschaft unter der Anschrift: Postfach No. 5110/31 - geschrieben hat. Die Postfach No. 5110/31 gehört zum Strafverwaltungsbezirk Inta.

Die nachstehend aufgeführten Heimkehrer haben ebenfalls bestätigt, dass sich Herr Wallenstein im sowjetischen Strafverwaltungsbezirk Inta befindet:

Fred Felchner (22b) Mainz/Rh., Am Fort Elisabeth 27,

Heinz Haase (1) Berlin-Wannsee, Lindenstr. 3,

Hans Hergeth, (22a) Duisburg-Hamborn, Fehnerstr. 121,

✓
Friedrich Scharr (13b) München-23,
Wilhelmstr. 6 b/Beck,

✓
Walter Schmidt (1) Berlin-Charlottenburg,
Dankelmannstr. 17,

✓
Vincens Witte (1) Berlin-W.30,
Ansbacherstr. 15,

✓
Hermann Wolske (1) Berlin-Grunewald,
Eichkatzenweg 44.

2) R e n s i n g h o f f

Herr Bernhard Rensinghoff, geboren am 23.10.1900,
wird nach mehreren Aussagen von Heimkehrern im sowjetischen
Gefängnis Wladimir zurückgehalten. Die Anschrift
seiner Ehefrau lautet: Frau Rensinghoff, Gescher/West-
falen, Fabrikstr. 45.

3) G e r s t e n b e r g

General Alfred Gerstenberg, geboren am 6.4.1893,
befindet sich ebenfalls im sowjetischen Gefängnis
Wladimir.

4) G e n z

Das Deutsche Rote Kreuz hat über Herrn Genz
folgendes mitgeteilt:

"Hier liegt folgender Suchantrag vor:

G e n t z , Vorname unbekannt, Journalist
zuletzt Berichterstatte für amerikanische
Zeitungen, aus Berlin-Schlachtensee, de la
Gardiestr. 16-18,
1947 angeblich in Halle verhaftet.

Antragsteller:

Konsul R e i n i u s

H a m b u r g

Schwedisches Generalkonsulat.

Nachstehende Meldung erhielten wir von
einem Heimkehrer, der im Dezember 1953 ent-
lassen wurde:

G e n z , Willi, geb. ca. 1908/13

Heimatanschrift: Berlin-Neukölln

lebend gesehen im Frühjahr 1950 in
Sachsenhausen,

gemeldet von:

Willy Dielenschneider
(23) Emden/Ostfriesland, Wilgumerstr. 14
b/Voigt.

Der Heimkehrer gibt an, dass er die Angehörigen des von ihm gemeldeten Willi Genz, die in (1) Berlin-Neukölln, Karl Marxstr. 182 wohnhaft sind, benachrichtigt hat.

Der von Ihnen genannte G e n z ist mit dem im obigen Suchantrag aufgeführten G e n t z identisch. Ob jedoch zwischen dem Gesuchten und dem gemeldeten Willi Genz eine Identität besteht, kann noch nicht gesagt werden. Die Ermittlungen werden sofort eingeleitet, das Ergebnis werden wir Ihnen mitteilen."

5) S t y h l e r

Herr Helmut Styhler, geboren am 27. Oktober 1915, wurde zuletzt im Juni 1949 im sowjetischen Kriegsgefangenenlager Kuibyschew gesehen. Seit dieser Zeit fehlt jede Nachricht.

6) Zwischen März und Juni 1954 wurden aus der Sowjetunion insgesamt dreizehn Gefangene entlassen. Davon sind die nachstehend genannten acht Heimkehrer in die Bundesrepublik entlassen worden:

- a) Philipp Ida, wohnt mit ihren Kindern Ingrid und Franz in Borstel Krs. Pinneberg bei Fam. Thomsen.
- b) Schmidt, Karl-Heinz, Hamburg, Steindamm 3.
- c) Hoffmann Georg, München, Regierungslager 54.
- d) Kossmann Lydia, wohnt mit ihrem Kind Vera-Monika in Berlin-Charlottenburg, Kantstr. 153.
- e) Mishuhn Siegfried, Berlin-Spandau, Strasse unbekannt.
- f) Wailke Fritz, Bremen-Osterholz, Heerstr. 134.

- g) Teipelke Kurt, Recklinghausen,
Elperweg 90.
- h) Seidel Ernst, Obererlenbach-Friedberg,
Schulstr. 13.

Mit verbindlichsten Empfehlungen

Ihr sehr ergebener

gez. Hergt.